यमना ज्ञनः P. quibus vitium inest in crasi इतोभय pro इत उभय; voluit fortasse इहोऽयमना, quae scriptura tamen posthabenda foret nostrae. — d. भृत्यैः संयुज्यते नृपः । L. — S. नृप. Sed nominativo opus est.

Dist. 73. a. शस्त्रं च शास्त्रं च Pp. contra metrum. — c. हि ex coniectura addidimus ad metrum explendum. — d. भवन्त्ययोग्या योग्याश्च L. et P. Obstat metrum, sensus idem est. — Pp. veram scripturam praebet, sed peccat scribendo आयोग्याः. —

Dist. 74. b. शक्तानुपकारिणा Pp. mendose.

Dist. 75. a. Pro राज्ञो S. प्राज्ञो mendose. — b. . . . तत्प्रामाण्याद्भवति न edd. — तत्प्राधान्यान्न भवति P. त्वप्राधान्याद्भवति न Pp. quam scripturam secuti sumus, posito tantum तत् pro तु et omisso alpha privativo. — c. भवति न हि codd. qua lectione metrum quidem non turbatur, sed minus convenit haec positio negationi. — d. Pro अवशं S. अबलं male.

Dist. 76. Praemittit Pp. अपरं च देव. — Pro नित्यं P. सर्वं. — Conservavimus जनपदा correpta prima syllaba propter consensum librorum, licet in promptu foret coniicere जानपदाः; verum edocendi potius hoc loco sumus, जनपद interdum poni pro ipsis regionis cuiusdam incolis.

Dist. 77. a. गृहीतव्यं ex editione L. in nostram irrepsit; scribendum ग्रहीतव्यं propter infinitivi formam ग्रहीतुं, a qua semper pendet hoc participium. — c. रवेर्विषयं Pp. male. Est septimus casus absolutus.

Lin. 15. अस्मदीय pro अस्माकं S. et Pp.

— 16. Pro कियन्तं S. et P. इयन्तं; L. एतावत् hoc male; nam addito कालं adverbialiter non poni potest एतावत्. कालं यावत् S. et P.; sed यावत् ab hoc contextu alienum est. — कुतश्चित् om. L. कुतः substituit Pp. interrogatio neque huc quadrat, neque continetur vocabulo कियन्तं. — कुतोऽपि S. quod haud magnopere differt a कुतश्चित्. — Pro पिशुनवचनात् P. खलवचनात्; quod in बलात् corruperunt editt. Scrampp. — कुपितः ex P. ceteri om. — Inserit P. ante इदानीं hoc incisum: तत्कालमेव दुःखमनुभवामि ।

Lin. 17. किंचित् तदुच्यतां om. Pp. तद् abest ab edd.

— 18. किमिति codd. et S. quam particulam recipere debebamus. — विस्मय Pp. mendose. Neque pro uno vocabulo haberi possunt verba: किमितिविस्मय. — आगतस्तिष्ठति L.

— 19. et 20. Secuti sumus edd.; — aliter codd. P. = भद्रमुक्तं किमस्माकं सोऽस्ति यस्य रहस्यं कथ्यते । शृणु कथयामि । वनं etc.; Pp. भद्र किमुक्तं किं रहस्यमुक्तं । कश्चिद्वि-

शास्त्रभूमिरस्ति । शृणु कथयामि । et quae seqq. In utraque scriptura sunt quae displiceant; neutra nostrae praestat.

Lin. 20. संप्रति वनं etc. edd. Otiosum adverbium abest a codd. — त्याज्यं । अनेन हेतुना विस्मितोऽस्मि । तथा च श्रुतः etc. edd. Omisimus, codd. suadentibus, incommode insertum incisum. — तथाविधः pro तथा P.

— 21. अपि post त्वया om. P. — मयापि महानपूर्वशब्दः । edd. — Cum codd. faciunt interpp. त्वया igitur maiore auctoritate gaudet, quam ob caussam a nobis praelatum est; quanquam aliquid in hoc loco me offendere haud dissimulabo. Non enim pro certo affirmare potest leo, a thoe etiam auditum fuisse sonum illum; interrogationem ponunt interpp. optime; sed ut hanc verbis vindicemus, legendum erit अपि श्रुतस्त्वया अपूर्वः शब्दो महान् । omisso तथाविधः. Scriptumne fuit: अश्रुतपूर्वस्त्वयापि?

Lin. 21. Pro अस्य P. तस्य, Pp. च तस्य. — महता बलेन, omisso अपि edd. सुमहता Pp. —

— 22. देव अस्ति edd. et P.; praemitti debet cum Pp. verbum substantivum, quia Damanacus leoni suffragatur, dicendo: *est* sane gravis caussa, ob quam timeas. तावत् h. l. est particula concedentis et affirmantis. — महाभयहेतुः L. minus bene. Diserte enim h. l. indicandum erat, adiectivum महत् ad हेतु, non ad भय pertinere.

Lin. 1. *init.* स शब्दः S. haud male. — Pro आकर्णितः Pp. श्रुतः । — स्वभूमि - P. Pro युद्धोयोगं et seqq. edd. पश्चाद् युद्धं चोपदिशति अपरं च अस्मिन् कार्यसंदेहे भृत्यानां etc. Pp. पश्चात् omittit, pro अस्मिन् कार्यसंदेहे substituit देव, pro एव ज्ञातव्यः in fin. ज्ञात एव. P. युद्धायोगं (unde nostra emendatio युद्धोयोगं), tum in seqq. cum nobis facit, modo अपि voci भृत्यानां subiungit et एव post उपयोग omittit.

Dist. 78: a. भृत्यस्त्रीबन्धुवर्गाणां P.

Lin. 5. भद्र मे महती शंका वर्तते Pp. — सिंहः सभयमाह । भद्र मां प्रति महती शंका उत्पन्ना P. — Sequens incisum hunc in modum vitiant edd. दमनकः पुनराह स्वागतं । S. दमनको (sic) चिन्तयामास स्वागतं L. De स्वगतं, vocabulo poesis dramaticae supra dictum est; neque non notum nunc esse debet Hitopadesae lectoribus, verba *dicendi* omitti posse post haec vocabula: स्वगतं et प्रकाशं ।

Lin. 6. Secuti sumus L., quocum conspirat S. omisso tantum male कथं । — Pp. अन्यथा किं त्वां राजसुखं (sic) परित्यज्यात्रागत्य मां संभाषते, cuius scripturae vitia per se patent. P. = अन्यथा सर्वकार्यं परित्यज्य अस्मान् संभाषसे; desideratur sane particula interrogativa.

— 7. किंतु om. Pp. male. — आश्वस्यतां P. mendose.

— 8. आपत्काले प्रतीकारे Pp. आपत्प्रतीकारे, omisso काल P. आपत्प्रतीकाराय L. आपत्प्रतीकारकाले S. ex quibus scripturis nostra concinnata est.

— 9. महा om. P. Pro महाप्रसादेन S. et Pp. सर्वस्वेनापि; favore leonis haud dubie contenti fuerunt thoes. Pro पूजितौ P. पुरस्कृतौ; sed hoc verbum in tali contextu quod sciam nunquam ponitur. — परिज्ञाय प्रचलितौ Pp.

— 10. स शक्यप्रतीकारोऽयं P. स sinistre est additum. - अयं praebet etiam Pp. in edd. male omissum. भयहेतोः L. insulse.

— 11. न ज्ञात्वा edd. minus bene. — भयोपशमे, omisso प्रतिज्ञाय, Pp. male. — भयोपशमार्थं प्रतिज्ञाय P. — कथमयं महाप्रसादो edd. कथमयं प्रसादो P. — यतो om. Pp.

— 12. उपायं Pp. — च om. edd. ; ad राज्ञः trahit Pp.

Dist. 79. et 80. desumta sunt ex Manu; cf. VII, 8. et 11. In ed. L. et P. 79. a. pro श्रीः leg. अस्ति; in Pp. et S. आस्ते. — d. pro हि सः ed. L. नृपः ।

— 80. c. Pro क्रोधा P. पूज्या.

Lin. 17. Pro आस्यतां P. आस्य Pp. आगछ; utrumvis absurde; hoc, quia तूष्णीं adverbium est, illud, quia radix आस् eiusmodi formam producere nequit; voluit: आस्व, 2. pers. sing. imper. med.

— 18. नर्दनं P. — चैतत् P. हि तत् Pp. तत् edd. unde fecimus ह्येतत्. — अपि om. P. male. —

— 19. Pro तदा Pp. तावत् quod adverbium ab hac iunctura alienum est. Pro किं priori S. किं पुनः, male; irrepsit पुनः e mox antecedentibus. किं hoc om. Pp., alterum solum exhibens. Pro किं altero edd. किमिति haud male. At geminatio interrogativarum particularum a lingua Indica haud aliena est. Cf. aliud exemplum supr. lin. 10 — 11.

— 20. Ex codd. - स्यात् a P. omissum retinuimus cum Pp. et edd. - Utraque editio repetitionem intolerabilem praebet: यदि स्वामित्रासस्तत्रैव मुच्यते तदा कथमयं महाप्रसाद etc.

— 21. शृणु ex codd. adiectum.

Lin. 1. उत्तरापथे post अस्ति addunt edd. Suspectum est hoc vocabulum, quod ad analogiam vocis दक्षिणापथ formatum est; omittunt h. l. etiam interpp. Conservavimus infra p. 111. l. 14. auctoritate codd. moti.

— 2. दुर्दान्तो नाम महाविक्रमः ed. S. sola. — Pro कुहरे edd. कन्दरे minus exquisite. — अपि om. L. male. Pro प्रत्यहं codd. सर्वदा; adverbium temporis omnino omisit L.

— 3. कश्चित् om. L. et Pp. — Transponit S. कश्चिन्मूषिकः प्रत्यहं.

— 4. Pro स सिंहः edd. ततः — Pro लूनं P. छिन्नं नूनं; नूनं ortum est a

male lecto लूनं, cui glossema छिन्नं additum fuerat. — Pro दृष्ट्वा P. ज्ञात्वा. — तं abest ab edd. किमत्र विधेयं om. edd. — P. addit hisce verbis: भवतु। एवं श्रूयते, quae verba excipiuntur a dist. 82.

Dist. 82. a. यस्य pro यस्तु L. — आहन्तुं edd.

Lin. 7. तेन सिंहेन om. L. सिंहेन tantum S. Pro ग्रामं L. नगरं. — दधिकर्णनामानं विडालं मांसाहारादिना संतोष्य बिलसमीपे स्थापितवान्। L. Post ग्रामं गत्वा pergit S. विश्वासं कृत्वा दधिकर्णनामा विडालो यत्नेनानीय मांसाहारं दत्वा स्वकन्दरे स्थापितः। — P. = दधिकर्णनामविडालस्य कन्दरे मांसाद्याहारं दत्वा प्रयत्नादानीय धृतः। Pp. = दधिकर्णनामा विडालः स्वकन्दरे मांसाद्याहारं दत्वा यत्नादानीय धृतः॥ Scriptura nostra ad codd. proxime accedit.

— 8-10. Pro ततः edd. अनन्तरं — मूषिकोऽपि edd. absurde, quum nullum aliud animal praeter murem proserpere dicatur. - Pro न बहिः S. बिलान्न. - मूषिकस्य शब्दं Pp. — यदा et तदा semel tantum posuerunt codd. minus bene; यदा यदा *quotiescunque.* — विशेषं मांसाद्याहारेण तं etc. codd. Quod ad sensum vocabuli विशेषः attinet, optime huc quadrat, sed haud scio an adverbium esse possit, nisi addatur affixum तसि vel praefigatur स.

— 11. बहिः संचरन् edd. — विडालेन codd. qui mox tertium verbum subiungunt: खादितश्च। — स सिंहो om. h. l. codd.

— 12. कदापि, omisso चित्, Pp. Suspecta mihi est iunctura कदाचिदपि, quia utralibet particula, चित् et अपि, interrogationem iam sola tollit. In versu Bhartriharis (p. 59. fin.) अपि non cum कदाचित् iungendum est, sed cum यदि ita ut efficiatur particula conditionaliter concedentis यद्यपि. Versus hic est: यदि नाम दैवगत्या जगदसरोजं कदाचिदपि जातं। अवकरनिकरं विकिरति तत् किं कृकवाकुरिव हंसः। परिचरितव्याः संतो यद्यपि कथयन्ति न सदुपदेशं। यास्तेषां स्वैरं कथास्ता एव भवन्ति शास्त्राणि॥ Prorsus aliam protasin praebent edd. अनन्तरं स सिंहोऽनेककालं यावन्मूषिकं न पश्यति तत्कृतरावमपि न शृणोति तदा et quae seqq. — Pro उपयोगाभावात् edd. तस्यानुपयोगात्; तस्य inopportuno loco positum; referendum enim foret demonstrativum ad sequens विडालस्य; unde recte Pp. उपयोगाभावात् तस्य; idem voluit P. ubi scriptum est: उपभोगात् तस्य.

Lin. 13. *init.* विडालस्यापि S. — Proximum comma ततो . . . . ऽभवत् ex codd. inseruimus; चिरात् ante दुर्बलः exhibet P.; om Pp. cui paruimus.

— 15. Pro तत्र codd. ततः, minus bene. — तन्मूले Pp.

— 16. *init.* Edd. संजीवकसमीपं गत्वाब्रवीत् pro तं वृषं etc. quae repetitio est intolerabilis. — एषोऽहं S. absurde. — एष त्वां, omisso in seqq. त्वां, L. — आज्ञापयति codd.

— 17. न चेत् edd. male. — अस्मात् pro इतो edd.

— 18. ने विरूढं फलं भविष्यति edd. glossam sapit. — Post haec verba ed. Ser. sola hunc in modum pergit: न जाने क्रुद्धः स्वामी किं विधास्यति । तच्छ्रुत्वा संजीवकश्चायात् । श्राज्ञाभङ्गो etc. [cf. supr. dist. 52.] ततो देश etc.

— 19. साष्टाङ्गपातं कटकं edd.

Dist. 83. b. तद्भावे Pp. minus bene.

Lin. 22. सशंकं Pp. et L. non dubitabat bos, sed timebat. मया किं P. तदभिधीयतां om. codd.

Lin. 1. Pro अत्र codd. अस्मिन्, अरण्ये pro कानने, et mox आशा विद्यते pro रक्षा वर्तते. Pro enuntiatione conditionali S. praebet: वृषभ अत्र कानने तिष्ठसि । अस्मदृदेवपद etc. — अस्मदूदेवपद codd. — गत्वा प्रणाम codd.

— 2. तदभयवाचं मे यछ गछामि edd. minus bene. L. perperam अभयं वाचं. — प्रयछ मे codd. — तदा गछामि ex Pp. om. P. In edd. sermo Carataci incipit ab hisce verbis: शृणु रे बलीवर्द.

Praemittunt edd. disticho 84. aliud, ab interpp. et codd. omissum:

प्रतिवाचमदत्त केशवः शपमानाय न चेदिभूभृते ।
अनुकुरुते घनधनिर्न हि गोमायुरुतानि केशरी ॥

In hem. c. deest syllaba longa post अनु; metrum restituitur legendo अनुसंकुरुते, sed dubito, an omnino hae duae praepositiones tali ordine positae radici praefigantur. Sed a coniecturis omnino abstinere possum, postquam contigit mihi, genuinam auctoris manum reperire. Distichon legitur in carmine *Mâghae*, cui inscribitur *Sisupâla-Badha* lib. XVI, 25. Versus posterior hunc in modum est legendus: अनुहुंकुरुते घनध्वनिं न हि etc. In versu priore lege cum ed. princ. भूभुजे. अनुहुंकुरुते explicat scholiastes per प्रतिगर्जति. Ex scholiis ad versum priorem hoc appono, eorum maxime gratia, qui putent abiiciendum omnino esse indigenarum grammaticorum studium atque perfectam linguae Indicae cognitionem ex ipsorum ingeniis hauriri posse pro sapientia sua glorientur. Eos igitur summopere rogo, ut hoc scholion aut falsum esse ostendant, aut, scholio legitime explicato, demonstrent, quomodo tandem se habeat res ista, ad quam alludunt haec verba: शपमानाय क्रोशते । स्वरितत्वादात्मनेपदं ॥

Dist. 84. b. *fin.* सर्वता: L. — c. तरून्; ita grammatica et orthographia pro more neglectis.

Lin. 6. कियद्दूरे S.

— 7. अवलोकितो Pp. quod spernere haud debebamus. चोपविष्टो P. haud

displicet च. Copula posita duae efficiuntur sententiae, ad quarum priorem tantum pertinet राज्ञा; in nostra scriptura unica est positio, in qua राज्ञा ad उपविष्टौ trahi nequit, quanquam melius me iudice flueret oratio, si posita esset forma caussativa उपवेशितौ sc. राज्ञा. Sed hoc argutius fortasse disputatum est. — Pro दृष्टः जन्तुः edd. त्वया स दृष्टः i. e. a te conspectus est ille, quod scire non potuit leo; ponenda igitur erat interrogatio, ut fit in codd. ordine verborum inverso; दृष्टः स जन्तुः । quod idem est atque अपि दृष्टः स जन्तुः । alias enim participio, verbi finiti partes agenti, locus est in fine sententiae. — Pro दमनको ब्रूते codd. तावाहतुः.

Lin. 8. विनतश्च om. codd. et S. — Pp. देव post sequens किंतु reiicit; P. utroque loco exhibet. — Ed. S. post किंतु pergit: यद्देवेन ज्ञातं तत् तथा महानेवासौ देवं द्रष्टुमिच्छति । किंतु महाबला (sic) ऽसौ । ततः सज्जी etc. Male, ut vides, confusa sunt verba. — यथा देवेन ज्ञातः । codd. यथा देवेनाज्ञातं L. Praestat scriptura codd. masculinum ponens, licet haud prorsus inauditum foret neutrum tali iunctura poni; praestare etiam videri posset h. l. ज्ञातः pro आज्ञातः, quanquam haud inficias ibo, discrimen utriusque verbi me haud satis esse assecutum. Quum autem praestare dicam masculinum ज्ञातः, respicio scripturam ed. Lond. in seqq. तथाप्यसौ देवपदं etc. A तथाप्यसौ nova sententia oritur, et verba यथा - ज्ञातः ad antecedens incisum महाबलोऽसौ trahenda sunt: „verum magni roboris est ille, prout a te agnitus est; nihilo tamen minus (haec enim vis est particulae तथापि) tuam maiestatem adorare cupit." Hanc interpretationem secutus est Jonesius, et patet, optime pro partibus, quas agunt, ad thoes eiusmodi loquelam quadrare. Restituendum igitur censeo तथापि, siquidem persuasum habeo, तथैव eodem sensu omnino non posse poni. Aliam viam ingressus est W. आज्ञातः vel potius आज्ञातं vertens: sicuti iussum a te fuerat. Sed hoc sensu legendum foret आज्ञप्तं et interpungendum ante यथा; tum autem minus apte dictum foret किंतु. Sensus, quem ipse mox praeferendum esse iudicavi, ex scriptura ed. Ser. levi emendatione facta et iusta interpunctione prodit: किंतु यद्देवेन ज्ञातं तत् तथा । महान् एवासौ । (तथापि) देवं द्रष्टुमिच्छति महाबलोऽसौ । Ceterum cum antecc. etiam melius consensit interpretatio nostra; nil iusserat leo, iudicio Damanaci omnem rem relinquens, dixerat (56, 21.) autem magni roboris esse istud animal ex coniectura sua.

Lin. 9. Pro देवपदं codd. देवं. — सः ex codd. — उपविश्यतां, omisso दृश्यतां, ed. L. — किंतु देव, omissa l. 10, P. — किंतु om. S. inserto एव post शब्दमात्रात्.

Pro किंतु L. तत्र, praemissis praeterea huic commati versibus hisce, a loco prorsus alienis, nihilo tamen minus ab utroque interpr. redditis:

यतः । अम्भसा भिद्यते सेतुस्तथा मन्त्रोऽप्यरक्षितः ।
पैशुन्याद्भिद्यते स्नेहो वाग्भिर्भिद्यो हि कातरः ॥

Dist. 85. b. कुट्टिनीं गौरवं गताः P. कुट्टिनीगौरवं गताः P. Ex consensu utriusque codicis apparet, hoc non merum vitium esse, sed potius aliam scripturam, duriorem tamen quam ut admitti possit. Ad गताः subintelligi potest लोकाः. Hactenus bene; sed tum गौरवं explicandum foret non de auctoritate, qua quis fruitur, sed de ea, quae aliis tribuitur; quam significationem huius vocis quanquam minus usitatam haud prorsus inauditam esse reor. Compositum कुट्टिनीगौरवं praestat in hac iunctura gemino accusativo, qui tamen defendi fortasse poterit.

Lin. 13. Pro अभिधानं edd. आख्यं.

— 14. नरकं pro नगरं mendose Pp. — तच्छिखरप्रदेशे S. — तत्र शैलशिखरे L.

— 15. सदा श्रूयते P. — चौरः स च व्याघ्रेण Pp. male; nam participia praesentis partes verbi finiti rarissime agunt et ne id quidem, nisi addatur verbum substantivum, ita ut coniugatio quaedam periphrastica efficiatur, attamen vel ea ad vulgarem sermonem restringenda esse videtur. Sanscritum exemplum prorsus nullum nunc memoriae obversatur, Pracritici memini initio Actus secundi Mâlatî-Mâdh. तुमं किंपि मन्तअन्ती आसि । i. e. त्वं किमपि मन्त्रयन्ती आसीः ।

— 16. खादितश्च abest a S. — तत्पाणिपतिता edd. — ते om. S.

— 17. अनुक्षणं om. codd. Substituit Pp. वृक्षमारुह्य. — ततो नागरजनैः edd. — स om. codd. — मनुष्यः edd. — प्रतिदिनं L.

— 18. घण्टावाद्यं L. — घण्टारवः S. utrumque male. — मनुष्यान् edd. मनुष्यं P. खादति घण्टां च वादयति इति etc. edd.

— 19. Pro नगरात् L. नगरं त्यक्त्वा; Pp. तन्नगरात्. — बहुशो विमृश्य om. edd.

— 20. स्वयं om. L. et P. — Otiosis additamentis oneratum est hoc comma in ed. Ser.: ततः करालया नाम कुट्टिन्या विमृश्य अनवसरोऽयं घण्टावादः तत् किं मर्कटा घण्टां वादयन्ति इति स्वयं विज्ञाय राज्ञा etc. — मर्कटो pro वानरो (l. 19.) etiam L. धनव्ययः L. कियद्धनोपक्षयः S.

— 21. एनं om. codd., अहं et घण्टाकर्णां inter se transpositis. — तस्यै धनं दत्तं, omisso प्रस्थापिता, S. ततस्तस्यै प्रचुरधनं दत्तं L. ubi mox pergitur: ततस्तद्वनं प्रविश्य etc. p. 60, l. 1. omissis quae intermedia sunt.

— 22. च post चक्रादिभिः reiicit Pp. मण्डन S. vitiose sicuti mox: चक्रार्यगौरवं. मण्डलपूजा est celebratio rituum magicorum, in quibus circulus primarium locum tenuisse videtur. Maxime huc facit locus ex fabulis *Sivadási* ineditis, quibus index est Vêtâlapanchavinsatî: cf. fab. 1. versus finem: भट्टारकेणोक्तं । कृष्णाचतुर्दश्यां रक्तपुष्पैर्मण्डलं पूजयित्वा योगिन्यः पुरुषमेकं विदार्य भागं कृत्वा यावद्भक्षयन्ति तावन्मया दृष्टाः ॥ — Vocabulum गणचक्र me nondum satis exploratum habere, ingenue confiteor.

Lin. 1. आदाय S. — आकीर्णानि S. praepositio आङ् huc non facit; recepimus अव ex scriptura codd. अवकीर्य दत्तानि । Aliter L.: . . . प्रविश्य तरुतले फलानि तण्डुलानि च भूमौ निक्षिप्तानि । — घण्टां om. P.

— 2. — वानरैः घण्टां परित्यज्य L. सर्वे om. P. — कुट्टिनी च codd. et S. — Pro आदाय edd. गृहीत्वा; transponit praeterea L. घंटां गृहीत्वा कुट्टिनी. Pro समागता S. नगरमागता, L. गृहं समागता. — ततः सा ex Pp. Om. ceteri.

— 3. सर्वजनपूज्या S. तद्देशपूज्या L. — Pro अभवत् L. आसीत्.

— 4. ताभ्यां om. edd. — आनीय S. — राज्ञो om. S. — कारितं et in antecc. संजीवकं P. Scriptura quamvis docta falsa tamen. Quum enim dicatur कारयामि संजीवकं राजदर्शनं, obiectum primarium est संजीवक, quod hanc ob caussam nominativo poni debet casu, verbo activo in passivum mutato. Ed. L. = ततः संजीवकमानीय दर्शनं कारितवन्तौ ।

— 5. सोऽपि om. Pp. in ceteris conspirant codd. quos secuti sumus. L. = पश्चात् तत्रैव वने चिरमतिप्रियेण वसति । S. = पश्चात् तत्रैवाश्रिततया अन्योन्यं परमप्रीत्या चिरं वसति । — Transponit P. अथ तस्य भ्राता कदाचित्. Nomini Stabdhacarni addunt codd. सिंहः otiose.

— 6. Pro तस्य codd. तद्. Compositum ferri potest. — तमुपविश्य edd. उपविश्य codd. Factitivum ex emendatione est.

— 7. आहाराय edd. — पशुं S. — चलितः codd. et S. — अत्रान्तरे edd.

— 8. कु मांसं codd. — ततः abest ab edd. — Lin. 9. देव शायतां codd. — Pro विहस्य S. विमृश्य.

— 10. व्यसितं pro व्ययितं Pp.

— 11. श्रीमत् om. codd. — अगोचर paucis erit explicandum. गोचर ab origine pastorum est vocabulum, viam qua ad pascua aguntur boves vel pascua ipsa, locos, bobus depascendis permissos, significans, posthac in scholas receptum et ad nobiliores usus reservatum. Designat provinciam, uniuscuiusque sensus perceptioni propriam eique obiectam, in qua sensus quisque quasi in dominio suo versatur et regnat, quam

quasi depascitur. Sic res visibiles provinciam constituunt visus; hoc sensu dictum est: पंच चेन्द्रियगोचराः। Bhag. Gît. XIII, 5. Tum गोचर proprietas est rerum diversarum, qua distinguuntur et percipiuntur a sensibus, veluti *color*, et *figura* rerum visibilium, *sonus* rerum auditui obiectarum. Denique res omnis sensuum perceptioni proposita. Ad primam significationem pertinet sensus, quo posita est vox Mâl. Mâdh. p. 17. मनागवतीर्णोऽसि रतिरमणबाणगोचरं, paullulum delapsus es in spatium quod percellunt sagittae Amoris, quasi in provinciam sagittis eius obnoxiam. Eodem sensu dicit Bhartrihares p. 57. लोचनगोचर, adiective, i. e. quod intra oculorum ditionem versatur, id quod cernitur. In वनगोचर Râm. II, 50, 30. aut respici potest originaria vocabuli vis: qui sylvam perambulat, aut quod magis est probabile, tralato sensu est accipiendum: anachoreta (तापस) cui sylva provincia quasi est propria, cui in sylvis degenda est vita. Nostro loco अगोचर est aut in *absentia* domini aut *sine cognitione* domini; hoc veri similius est propter casum tertium. Cf. praet. infr. p. 63, l. 20.

Pro अथ किं Pp. किं.- अथ किं particula est composita; valet *immo*, et per बाढं explicatur in scholiis ad Mâlatî - Mâdh. p. 29. Edd. pro hac particula, cuius vim haud perspexisse videntur, substituunt: मद्दीयागोचरं पौव क्रियते.

Dist. 86. d. ज्ञगतीपते edd. minus bene. — नान्यत्र L. mendose. Obiter moneo अन्यत्र male omissum esse a Boppio gram. 339. inter praepositiones, ablativum regentes, quibus optimo iure annumerari potest. Cf. Bhag. III, 9. Kath. Up. p. 5. Râm. II, 12, 23. 4, 14. 66, 5. et alibi.

— 87. c. नृपते किं जपो मूर्खो S. नृपते किंजपो मूर्खो L. किं in compositis saepissime vim habet derogandi; cf. supr. ad dist. 66. किं quum dico, intelligo omnes pronominis interrogativi formas, quae a themate क्व vel क्वि originem trahunt. क्व superstes est in adverbio interrog. क्व. Omissa semivocali ab eadem stirpe antiquitus formabatur neutrum कत् vel कद्, unde, uti recte vidit Vir. clar. Boppius, componebatur particula कच्चित्; contemtum significat eadem forma in quibusdam vocabulis compositis, observante *Schlegelio* supr. l. l. Inde est etiam कति, et कयं pro कया, quod in Vedis legitur. Vid. Pan. V, 3, 26. A क्वि, omissa itidem semivocali, neutrum किं formatum est contra analogiam, quae कित् requirebat. Formam genuinam praebet Latinum *quid*. A कि pro क्वि derivatum est कियत्, mutante similitudine antec. vocalis affixum वत् in यत्. Vid. Pân. V, 2, 40. Reiecta contra vocali et mutata semivocali in vocalem sibi affi-

nem nascuntur adverbia कुतस्, कुत्र et quae saepissime derogandi sensu praefigitur, particula कु. Pro कु veteres interdum dicebant कव et का. Pan. VI, 3, 108. कवपथः । कापथः et कुपथः । का explicandum est e कत्, compensante vocalis productione omissam consonantem त्, veluti in यावत् et तावत्. कव e कु auctum est. Sin quaeritur, quomodo factum sit, ut pronomen interrogativum contemtum indicet, facile est observatu, hoc ex ellipsi ortum esse. किंनर् valet: quid? istudne animal homo est? Eodem modo alia eiusmodi vocabula explicanda sunt. Interdum dubius haerere possis, utrum किं re vera cum seq. vocabulo compositum sit, necne. Ex gr. in exemplo, quod affert *Panines* II, 1, 40. (क्षि क्षेपे) किंराजा यो न रक्षति । Si scribis किं राजा et supples स, legitimam habes enunciationem interrogativam et किं non compositum est. Sed assentiendum est veteri grammatico propter accentum vocis किंराजा, quem ille audivit, nos ignoramus. Pervenio nunc ad verba किंक्षण et किंवराटक, quae in nostro disticho leguntur. In his किं comtemtum quidem significat, sed aliter quam in किंराजा, किंनर, कुपथ, aliis. किंक्षण enim non valere potest *momentum temporis malum*, sed est homo, qui *nihili facit momentum temporis*. Repetenda est haec vis ab ellipsi: किं मेऽस्ति क्षणेन । इति यः सदा ब्रवीति स किंक्षणः ।. —

— 88. a. Pro श्रेयो Pp. श्रेये, quod merum est vitium. Pro hoc hemistichio prorsus aliud praebent edd. qui versum priorem hunc in modum scribunt: स ह्यमात्यः सदा श्रेयान् काकिनीं यः प्रवर्धयेत् । Eandem scripturam ante oculos habuit uterque interpres; sed nemo non videt ex hemistichio b. sensum loco idoneum erui omnino non posse. — c. कोपाः S. minus bene. को ऽयं कोपो यतः प्राणाः Pp. idem voluit P. initio exhibens: कोपं, sensu cassum. Scriptura Pp. ita explicanda foret, ut कोऽयं कोपः pro quaestione accipiatur, ad quam responsum sit: यतः प्राणाः । Sed hanc oratio minus bene procedere videtur.

Dist. 89. a. Edd. et codd. किं चान्येन कुलाचारैः । Hanc scripturam Anglice reddere conati sunt interpp. in quo negotio misere se torserunt, neque enim sana esse possunt ista verba. Primo aspectu apparet ex versu seq. धनहीनः a priori versu non abesse posse vocabulum *divitem* notans; apparet etiam hoc vocabulum धन्य fuisse, quod quum propter similitudinem sequentis अन्यैः omissum fuisset, ad versum ipsum tracta sunt verba disticho praemittenda किं च. Sed emendatio nostra, nisi fallor, ultra metam

progressa est; retinendum esse arbitror न कुलाचारैः; homo dives venerationem nanciscitur non moribus honestis, sed aliis remediis.

Lin. 22. एतच्च राज्ये प्रधानं भूषणं Pp.

Dist. 90. a. अनवेक्षा च S. — c. pro कोषाणां edd. मोक्षणं; Pp. घोषणं.

— 91. a. Pro क्षुद्रं edd. क्षिप्रं, quod ferri potest, si adverbii loco accipiatur et ad verbum श्रमणायते referatur. — c. pro श्रमणायते S. परिक्षीयते; L. परिक्षीयत् contra metrum et grammaticam.

Lin. 6. *init.* तदाकर्ण्य L.; verba ततः — श्लाघयित्वा om. S. — चिराश्रिताभावेतौ Pp.

— 7. कार्य om. Pp. — कारिणौ च edd. et codd. Abundat copula. — कार्याधिकारी omisso, pergunt edd. कदाचिदर्थाधिकारे न नियोक्तव्यौ ।

— 8. नियोगि Pp. — यन्मया श्रुतं तन्मया कथ्यते edd.

Dist. 93. c. *init.* सर्वस्वं S.

— 95. a. अधिकारस्य L. pessime. — d. आविलुम्पति edd. Praepositioni आङ् verbo praefixae et ipsi verbo nulla alia unquam interponitur praepositio.

— 96. a. सपाठक्रीडितो Pp. आपांशुक्रीडितो P.

— 97. a. Pro सदा edd. क्षमा. — Fabula, ad quam alluditur in versu posteriori, ignota mihi est. शकटारः est avis rapax. Cf. Haught. Gloss. Bengal. s. v. Desideratur vocabulum ap. Wils. Repetunt hoc distichon codd. interpp. et S. post dist. 140. Ibi codd. praebent समायुक्तः ।

Dist. 98. a. सदामात्यो न साध्यः स्यात् edd. — Codd. uti nos, modo vitiose exhibent सदायात्यं, quod vocabulum ab hoc loco prorsus est alienum. — c. Pro घादेशः P. उद्देशः. — Repetunt edd. codd. et interpr. hoc distichon infra post dist. 123., eadem lectionis varietate.

— 99. a. प्राप्तार्थग्रहणं edd. quod vix sensum loco accomodatum praebet. — b. परिवर्तो Pp. — परिवर्तावरोधनं L. sensu cassum. — d. भूषणं Pp. mendose.

— 100. a. नियोग्यनुग्रहोपायो Pp. नियोग्यर्थग्रहोपायो edd. — b. परिक्षणं edd. quae vox ab hoc loco abhorret. — d. धर्मविपर्ययः P.

— 101. a. निपीडिताः edd. quae scriptura sensum prorsus contrarium praebet. — .c. महीपते S. — c. दुष्टव्रणा Pp.

— 102. a. Pro बोधो L. बाध्या, quod sensum praebet quidem, sed a contextu alienum; melius S. बोध्या; sed apparet ex seq. hemistichio neutrum editorem sensum huius loci assecutum esse; editum enim est a S. वसुधाया महीपते, a L. वसुधाया महीपतेः — c. सकृत् किं पीडितं edd. असकृत् *haud semel*, postulatur ab antec. मुहुः । — असकृन्निपीडितं codd. sensus idem, sed syllaba longius fit hemistichium. — d. pro अहृदकं S. हृतं पयः

Lin. 9. Transponit S. यथावसरं ज्ञात्वा male. — एवं et किंतु om. Pp.

— 10. Pro किंतु P. यद् haud male, si यद् pro coniunctione accipitur. — वचनकारिणौ S.

— 10. एतच्च सर्वथानुचितं codd. — एतत् सर्वमनुचितं सर्वथा S. सर्वथा male additum ex praecedd.

Distt. 103 et 104. transponit Pp.

Dist. 103. a. क्षमेत Pp. vitiose. न क्षमेत् स्वसुतान् अपि edd. Haud scio an activum nunquam usurpetur. — c. et d. Secuti sumus P., emendato tantum in fine versus वा pro हि; confirmat scripturam nostram Pp. ubi tamen peccatur in hem. d. चित्रगतस्य हि ॥ चित्रगत est pictus; cf. infr. p. 64, l. 1. चित्रगत nulla alia ratione defendi posset, quam si quis comprobaret चित्रगत idem esse atque संकल्पित; de qua re tamen vehementer dubito. Ed. S. विशेषः कोऽनुरागस्य राजचित्रगतस्य च । L. विशेषः कोपदोषेण राजचित्रगतस्य वा ॥ quarum lectionum neutra ad hunc locum quadrat; L. sane sensu est destituta.

Dist. 104. Om. P. alio substituto, quod apud nos legitur supr. II, 52.; similitudo initio utriusque distichi (dico II, 52 et II, 103.) in caussa fuit, cur etiam in Pp. exaratum fuerit dist. II, 52. post 103. नष्टक्रियस्य ex Pp. — नष्टेन्द्रियस्य edd. minus bene. — d. प्रमत्तनिकरस्य prim. man. Pp. sed emendavit iam secunda manus.

Lin. 19. तद् abest ab edd. — सर्वदा P. — मद् pro अस्मद् L. Pro अथ S. अपि; L. अप्यथ.

— 20. अतः et paullo post च om. edd. — भोजनाधिकारे L. — एतद्वचनात् तथा etc. edd.

— 21. भृत्य addidimus ex codd. — परित्यागेन edd. Offendunt gemini casus tertii in eadem sententia a diverso regimine pendentes.

— 22. वर्तते, omisso अति, P. — अतो pro ततो P. दाने edd. —

Lin. 1. तदाह S. दमनक आह, omisso तत्र, L. — Pro कर्तव्यं L. विधेयं; — मित्र किं कर्तव्यं S.

— 2. कृतेऽपि edd. च om. Pp. — परिदेवनविनोदोऽप्यसुलभः codd. quae verba bene se habent, sed huc non convenire videntur.

Dist. 106. b. आत्मानश्च S. male. — c. स्वमर्षिं pro च मर्षिं S. Notum est, vel esse sane debet, adiectiva a verbis desiderativis derivata et in उ desinentia casum accusativum interdum regere more atque vi participiorum. Exempla in legibb. Manûs passim inveniuntur. Cf. I, v. 8. etc. De साधु cf. ad pag. 55, l. 22.

Lin. 6. वीरविक्रमो नाम राजा L.; नाम om. S.

— 7. साधुद्वितीयकेन S. Inusitatius sane est affixum क numeralibus addere; de ipso hoc more loquendi cf. nott. ad Bhag. Gît. XV, 7. Bopp. ad Ep. Bhar. p. 101. Pentap. p. 80. Pro बध्यः S. हन्तव्यः.

— 8: ततो राजपुरुषाः Pp. — Pro किमिति ed. L. किं.

— 9. ते ग्राहुः Pp. et L. perperam. Sed in pedestri oratione interdum negliguntur euphoniae regulae tales.

— 10. द्वीपे S. minus bene. — सिंहलनामो द्वीपस्य Pp. — नाम in fin. om. edd.

— 11. *init.* अथ om. edd. — समुद्रस्य मध्ये Pp.

— 12. तले रत्नावलीकिरणकर्बुरपर्यङ्के edd.

— 13. कन्या काचित् edd. — Pro अतो edd. ततो.

— 14. तत्रागतः edd. male. — Post virgulam तत्र गत्वा Pp. et edd. - गत्वा, omisso तत्र P. — पर्यंकेऽङ्कमग्ना edd. — Mox iidem तथैव सा, omisso मया. Post अवलोकिता deinde pergunt: ततः सा सखीसमेता समुद्रमध्ये मग्नादृश्याभवत्। ततस्तल्लावण्य etc. — मयापि S. — मया प्राप्तबुद्ध्या L. — तत्पश्चात् om. L. तत्पश्चात् तदुपरि Pp. Alterutrum glossema est. — प्रदत्तः S. male. — तदनन्तरं कल्पतरोः शाखामाकृष्य तस्याः कनकपत्त्रं L. Ceteri additamentum haud agnoscunt; तदनन्तरं praebet etiam S.

— 16. कनकपत्त्रं गतोऽहं। तत् पत्त्रं प्राप्य etc. Pp. - सा om. S. - ad मया (l. 17) trahit Pp. — पर्यङ्के स्थिता S. पर्यङ्कस्था L. — विद्याधरिभिः L. mendose. — आलोकिता edd. haud male.

— 17. तया चाहं L. — *Lin.* 18. ततस्तात्काव्या च मया पृष्टया edd.

— 19. प्रतिज्ञाविवाहिता ex coniectura est prorsus necessaria; libri enim omnes contra tenorem narrationis peccant; S. tamen ad scripturam nostram proxime accedit: प्रतिज्ञाविवाहिता सा स्त्रियते; sed विवाहिता h. l. falsum est, quia nondum nupta est; स्त्रियते melius abest — L. नाम। अनया प्रतिज्ञा विवाहितः यः कनकपत्त्रं etc. ex quibus verbis qui constructionem probabilem extorquere poterit, is magnus mihi erit Apollo. P. iusto brevius rem expedit: ...नाम स्वयमनुभूयतां। इति तयोक्तं। अथ वृत्ते etc. (l. 21.). Vel maiorem lacunam praebet Pp. नाम। अथ वृत्ते etc. J. cum codd. facere videtur, W. cum edd. In tali librorum dissensu iudicio nostro uti non haesitabamus.

Lin. 20. गोचरेण L. cf. supr. ad p. 60, l. 11. मनसः संकल्पः om. L. et pergit: तदिमां गन्धर्वविवाहेन परिणीतवान्। sed praestat omnino scriptura ed. Ser.

— 21. अथ तत्र वृत्ते S. — विवाहे वृत्ते L. — गान्धर्वे P.

— 22. एव om. edd. — सलाहं, omisso in seqq. तत्राहं eiusque loco posito चिरं, L. — रममाणोऽवतिष्ठते (sic) Pp. — तत्रैकदा codd.

Lin. 1. सर्वदा स्वेच्छया सर्वमिदमुपभोक्तव्यं L. — S. ut codd. et nos, in उपभोक्तव्यं tantum cum L. congruens. — किंतु **abest** a codd. et S. male.

— 2. न कदाचित् S. न कदाचिदपि L. — स्प्रष्टव्या libri omnes una voce defendunt, quanquam propter infinitivum स्प्रष्टुं dicendum foret स्प्रष्टव्य. Silent grammatici. — Pro पश्चात् L. ततः. — तद्वचनात् om. codd. et S. Transtulimus ex sola ed. L. verba narrationem egregie illustrantia.

— 3. स्वर्णरेखा स्तनमण्डले स्पृष्ट्वा L. स्वर्णरेखा स्वहस्तेन स्पृष्ट्वा S. स्वर्णरेखायाः स्तने स्पृष्टा P. स्वर्णरेखास्तस्पृष्ट (sic) Pp. Confiteor me nondum animo concipere potuisse quid tandem in caussa fuerit, cur locum tam planum et intellectu facillimum talem in modum corruperint editores aeque atque codicum opifices. — च abest a codd. Pp. praeterea pro तया mendose तथा. — तया कृत्वा om. S. et P. — चरणापंकजाहतः L. — Pro आहतः S. ताडितः, Pp. हतः.

Lin. 4. *init.* यथागत्य स्वराष्ट्रे पतितः L. et P. आगत्य स्वराष्ट्रे पतितः S. यथाहं गत्यात्मराष्ट्रे निपतितः Pp. Sed formula haec यथागत्य, pro qua saepissime dicitur यथागतं adverbialiter, interdum etiam यथागत adiective, huc omnino non facit, quia modo prorsus diverso ab illo quo advenerat rediit Candarpacetus. — Pro तदारभ्य Pp. तद्यारभ्य; अथ inepte insertum est. Edd. अथ, nil amplius. — अहं om. P. — परिव्रजितः et परिभ्राम्यन् S.

Lin. 5. Incisum, quod ab adverbio अत्र incipit, sine ulla varietate in codd. legitur, ed. Ser. in अथ pro अत्र tantum dissentit. Ed. L. contra in prorsus alia verba discedit: अत्र चास्तं गते रवौ प्रविशन्नेवासन्नगोपगृहे आवासं प्रार्थितवान् तेन च नितागेहस्यैकदेशोऽनुज्ञातः । अनुज्ञाय च कथिता गृहिनी (i. e. गृहिणी) यावदहमागच्छामि तावदयं यथा भद्रेण तिष्ठति तथा करिष्यसि । इत्युक्त्वा गतः । अथ तस्या भार्या पुंश्चली दूत्या सह मन्त्रयन्ती यावदवतिष्ठति तावत् तस्याः पतिर्गोष्ठादागत्य स गोपः स्ववधूं मंत्रयंतीं दूत्या सहापश्यत् । (l. 6.) In seqq. etiam haud parum dissentit, sicut mox videbimus, nunc ad alios libros revertar. — ततः in fin. l. 5. om. S. et P.; inseruimus haud scio an recte ex Pp. qui huic commati praemittit dist. a nobis supra exhibitum I, 17.

Lin. 6. प्रदोषसमये सुहृदां पालनं कृत्वा स्वगोष्ठमागतो गोपः स्ववधुं दूत्या सह किमपि मंत्रयन्तीमपश्यत् । S. Summopere laudo amicitiae studium in pastore conspicuum; at probabilius mihi est, cordi magis fuisse pastori boves quam amicos. प्रदोषसमये गोपालः कश्चिद् (sec. m. कदाचिद्) आगतः । स गोप स्ववधूं Pp. in ceteris cum P. et nobis faciens.

— 7. Post verba mox exscripta pergit L. अपश्यत् । सा गोपी पतिमालोक्य प्रत्युत्पन्नमतिर्निवृत्ता मन्दिराभ्यन्तरे शयनायकल्पयत् । ततस्तां गोपः (sic) ताडयित्वा etc. l. 7. —

ि· रात्रे, एतस्य नापितस्य बधूर्दूती पुनस्तां गोपीमुपेतावदत् । तव etc. S. — असौ ex P., असावेव Pp. — एतस्य नापितस्य बधूर्दूती P. sic etiam Pp. modo तस्य loco एतस्य; videmus nunc retinendam fuisse hanc scripturam, quam tuetur etiam S. एतस्य δεικτικῶς dictum est de tonsore in praesentia agente. Cf. p. 63, l. 6. quanquam defendi possit scriptura L. a nobis recepta, एतस्याः referendo ad गोपी. — आगता om codd.

Lin. 8. Pro वियोग S. विरह; dissolvit compositum L. वियोगादनलदग्धो etc. minus bene. Usitatissima est haec metaphora apud poetas eroticos; unum exemplum sufficiat. Châur. Panchâs. v. 19.: अद्यापि तां विरहवह्निविपीडिताङ्गीं । — स्मरामि. Sed constanter वियोग, विरह, cetera eiusdem significatus vocabula aut cum ignis quodam nomine componuntur aut genitivo casu efferuntur; alio casu posito, prorsus fatuus evadit ignis. मुमूर्षुरिव om. P. इव om. Pp. et S. in qua editione vocabulo मुमूर्षुः praemissum est: स्मरशरजर्जरितो; epitheton huic simile supra iam legitur p. 39, l. 22.

Lin. 10. वर्तते महानुभावः L. et P.

Dist. 107. abest a P. et W. — a. रजनीकरनाथेन P. — d. दृष्ट्वा मनोभवः खलु ॥ Pp.

Lin. 12. Inserit post dist. 107. S. hoc comma: तस्य तादृशीमवस्थामवलोक्य परिक्लिष्टमनास्त्वामनुवर्तितुमागता । तदहमत्रात्मानं etc. — संतोष्य et mox: आगमिष्यसि S.

Lin. 13. स गोपः edd. — न यासि कथं, male collocata particula interrogativa, L. — Prorsus aliter S. इदानीं त्वां पापिष्ठां ग्रारान्तिकं नयामि ।

Linn. 14. 15. ततो . . . . छिन्ना ex codd. Dissentiunt edd. — S. pro न किंचिद्वदति praebet न किंचिदपि ब्रूते; tum: तदा क्रुद्धो गोपः दर्पान्मम etc., denique इत्युक्त्वा कोपेन तेन (ed. S. तेना) कर्तिकामादायास्या नासिका छिन्ना । — L. = ततश्चेयं दूती न किंचिद् ब्रवीति तदा दर्पादुत्तरमात्रं न ददासीत्युक्त्वा प्रकुपितेन गोपेन तस्या नासिका छिन्ना । Pro seq. inciso substituit L. पुनः पुनः nimis abrupte, praesertim quum mutata sit constructio; om. omnino codd.

Lin. 16. Pro अथ L. अनन्तरं, अथ तया Pp. — Pro आगता सा S. आगत्य. — दूति om. edd. — पश्य om. codd.

— 17. पश्य मां S. पश्य मे मुखं नासिकैव वार्तां कथयति L. कथयति S. quoque et Pp. — तया कृत्वा आत्मानं बद्ध्वा S. nimis prolixe. — अवस्थिता pro स्थिता L.

— 18. तां om. P. et L., in qua ed. deest etiam इयं च. Pro गृहीत्वा codd. आदाय. — निजगृहमुपगतवती विषादं भावयन्ती स्थिता L. — प्रातरेव Pp. et S.

— 19. क्षुरभाण्डे याचिते सति सा क्षुरभाण्डमदत्त्वा क्षुरमेकं प्रादात् । L. nimis diffuse praeter morem huius libri. — स्वबधूं क्षुरभाण्डं याचिता सती क्षुरमेकं प्रादात् S. quae verba ipsi construant boni viri. — सा अस्मै क्षुरं etc. Pp. सा तीक्ष्णं क्षुरं P. — Pro

रुषा L. प्रकुपितः. Verba prorsus diversa exhibet S.: ततोऽसमग्रभाण्डे प्राप्ते समुपजातकोपोऽयं नापितः तत्क्षुरं दूरादेव गृहे क्षिप्तवान्।

— 20. *init.* क्षुरं दूरादेव गृहे प्रक्षिप्तवान् L. — क्षुरं om. Pp. — अथ कर्तितनासिकेयं L. अथ कृतान्तरावेयं S. राव nunquam quod sciam, de hominibus dicitur. Pro स्वामिना L. अनेन. Sic etiam S. sed transposito: मे नासिका अनेन.

— 21. इत्युक्त्वा धर्माधिकारिसमीपमेनमानीतवती। edd.

— 22. Verba pastoris छिन्ना नासिका ते et mox seqq. इति निर्भर्त्स्य om. edd. पुनः praeterea abest a L. — Pro पामर S. गोप, L. et Pp. पाप. — को मां, in seqq. omisso कः, edd.

Lin. 1. किमन्यत् om. edd. — व्यवहारमकल्मषं edd.

Dist. 108. c. Hiatus in च उभे ab omnibus libris defenditur; itaque nil mutavimus. — d. धर्मश्च edd. Legitur dist. in episod. de Sacuntal. ed. Chèzy VII, 27. levissima scripturae varietate.

Linn. 5. et 6. usque ad किं बहुना desiderantur in codd. Pro यद्यहं L. ततोऽहं यदि. — परमसती S. Post hoc vocabulum in omnia diversa abit S. nil omnino tamen bonae frugis suppeditans: परमसती यां त्वां विहायान्यं न जाने पुरुषान्तरं स्वप्नेऽपि न हि भर्त्ते तेन धर्मेण छिन्नापि मम नासिका अछिन्नास्तु मया त्वं भस्म (sic) कर्तुं शक्यते (sic)। किंतु स्वामी त्वं लोकभयादुपेक्षते पश्य मन्मुखं etc. l. 6. — किं बहुना। मम मुखं पश्य ex codd. est additum. — गोपः om. P.

Lin. 7. दीपं प्रज्वाल्य S. प्रदीपमादाय L. — तन्मुखमक्षतमपश्यत् L. तन्मुखमवलोकते S. — तावदुन्नासं मुखं S. Adiectivum उन्नस minus apte nisi fallor h. l. positum, quamvis tale adiectivum formari posse (melius tamen me iudice diceretur उन्नास a नासा) haud dubium mihi est. Cf. quae de praepos. उत् in eiusmodi compositis annotavi ad dist. II, 28. — Discrepat et peccat L.: तावदेव क्षम्यतां ममापराधं इत्युक्त्वा परिभ्रम्य हृष्टहृदयो बन्धनाद्विमुच्य तच्चरणयोः पतित्वोवाच। धन्योऽहं etc.

Lin. 8. तां बन्धनाच्च मुमोच। sermone pastoris omnino omisso, codd. — S. contra verba mox laudata omittit et participio पतितः statim subiungit: धन्योऽहं यस्येदृशी भार्या परमसाध्वीति एतद्वृत्तान्तं श्रुत्वा etc. inseruntur scilicet satis inopportune h. l. verba, quae cum codd. infra l. 17. in fine totius fabulae exhibuimus q. l. cf. — Sermoni pastoris additur in ed. L. hoc distichon a ceteris omnibus praeter W. omissum; W. praeterea exhibet h. l. etiam alios versus, a nobis supra I, 114. editos:

मधुरस्य वाचि योषितां हृदि हालाहलमेव केवलं।
अत एव निपीयतेऽधरो हृदयं मुष्टिभिरेव ताड्यते॥

6. Peccavit ed. Lond. secundum morem suum contra metrum in hem. a. Corrigat vitium ab isto commissum ipse distichi auctor, Bhartrihares, qui scripsit: मधु तिष्ठति वाचि etc. vid. ed. Seram. p. 39. निपीयतेऽधरः audacius est dictum, sed eleganter neque aliis poetis eroticis inaudita est talis loquela: Chauras sl. 3: अद्यापि तां यदि पुनः कमलायताक्षीं । पश्यामि पीवरपयोधरभारखिन्नां । संपीड्य बाहुयुगलेन पिबामि वक्त्रं । उन्मत्तवन्मधुकरः कमलं यथेष्टं ॥

Lin. 9. Pro यश्च S. यदि, stolide; tum कथयामि pro शृणुत. — L. = ततश्च साधोर्वार्तां शृणुत यूयं राजपुरुषाः । — निःसृत्य L. निर्गतो S. — द्वादशभिः L. et Pp.

— 10. वाणिज्यं कृत्वा om. codd. et S. — नाना दुर्लभानि रत्नानि L. नाना indeclinabile est adiectivum, quod, si bene memini, a nomine, quocum coniunctum sit, nunquam seiungitur alio vocabulo interposito. Neque huic sententiae obstat locus Kath. Up. p. 9. नानेव पश्यति, ubi adverbialiter positum esse videtur नाना, sicuti paullo ante नेह नानास्ति किंचन, ubi patet नाना idem esse atque पृथक्; in priori loco explicat scholiastes per भिन्नं. — Pro अनुप्राप्तः L. आगतः ।

Lin. 11. च om. edd. — Pro तस्या L. ततः male; तत्र codd. quod ferri potest. — घतित L. vitiose.

— 12. मूर्धनि S. — अत्युत्कृष्टं L. — तद्रत्नलुब्धेन codd. अनेनैव P. idem voluit Pp. ubi mendose exaratum est अनेनै. — L. = तद् दृष्ट्वाऽर्थलुब्देन (sic) साधुना, omisso अनेन.

— 13. हस्तौ प्रसार्य यदा रत्ने हस्तौ दत्तौ Pp. — P. mutat ordinem: रत्ने हस्तो यदा. S. = रत्नं गृहीतुं यत्नः कृतः, perperam omisso: यदा. - तदा, omisso एव, S. - तेन om. P. — सूत्रसंचारितेन बाहुभ्यां, codd. संचारितः L. — परि abest ab cdd. et P.

— 14. अयं चकार S. — साधुपुत्र L. अरे पुरुष codd.

— 15. सर्वथा सर्वरत्नानि Pp. — प्रयच्छास्मै S. अस्मै nulla alia ratione defendi potest, quam si ad वेताल referatur; melius tamen abest. न चेद् L. male.

— 16. चेटकगात्रात्त्वा etc. (vid. lin. 18.) P. perperam omissis quae interiecta et sunt et esse debent. Inseruntur tamen eadem prorsus verba infra post fabulam absolutam; scilicet adscripserat in margine librarius verba a se omissa, et posthac inopportuno loco ab alio quodam sunt inserta. कृतः om. edd. quo facto locus magnopere depravatur. - Pro ततो Pp. अतो. - Pro अधुना च S. यथा, quod sensum praebet haud malum, si explices यथा per *ita ut*. — अपहृत S.

Lin. 17. अस्माभिः L. अस्मासु समागत्य मिलितः S. inepte repetitis verbis idem

fere significantibus. — न्याये धर्माधिकारी प्रवर्त्तितः S. न्यायः प्रवर्त्तितः L. — Seqq. usque ad अतोऽहं om. edd., nos codicibus debemus.

— 20. Pro तत् S. अत्, L. ततः, prius inepte, posterius ad idem redit atque तत्. — अपि नोचितं codd. नोचितं S.

— 21. सहस्व abest ab edd., corrumpit P. in सहः स. Pro एव तयोः P. एतयोः. Edd. यथानयोः सौहार्दं मया कारितं.

— 22. मया कार्यः edd. minus eleganter repetito vocabulo मया.

Dist. 109. c. सम pro समे Pp. Ceterum vix opus erit annotare निम्नोन्नतानि compositum esse copulativum (dvandva) pro निम्नानि उन्नतानि च ।

Dist. 110. a. Pro अपि codd. च. — d. दारुद्वयं तथा Pp. vitiose.

Lin. 5. *fin.* पूर्णां edd. mendose; nam thema est पुरी, cuius vocis prima syllaba nunquam omnino produci potest; पुर्, vocabulum a Wilsone non enotatum, nominativum solum producit: पूः ।

— 6. च post सा om. edd. — Pro ग्राममौख्येन edd. ग्रामस्य; P. ग्राममोक्षेण; Pp. prima manu ग्राममौक्षेण; sed emendavit secunda. ग्राममौख्य est quod ad ग्राममुख, vicum urbanum, oppidulum, pertinet, veluti h. l. eiusmodi loci magistratus.

Dist. 111. a. . . तप्यति . . . Pp. inepte.

— 112. Inest huic disticho ellipsis hunc fere in modum explenda: . . . . न शास्त्रेण नियम्यन्ते स्त्रियः । किंतु सर्वथा विषमाः सन्ति । — Omisit hunc slocum J. Subiungit L. duo disticha, ceteris ignota praeter W. qui tertium, in ed. L. omissum, hisce duobus interpositum, addit, initium tantum interpretatus, ne, ut in notis confitetur, castas mulierum Britannicarum aures offenderet:

यतः । गुणाश्रयं कीर्तिमन्तं कान्तं रतं विधेयं सधनं रतिज्ञं ।
विहाय शीघ्रं वनिता व्रजन्ति नरान्तिकं शीलगुणादिहीनं ॥

In hem. d. legendum est नरान्तरं; gravioribus vitiis laborat versus prior, quem si hunc in modum reficis, metrum certe restituitur: गुणाश्रयं कीर्तितकान्तरत्नं पतिं विधेयं सधनं रतिज्ञं । Alterum distichon sic se habet:

अपरं च । न तादृशीं प्रीतिमुपैति नारी विचित्रशय्यां शयितापि कामं ।
यथा हि दूर्वादिविकीर्णभूमौ प्रयाति सौख्यं परकान्तसंगात् ॥

Suspicor mendum in hem. b.; शी cum accusativo haud facile construitur. *Lass.* — Expungenda videtur littera nasalis, ut sit compositum. *Schl.*

Lin. 12. अथ कदाचित् सा S. अथ सा कदाचित् L. — Pro पुत्रेण L. सुतेन.

— 13. एनं तु तत्रागतः S. — . . . नायकमायान्तं दृष्ट्वा तत्पुत्रं etc. intermediis omissis, L. — तमायान्तं दृष्ट्वा S. — कुशुले hic et infr. l. 18. mendose S. — Pro धृत्वा edd. निःक्षिप्य; oportebat saltem scribere निक्षिप्य. - Pro समं S. et Pp. सह. - क्रीडति S.

— 14. भर्ता गोपो edd. गोपः exhibent etiam codd. sed om. गोष्ठात्. — गोप्योक्तं । किमधुना विधेयं । दण्डनायक त्वं etc. codd.

— 15. Pro याहि S. गच्छ. — तथा तेनानुष्ठिते, reiecto सति, S. तथा कृते L. ubi statim pergitur: गोपेनागत्य पत्नी पृष्टा (sic).

— 16. गोपेन S. ubi mox स्व desideratur. — Deest अत्र in Pp. et S. — सकोपः समागतः L. समागतयात्र स्थितः S.

— 17. कार्येण pro कारणेन S. minus apte. — Pro मार्ग्यमाणः L. पलायमानः.

— 18. *init.* अप्यत्र S. Particulae अपि hic nil est negotii. — ततो om. edd. — तत्पित्रा S. — अन्विष्यात्र L. et P. अन्निष्यात्र S. vitiose. — गृहे desideratur in S.

— 19. अत एवायं S. एव per se optime huc facit, sed displicet repetitio eiusdem particulae. अयं दण्डनायकः Pp. nomen retinet P. pronomine reiecto. — क्रुद्धः edd. et P. Retinuimus कुपितः quia क्रुद्धः mox antecesserat. — Pro अवतार्य S. बहिष्कृत्य; sed minime h. l. convenit verbum बहिष्कृ; cf. quae dixi ad Pentap. Ind. p. 80.

— 20. स्वामिनं ex codd.

Lin. 1. Pro अस्त्येवं edd. अस्त्वेवं; quanquam haud magnum est inter utramque formulam discrimen, est tamen et, nisi fallor, hoc quidem; अस्त्येवं est affirmantis, अस्त्वेवं est concedentis, sed ita ut ad aliud argumentum pergatur, priori dimisso.

— 2. महान् निसर्गः स्नेहं Pp. absurde. महास्नेहः P. महानिसर्गस्नेहः L. nostra scriptura concinnata est ex ed. S. महानन्योन्यनिसर्गोपजातस्नेहः ।

— 3. Pro चिन्तनीयः S. क्रियतां.

Dist. 114. c. et d. काक्या . . . सर्पो निपातितः S. — d. . . . अताडयत् codd.

Lin. 7. च abest a L. — तत्रह etc. L. — तत्कोटरावस्थितानि S. तत्कोटरावस्थित etc. codd.

— 8. वायसी वायसमाह S. — Pro स्वामिन् S. नाथ. — अत्रैव तस्मात् L. अत्रावस्थितकृष्णासर्पेणावयोः etc. S.

— 9. आवयोः कदाचिदपि प्रजावृद्धिर्न भविष्यति L. आवयोः संततिः सततं भक्ष्यते । S.

— 12. एतस्य मया P. — महापराधः edd. et Pp.

— 13. Pro निग्रहीतव्यः edd. पुनर्न जन्तव्यः । — Pro अनेन S. et P. एतेन. — विग्रहितुं S. विगृहीतुं P.

— 14. Pro समर्थः Pp. शक्तः

Dist. 116. b. अबोधस्य S. निर्बोधस्य L. — Pp. prima manu ut S., secunda uti P. atque nos. Hiatum hunc tolerari posse supra iam monitum est. — d. fin. निवासितः P.; voluit haud dubie विनाशितः ।

— 17. Pro अभिधाने edd. नाम्नि; iidem aliud leonis nomen exhibent दुर्दान्त. W. nobis suffragatur; in ed. opp. Jonesii mendose exaratum est दर्गान्त; legit Vir clariss. in exemplari suo sine dubio दुर्गान्त.

— 18. च abest a P. — सर्वदा पशूनां बधं कुर्वन्नास्ते edd. — Nos secuti sumus codd. तत्र receptum est ex Pp.

— 19. स सिंहो edd. — Pro उच्छेद Pp. छेद. In diversa abeunt edd. L. = किमर्थं सर्वपशुच्छेदः (sic), omisso स्वामिन्. S. = हे मृगेन्द्र (sic) किमयमेकदा पशुघातः ।

— 20. यदि प्रसादो भवति तदा वयमेव etc. S. nimis prolixe. — आहाराय pro आहारार्थं S. — Pro उपढौकयामः L. दास्यामः; P. उपटौकयामः; quaenam littera praeferenda sit, ignoro; cf. Rosen. s. v. टौक. Per उपटौकन explicatur उपहरण Amarû Sat. dist. 13. Cf. scholl. p. 19. — ततः सिंहेन S. — एवमस्तु L. pro भवत्वेवं. Aliter S.: यद्येतदभिमतं भवतां तर्हि भवतु नाम ।

— 21. पशुं भक्षयन्नास्ते L. पशुमुपकल्पितं भक्षयन्नास्ते । S. — कदाचित् कस्यचित् P.

Dist. 117. a. त्रासहेतोर्विनीतिस्तु edd. — d. Pro मे L. वा.

Lin. 3. तन्मन्दमन्दं codd. उपगच्छामि L. गच्छामि S. Sequens incisum desideratur in codd. — Pro उपगच्छति Pp. उद्गच्छति. — Pro अथ edd. ततः — तमालोक्य om. edd.

— 4. तमुवाच edd. — विलम्बागतोऽसि Pp. विलम्बादागतोऽसि P. Secuti sumus ed. Ser. nisi quod pro समागतोऽसि cum codd. scripsimus आगतोऽसि । Verba prorsus diversa substituit L. किमागमने विलम्बकारणं । — नाहमपराद्धः L. देव नाहमपराध्यः S. utrumque contra usum loquendi.

— 5. आगच्छन् ante पथि ins. S. — अवलोकितः ante बलाद् ins. L. — सन् ex codd. receptum. Inserit S. ante पुनर् haec verba तस्याग्रे; sic loquentem sexcenties observavi auctorem Vêtâlapanchavinsatidis, unde persuasum mihi est, ad popularem loquendi morem referendum esse hunc vocabuli अग्रे usum, quo septimo casu et praepositionis loco positum nulli alii rei inservit, quam casui cuidam designando; sic राजाग्रे कथितं in isto libro nil aliud valet quam राज्ञः कथितं.

— 6. आगतोऽस्मि edd. — श्रुत्वा सकोपं P. — तं दर्शय codd. (in P. vitiosè scriptum est तद्दर्शय), unde duae sententiae constituendae sunt, commate post दर्शय ponendo.

— 7. Pro असौ codd. et S. स. — ग्राहकः post गृहीत्वा reiiciunt codd. — दृष्टे abest ab edd.; in Pp. inscite exaratum est दृष्टं. — कूपं दर्शयितुं गतः S.

— 8. Pro अत्र S. तत्र. — Pro पश्यतु L. पश्य, absurde, quum subiectum sit स्वामी. — स्वयमेव पश्यतु S. — तस्मिन् omisso, कूपान्तर्जले L. Utinam ex mortuis resuscitare possem bonum virum Hayleyburiensem, ut ex eo discerem, quid sit कूपबहिर्जले; si enim istud in rerum natura locum habeat, hoc etiam reperiri debebit; sed scribere voluit: कूपजलस्य अन्तः । — एव a तस्य ad सिंहस्य trahit S. तत्सिंहस्य L. sed तद् hunc in modum componi nequit.

— 9. 10. Pro अतो edd. ततो. — दर्पध्मातः कोपात् L. क्रोधाध्मातो दर्पात् S. — निःक्षिप्य S. et Pp. mendose. Post तस्योपरि pergit L.: पपात ऊर्द्धपादः अधःशिरा (sic) तज्जले मग्नः पञ्चत्वमगमत्.

— 11. सर्वं श्रुतं । संप्रति यथा कर्तव्यं तदुपदिश्यतामिति L. श्रुतं मया सर्वं । संप्रति यथा कर्तव्यं तद्ब्रूहि S.

— 12. प्रत्यहं om. Pp. सततं substituunt P. et L. — समागत्य Pp. — Pro स्नानसमये Pp. ततः. — अवतारिततीर्थशिलानिहितकनकसूत्रं edd.

— 13. Pro धृत्वा edd. विधृत्य. — धरिष्यामि Pp. — Librarius, qui cod. Pp. exaravit, male transposuit sententias अथ — व्यापादयितव्यश्च atque अथ कदाचित् etc. Similitudo initii fraudem fecit librario. Eandem transpositionem praebent edd. in hoc tantum discrepantes, quod दृष्टो व्यापादितश्च legunt, quod bene se habet, si ipse auctor narrationem excipit et ad finem perducit.

Lin. 14. Pro राजपुरुषैः P. पुरुषैः । — तत्र तरुकोटरे edd.

— 15. Incisum तथानुष्ठिते om. edd.

— 17. *init.* तर्हि गच्छ भवन् S. Qui vocativum vocabuli भवत् loco nulli dubitationi obnoxio confirmare potuerit, is vel ingens Sisyphi saxum volvere non recusabit.

— 18. आत्ययिकं वचनमकुशलं मन्यमानः L. आत्ययिकं किमपि महाभयकारिकार्यं मन्यमानः S. Nostram scripturam tuentur codd. — समागतः edd.

Dist. 118. Praemittunt huic disticho edd. codd. atque interpp. aliud, cuius versus prior haud differt ab alio, supra edito et No. 61 insignito; ad quem locum de hac re dictum est. — c. Scripsimus cum codd. परिध्वंसात् pro परिध्वंसो ।

Dist. 119. c. — अवाप्तिः Pp. mendose.

Lin. 4. अयं तावत् om. S. substituens देव. — असदृशव्यवहारी edd. Praefixo adiectivo substantivum व्यवहार adiectivi loco haberi potest, non opus igitur est suffixo इन्. Addit huic vocabulo S. इव लक्ष्यते । — Pro मत् edd. अस्मत्;

sed modestius haud dubie locutus est Damanacus. Pp. सततसंनिधान, quod corruptum esse videtur ex scriptura cod. P. स मत्संनिधान. — एव abest ab edd.

Lin. 5. Pro स्वामिनः edd. श्रीमद्देवपादानां.

— 6. सभयः P. — श्राश्चर्य Pp. male; neque enim sine praefixo स, vel sine addito signo accusativi neutrius, adverbialiter poni potest श्राश्चर्य. मत्वा ante तूष्णीं inserit S. otiose.

Lin. 7. त्वया abest ab ed. L. — S. = एक एवायं यस्त्वया सकल etc. et mox स एव दोषः quod sensu cassum est, nisi scribatur यत् pro यः. — Pro कार्य Pp. राज्य.

Dist. 120. desumptum est ex dramate Mudrâ-Râxasa, Act. IV. fol. cod. Par. 36. verso.

Dist. 121. a. राज्ये प्रमाणं S. राज्ये प्रधानं L. राज्यप्रधानं P. — b. मोहाश्रियते P. मोहाश्रयते Pp. — d. स्वातन्त्र्यं Pp. mendose.

Dist. 122. a. विपद्दिग्धस्य omisso च S. — विरक्तस्य च L. — b. . . . गलितस्य. । L. absurde. — d. उद्धरणं सुखं S. उद्धरणं वरं L. Disticho 123. subiungunt edd. et codd. neque non interpp. aliud quod supra iam exhibitum est No. 98. q. l. cf.

Lin. 19. स च abest a S. — . . कार्ये L. — स्वेच्छा यतः Pp. quod h. l. nullum praebet sensum. Notum esse debet, affixum तस् saepius loco terminationum, quibus ablativus casus indicatur, usurpari et nisi fallor memoria, hoc in femininis in श्रा longum desinentibus potissimum locum habet et quidem praecipue, quum casu ablativo caussa, ex qua proficiscitur actio quaedam, significetur. — Pro एतज्जानासि L. जानाति, neglecta virgula, quasi ad स्वामी referendum esset verbum; at de constructione vocabuli प्रमाण supra iam dictum est. Ed. Ser. verbum tertia persona effert, एतत् tamen servat; pronomen demonstrativum ad sententiam statim sequentem spectat, ut nemo non videt.

Dist. 124. a. Pro राजन् edd. लोके. — b. श्रीयं S. vitium horrendum. — c. pro रम्यां L. भार्यां — d. सादरं S. — In fine retinuimus च कः cum ed. L. haud scio an recte; minus apte coniungit copula च pronomen interrogativum cum relativo. Scripturam, quam amplexi sumus, suspectam praeterea reddit discrepantia ceterorum librorum; S. ऽत्र कः, quod melius est; sed tum legendum erit लोके, sicuti posuerunt editt. Serampp. Codd.: ऽथ कः, quam veram esse huius loci scripturam, facile mihi persuadeo propter similem iuncturam श्रथ किं, quibus voculis affirmativa efficitur particula, uti supra commonstravi; श्रथ कः vi quadam peculiari

interrogare suspicor, ita ut haud dubium esse possit, quid responsum sit futurum.

Lin. 22. विमृश्य edd. — संजीवके मम महान् स्नेहः Pp. संजीवकेन सह मम महान् स्नेहः edd. — Secuti sumus cod. P. correcto tamen महा pro महान्.

Dist. 125. c. Pro अनेक edd. praebent अशेष.

126. c. . . . . . सारोऽपि Pp. inscite.

Lin. 5. पुनरेव S. — अतिदोषः edd.

Dist. 127. b. आरोहयति edd. — d. आश्रियते codd. male. — नरः in fine. Pp. — 128. a. अप्रियस्यापि edd. — b. परिनामः codd. et edd. quod contra auctoritatem Paninis peccat. Cf. p. 1179. ed. Calcutt. Sequitur in P. distichon, a solo Jonesio h. l. Anglice redditum, de quo verba feci ad dist. 60. hac sola discrepantia, quod hemist. b. sic se habet: वक्तारोतुविसन्ति ये । quod legi etiam potest, uti monuit, qui ipse cod. Par. contulit, *Schlegelius*, वक्तारोन्तरिसन्ति ये । Enotavimus supra post dist. 60. hoc distichon ex ed. L. ubi hem. b. hunc in modum scriptum est: सततं प्रियवादिनः । qua scriptura recepta facilis intellectu evadit versus; defendit eam praeterea Jonesius vertens: „*Men who speak only;*" nisi is forte legit केवलं pro सततं, quanquam huic rei minime insisto; permulta enim in ista interpretatione perperam reddita sunt. Verum patet, aliam omnino scripturam ante oculos habuisse librarium P. quae qualis fuerit, mihi non liquet: inveniet fortasse alius.

Lin. 10. अयं om. Pp. — आगन्तुः P. — Deest कृतं in P.

— 11. पथ्य ex codd.

Dist. 129. a. मूलभृत्यान् परित्यज्य S. vitio correcto sensus idem remanet, sed nostra scriptura concinnior. उपराधेन Pp. contra usum loquendi. — b. नागन्तून् edd. et codd. — परिपालयेत् edd. — c. pro ऽन्योऽस्ति edd. दोषो; codicum scriptura recepta, corrigendum fuit in antecedd. आगन्तुं; diversi enim numeri haud facile hunc in modum coniunguntur.

Lin. 13. किमाश्चर्यं om. P. — Pro अयं S. यद्, quod ferri potest.

— 14. मत्तं दुष्कृति S. — शृणु om. edd. देव quoque P. —

Dist. 130. a. विकृतिं P. नार्जवं S. — d. pro इव Pp. अपि; sed aegre caremus h. l. particula comparativa.

Dist. 131. c. युक्तो codd. et ed. L. Praetulimus cum S. मुक्तो, quod cum praeced. hemist. b. melius congruit; attamen युक्तो tuetur etiam W. Omittit hoc dist. J.

Dist. 132. a. वर्द्धयन् S. stulte. — Pro वाथ L. चाथ; P. नाथ; posterius vix h. l. admitti potest; neque enim abesse potest particula aut disiunctiva aut copulativa.

Dist. 133. Verba disticho praemissa om. Pp. — d. विपरीतमतोऽन्यथा edd. वैपरीत्यमतोऽन्यथा P. — Quae scriptura vix ferri potest. Quid enim aliud valet विपरीतमतः quam अन्यदस्मात्; अतः pro ablativo positum est; विपरीतं est diversum, contrarium, oppositum; addito igitur अन्यथा, sub specie aliquid dicendi nil fere diceret auctor; est omnino huiusmodi mos nil dicendi a recentioribus inventus eisque relinquendus. असतां receptum est ex Pp. et se ipsum tuebitur.

Dist. 134. b. यार्थविधायिनी Pp. minus bene. — c. pro सुधीः edd: सुखी. — d. ... हितकारकं P. हितकाङ्क्षयत् Pp. ne prius quidem admitti potest, quia मित्र h. l. necessario a pronomine relativo excipi debet, sicuti श्रीः, स्त्री, cetera quae antecedunt vocabula; neque exstat caussa, cur a scriptura edd. discedendum sit; कृत्रिम ignotum fortasse fuit librariis vocabulum; sed a Wilsone est enotatum et optimae notae.. Cf. Râm. I, IX, passim. Pro स पुरुषो P. कापुरुषो, quod sensu destitutum est, nisi deleatur in seqq. negatio; quod factum tamen non est. Vetat praeterea metrum.

Lin. 5. *init.* तद् desideratur in edd. — व्यसनादित्तौ Pp. quod quid sit, ignoro; quanquam suspicor, nil esse quam lapsum librarii, signum litterae caninae superne pingendae inscite iusto longius deorsum trahentis ita ut diphthongus श्रो cum Rephae signo coniuncta in श्री abierit; quod in scriptura Bengalica facile accidere potest. — Pro तदा भृत्ये S. तदस्मादृशि भृत्ये; Pp. तदामात्यस्य.

Dist. 135. b. स्वछन्दः edd. Sed abverbium praestare videtur. — c. मानध्मातः edd., दर्प plus est quam मान ideoque ad hunc locum accommodatius; ध्मात nullum quod sciam habet sensum praeter primarium *flandi*; *in*flatus Indice dicitur आध्मातः.

Dist 136. a. न परस्य प्रवादेन codd. न परस्यापराधेन S. hoc omnino displicet, illud minus placet quam अपवाद. — c. आत्मनावगतं S. haud male; sensus idem est; eadem lectio ante oculos fuit librario Pp. finxit tamen monstrum scripturae: यात्मानावगतं; num voluit: यत्नादवगतं? आत्मनावगमनं कृत्वा P. haud fert versus. — d. पूज्रयेच वा edd. et P. vereor ne difficilius sit, hasce duas particulas inter se conciliare.

Dist. 137. b. विधिर्वा ग्रहनिग्रहे P. विधिर्न ग्रहनिग्रहे S. विधिना ग्रहनिग्रहौ L. Nos se-

cuti sumus Pp. ग्रहनिग्रहौ huc non facit; neque enim adiectivum esse potest ad गुणदोषौ, neque alterum accusativum regere potest gerundium अनिश्चित्य; ponendus igitur erat cum Pp. locativus; composita aggregativa (*dvandva* dicta) singulari numero elata satis sunt nota, quanquam omnis haec res, doctrinam dico compositionis, accuratius quam hucusque factum est, tractari debet; magna enim Indicae syntaxis pars ea continetur. Ceterum monendum est, totum versum priorem subiecti partes h. l. explere, ab eoque regi dativum स्वनाशाय, qui positus est तादर्थ्ये; neque opus esse nominativo विधिः, qui potius totam loci constructionem everteret.

Lin. 16. तदा संजीवकः किं प्रत्यादिश्यतां edd. किं alienum esse a loco, statim seqq. docent. — संसंभ्रमात् Pp. male; cf. supr. ad dist. 14. prooem. — Prius मा om. L. — 17. एतावन्मंत्री ज्ञायतां Pp.

Dist. 138. a. Pro गुप्तं P. यत्नात्. Pp. पक्वं.

Subiungit ed. L. sola huic disticho aliud:

आदरस्य प्रधानस्य कर्तव्यस्य च कर्मणः ।
क्षिप्रमक्रियमाणस्य कालः पिबति तद्रसं ॥

tum pergit: तदवश्यं समारब्धो महता प्रयत्नेन संपादनीयं । In verbis hisce aut legendum est समारब्धं, aut समारम्भो — संपादनीयः । Distichon istud a ceteris alio loco exhibitum est; h. l. et infra agnoscit W. qui etiam sententiam, a qua excipitur, Anglice reddidit. Post verbum संपादनीयं in ordinem redit L.

Dist. 139. a. योधा इवाधीरः (sic) L. योषित् legit J. reddit enim per *woman*.

Lin. 22. Pro यद् L. यदि, quod ferri potest, quanquam यद् melius congruit cum seq. तद्. S. = यदा; disiunctione nil opus est h. l. — Edd. निवर्त्य, quod ita explicandum esset, ut दोषान् pro accus. plur. acciperetur, nisi fortasse आत्मानं supplere mavis (दोषादात्मानं निवर्त्य) quod in caussativis interdum locum obtinet; ex. gr. दर्शयामास in Sâvitryupâkhyâna ed. Bopp. p. 9, sl. 8. Bhag. Gît. XI, 4. Sed optime se habet primitivum निवृत् cum ablativo constructum; cf. prorsus similem locum Bhag. Gît. I, 39.

Dist. 140. a. Pro तु codd. च. — c. स मृत्युरेव P. mendose. Inser. h. l. S. codd. et interpp. distichon nostrum II, 97. q. l. cf.

Lin. 3. किमयमस्माकं L. — Disticho praemittunt edd. vocativum देव.

Dist. 141. Ad vocem अङ्गाङ्गिभाव cf. infr. l. 9. निरङ्ग et apud Wilsonem quartam nominis अङ्ग significationem.

Lin. 6. कदाचित् om. edd. अथ कदाचित् P. — दक्षिणासमुद्र etc. edd.

Lin. 7. Pro तत्र L. ततः.

— 8. योग्यस्थानं निभृतमनुसंधीयतां edd. — भार्ये नन्विदं etc. S. — स्थानं प्रसूतियोग्यं L.

— 9. Pro एतद् L. इदं. — Transponit S. व्याप्यते स्थानमेतत् ।

— 10. Pro अवस्थित Pp. द्वारस्थित, in ceteris cum P. consentit; sententiam mutilam exhibet S. omissis भद्रे, ac mox vocabulis, qui inter गृहं et समुद्रेण leguntur; tum pro विग्रहीतव्यः praebet निग्रहीतव्यः । Aliam profert sententiam L.: भद्रे किमहं निर्बलः मम गृहावस्थितान्यण्डानि समुद्रेणापहर्तव्यानि । quae verba propter sequentia stare nequeunt. Verum fateor, me in scriptura nostra etiam haerere et quidem in voce विग्रहीतव्यः; quod defendi nequit, nisi monstrari potest, विग्रह construi solere cum accusativo; verum dicitur विगृह्णामि तेन vel तेन सह, ita ut constructio passiva instrumentalem subiecti requirat. Aut corrigendum igitur erit विग्रहीतव्यं, aut ponenda forma caussativa: विग्राहयितव्यः. Tum legendum esse videtur अवस्थितः; quo facto तेन adverbialiter erit accipiendum; स्व, uti plerumque fit, pro diversitate subiecti significatum mutat: „egone patrono careo? ideo in mea domo consistens ab oceano invadendus sum." — Ita ut hisce verbis diceret maritus: videndum est, an me, patrono haud destitutum, aggredi ausurus sit oceanus; quod si fecerit, auxilium contra eum a patrono petam. Cf. variet. script. ad lin. 17. — स्वामिन् om. P. नाथ substituit L.

Lin. 11. टिट्टिभोऽवदत् om L. et codd. neque aliter interpp. Sed retinenda erant cum S. ista verba propter sequens distichon, ex quo quamvis satis sit obscurum, hoc sane patet, ab uxore timoris plena id recitari non posse.

Dist. 142. Asterisco notavimus hosce versus, corruptiores, quam ut sine aliorum librorum manuscriptorum ope restitui possint. Scriptura quam exhibuimus, est codicis P. यः tantum pro च ex ed. L. incaute repetito. Ad hanc scripturam proxime accedit Pp. exhibens: अथ सा दुःखमात्मनः परिछेत्तुमेवं योग्यो न वेत्ति वा । etc. uti P. et nos. — L. = अथ वा । पराभवं परिछेत्तुं योग्यायोग्यं न वेत्ति यः । अस्तीह यस्य विज्ञानं स etc. S. = अथवा । दुःखमात्मा परिछेत्तुमेव योग्यो न वेत्ति यः । अस्तीह यस्य विज्ञानं कृछ्रेणापि न सीदति ॥ Interpp. nil certi afferunt. Particula praemissa अथ वा indicari videtur distichon h. l. excidisse, atque duo re vera in edd. leguntur, sed alterum, quod huc apponendum est, nostro subiunctum est:

अनुचितकार्यारम्भः स्वजनविरोधो बलीयसा स्पर्द्धा ।
प्रमदाजनविश्वासो मृत्योर्द्वाराणि चत्वारि ॥

L. प्रमद, contra metrum et sensum; प्रमदा sensu mulieris आ suum longum etiam in compositis retinet; vid. Nal. I, 25, ubi प्रमदावने minime reddendum est cum cl. V. *Boppio* „in voluptaria sylva;" est viridarium gynaecei. Cf. Amar. Kôsh. s. v. Attamen fatendum est, hoc distichon minus bene ad hunc contextum quadrare, in primis si uxori, non marito, cum L. tribuis. Persisto igitur in ea opinione, ante distichon 141. aliud quoddam, fortasse etiam nonnihil solutae orationis, librariorum negligentia excidisse, et totum locum in medio relinquendum esse reor, dum novis adiumentis instructi ad hunc locum reverti possimus.

Lin. 14. ततः सकृदेण स्वामि etc. L. Vocabulum a loco alienum e dist. antec. huc irrepsit. — स्वामिनो Pp. — Post virgulam pergunt edd. एतत् सर्वं श्रुत्वा समुद्रेण etc.; अपि omittit praeterea L. — तच्छक्तिं cod. uterque; quam scripturam quanquam in textu sequi non ausi sumus, digna est, quae commentario nostro consignetur. Nam sicuti adiectiva in उ a desiderativis verborum formis derivata, participiorum more casum regere possunt, eodem modo haud absurdum erit suspicari, nomina in सा, ab iisdem verbis oriunda, pro infinitivis posse usurpari; sed alia desidero exempla maioris auctoritatis.

Lin. 15. Pro अथ S. ततः — सशोका P.

— 16. Pro नष्टानि L. अपहृतानि; P. पतितानि.

— 17. Post समीपं pergunt edd.: गतः । तत्र गत्वा सकलवृत्तान्तं टिट्टिभेन भगवतो गरुडस्य पुरतो निवेदितं । देव समुद्रेणाहं स्वगृहावस्थितो बिनापराधेनैवं निगृहीतः । ततस्तद्वचनमाकर्ण्य गरुत्मता प्रभुर्भगवान् नारायणः etc. Constructio primi commatis postulat nominativos pro accusativis. Nos, codices secuti, auctori concinnam suam breviloquentiam reddidimus.

Lin. 18. *fin.* विज्ञप्तः edd. omisso सन्.

— 19. समुद्रमण्डानायादिदेश । — 20. टिट्टिभाय edd., om. P.

— 21. Absolutae fabulae hosce versus subiungit L.:

शास्त्रातिक्रममज्ञात्वा वैरमारभते द्विषः ।
स पराभवमाप्नोति समुद्रमिव टिट्टिभात् ॥

Agnoscit praeterea W. qui pronomen relativum in versu priori aegre

desideratum interpretatione sua expressit ac vel sine eius consensu pro द्विषः corrigendum esset हि यः ।

Lin. 21. मया ज्ञातव्यः P.

— 22. यदासौ सदर्पः शृंगाग्र etc. edd. — चकितं edd. — इति in fine addunt codd. —

Lin. 1. ततस्ते om. edd. — 2. ते deest in codd.

Dist. 143. d. . . ये राजसेवकाः L.

— 144. b. भूवि edd. contra metrum et grammaticen. — Pro नाग L. वास्ति. — c. . कालस्य भूज्ञान्तरं न हि गतः S. भूज्ञ inventum est Serampurense. कालस्य भुज्ञान्तरं न च गतः L.

Lin. 10. किमेतत् desideratur in ed. Ser.

Dist. 145. a. निर्मज्जन् codd. insolentius atque haud scio an omnino usitatum निर् cum radice मस्ज् componere. L. = मज्जन्नपि पयोराशौ. — S. totum versum priorem hunc in modum vitiat: समुद्रे मज्जनं लब्ध्वा यथा सर्पावलंबनं । c. init. नो codd. De hac particula cf. quae dixi ad p. 18. l. 18. चाधत्ते edd. male. — d. pro तथा codd. तद्वत्. — Pro मूढः edd. मुग्धः; dubito an usitatum sit मुग्ध eodem sensu atque मूढ usurpare; quod nisi ostendi possit, मूढ unice huc facere concedendum erit.

Dist. 146. b. नश्यन्त्यन्यत्र बान्धवाः S.

Lin. 15. निश्वस्य S. vitiose. — ब्रूते । भवान् अस्मत्कृतज्ञः । तथापि मित्र etc. S. Transponunt codd. सुविस्तरं मित्र.

— 16. विषण्ण इव ex codd.

— 17. आगतः स्थितः codd. Participio स्थितः copulam addit S. quod sane melius est. Nos vocabulum omisimus, nulla re h. l. commendatum. — तत् ante मया om. L. — तन्मयात्र S. — परलोकहितार्थिना Pp. हित absurde h. l. est insertum.

— 19. *init.* रहस्यमुक्तवान् edd. — एव abest a codd. neque opus est h. l. particula hacce. — तर्पयामीति P.

— 20. उपगतः S. et Pp.

— 21 प्राप्तकालं codd. quod adiective est accipiendum. संजीवकः om. Pp. — Pro उवाच L. आह; abest omnino a S. verbum, quod ut saepius iam monitum est, ferri potest. — सुहृ om. S. Pro सुहृ खलु L. सुमुखात्.

— 22. Verba स्वगतं — शक्यते edd. aeque atque codd. disticho 148. praemittunt. Nos huc traximus, quia haud satis commode ea, quae

dist. 147. continentur, coram thoe a bove proferri possunt; distichon praeterea 147. verbis, de quibus nunc agitur, subiungi debet. Varietas lectionis in codd. obvia haec est: किमेतद् विचेष्टितं न वेत्येतद्व्यहारान्निर्णेतुं न शक्यते । P.; alter codex in hoc tantum differt, quod pro न वेत्ति praebet न वेत्ति; quod sensum praebere quidem intelligo, si एतत् ad thoem referatur, वेत्ति ad leonem: quomodo fit, ut is (leo) eius (thois) agendi rationem non intelligat?" verum tamen hac scriptura recepta, ea quae post इति sequuntur, supervacua redduntur, imo prorsus inania; melius praeterea cum mente bovis congruit dubitare, utrum ea quae mox prodiderat thos, re vera ita se habeant, an molimina sint maligni animalis. Recepimus igitur scripturam edd. correcto न वेत्ति एतद् pro न वेत्ति तद्, praecedente cod. P., omnino relicto व्यवहारं, quam scripturam sensu cassam exhibet L.

Dist. 147. a. **Pro** अनार्यः Pp. आचार्यः, quae scriptura habet, quo se commendet; nam quo tandem modo vulgatam scripturam explices, hoc semper restat, quod ceterorum hemistt. quodque unam eamque in se absolutam sententiam teneat, prius autem merum epitheton. Accedit quod ipsum hoc epitheton explicari quidem potest, habet autem aliquid inconcinne atque insolenter dicti; W. interpretatus est: „*Unworthy to be found by bad men*", quod concedere nequeo viro clariss. अनार्य enim nunquam omnino eodem sensu ponitur atque अनर्ह. J. totum distichon dissimulavit. Nullam aliam video explicationis viam, quam totum epitheton in duas distribuere partes; दुर्जनगम्य atque अनार्य; गम्य passivam certe significationem habet, et sensu huic loco cumprime apto in Lexic. Amara-Sinhae p. 271. ed. Col. exhibetur: *accessibilis.* Haec hactenus; nam explicanda fuit scriptura edd. eorum caussa, qui ab ea discedere nolint; nunc ad Pp. revertor, ex quo quam enotavi scriptura optimum praebet sensum, levi tantum emendatione facta, eaque haud prorsus inevitabili, scilicet scribendo दुर्जनगामी (दुर्जनगम्याचार्यः) pro दुर्जनगमी; hoc auctoritate Wilsonis (cf. s. v. गमिन्) defendere possem, illud locis sexcentis. Habes igitur quatuor optimas res, indigno loco collatas; doctrinam male ea utentibus communicatam; dignitates indigno viro tributas, divitias parcis, pluviam denique in montes atque oceani ἀκάρπιστα πεδία demissam. — hem. b. प्राधेण पात्रभृत् Pp. contra metrum et sensum. — c. pro धनं Pp. फलं male. — d. . . . गिरिजलधिवर्षा च (वर्षा apud nos operis est tribuendam) edd.

fert metrum: . . . गिर्युपरिवर्षो च । Pp. Sed aegre h. l. mari carerem. देव dicitur deorum princeps Indras, i. e. Iupiter pluvius, a veteribus iam hoc nomine appellatus: Strabo XV. σέβονται μὲν τὸν ὄμβριον Δία οἱ Ἰνδοί.

Eandem admodum sententiam alio disticho repetunt edd. ne Wilkinsium quidem sectatorem nacti:

नीचमाश्रयते लक्ष्मीरकुलेन सरस्वती ।
अपात्रं भजते नारी गिरौ वर्षति वासवः ॥

Lege: अकुलीनं.

Lin. 5. Pro कथमेतत् P. किमन्यत्, Pp. तत् किमेतत्, L. autem haec verba substituit: तत्र विचिन्त्योक्तं । कष्टं किमिदमापतितं । यतः । sequitur tum dist. 149.

Lin. 7. abest a S. — तदयमशक्यार्थः प्रमेयः । L. तदयमशक्योऽयमर्थः प्रमातुं codd. in qua scriptura hoc potissimum miror, quod in utrumque codicem अयं istud otiosum irrepsit.

Dist. 150. c. ex emend. pro: अकारणाद्द्वेषि मनस्तु यस्य, quod contra metrum peccat. — d. . . . . . परितोषमेष्यति Pp.

Lin. 10. प्रकाशं ex Pp., quod vocabulum vel ex coniectura addendum fuisset propter praecedens स्वगतं. — अथवा edd. अथ ex codd. est. Melius convenire nobis olim videbatur huic loco particula continuativa atque quodammodo conclusiva. Sed अथवा, quippe quae affirmet particula, optimo iure defendi potest. Cf. ad p. 23. l. 1. Pro निर्निमित्त (sic enim scribere oportet) S. नित्य, minus bene. — Vocabulo . . . कारिणः copulam subiungit L., particulam हि S.

Dist. 151. a. Pro किंचित् L. कश्चित्, stulte. द्वेषितं P. Parum refert. — b. प्रीतितामेति सत्यं S. — c. चित्रं चित्रं किमथ चरितं नैकभावाश्रयाणां edd. — d. idem hemistichium iam supra legitur dist. 26. d. atque in caussa fuit, cur totum dist. in edit. S. h. l. repeteretur; editum est enim post dist. nostrum 152.

Dist. 152. a. सुकृत pro कृत edd. Refragatur metrum. — b. अबुद्धेषु L. Vetat iterum metrum. Idem mendum invenio in Savitryupâkhyâno, a V. clar. Boppio edito, p. 29, sl. 30. a. ubi flagitat metrum बुध pro बुद्ध. — c. कार्येषु edd. et P. contra versum. Iidem eodem modo mox peccant ponentes अचेतनेषु.

Dist. 153. c.* Transponunt edd. et codd. खला भोगेषु (P. solus singularem भोगे praebet). Transpositionem a nobis factam postulat versus. — d. न च om. S. अलं substituit L. utrumque vitiose.

Repetivit deinde editor Lond. distichon hocce, desumptum e codice Wilkinsii, qui praeterea alium slocum exhibet, in omnibus nostris libris omissum:

मूलं भुजंगैः कुसुमानि भृङ्गैः शाखाः प्लवंगैः शिखराणि भल्लैः ।
नास्त्येव तच्चन्दनस्य पादपस्य यन्नाश्रितं दुष्टरैः कुपङ्कैः ॥

Claudicat metrum in hemistichio quarto; corrige: दुस्तरणैः, nam mutatio litterarum dentalium in cerebrales hic locum non habet. SCHL. — Eandem ob caussam in hem. c. certa emendatione scribendum est चन्दनपादपस्य. Composita enim talia, in quibus nomini proprio epitheton vel appositio adiuncta sit, valida gaudent auctoritate. En aliud exemplum, Bhartrih. p. 37. कामिनीकायकान्तारे कुचपर्वतदुर्गमे । मा संचर मनःपान्थ तत्रास्ते स्मरतस्करः ॥

Lin. 20. *init.* दमनको ब्रूते । अयं etc. L. et codd. Absurde, quum post l. 11. nulla alia persona fuerit locuta. — मया desideratur in edd.

Dist. 154. a. . . . पाणियार्द्र L. corrupte. — Non sunt in promptu exempla formae caussativae verbi सृ cum praepositione उत् compositae; sed, ut ex hoc loco patet, उत्सारयति significat *vacuefacit*. Teste Wilsone उत्सारक est *ianitor*, nimirum quia homines importunos ab aditu arcet. Magnopere igitur differt प्रोत्सारित a प्रसारित quod supra legitur I, 46. Neque hoc mirum: nam quaecunque praepositio proxime antecedit, praecipue sensum verbi determinat. SCHL. — प्रोत्सारितार्द्धासन adiective dicitur de homine, qui alii dimidium sedilis, cui ipse insidet, cedit; प्रोत्सारितं अर्द्धासनं येन सः; est autem, quod vix annotatione eget, ad विधि referendum. Huius moris exemplum si quaeris, cf. Arjunasamâgam. a Boppio editum p. 97, sl. 56. दत्त्वार्द्धासनं प्रीतः शक्रो मे दत्तवान् वरः । — b. दत्तादरः edd. minus apte. — c. अन्तर्भूतविषो 5. L. — d. pro अपूर्व codd. अतीव.

Lin. 3. पश्य ex codd.

Dist. 155. hemistichia a. et b. inter se transposita praebet S. — b. मदान्धकारिणां L. contra metrum. — b. दर्पोपशान्त्यै edd. et Pp. Praestat locativus propter antecedd. — c. pro यत्र edd. यस्य, quod ferri posset, sed melius huc convenit casus septimus. — d. pro मन्ये codd. प्रायो,

Lin. 8. Pro ब्रूते edd. पुनर्निश्वस्य; P. स्वगतं, omisso ब्रूते । Nos hoc vocabulum infra l. 11. collocavimus, ubi melius quadrat. Utroque loco om. edd. - Pp. पुनतं, commate praeterea post ब्रूते posito; quod cum statim seqq.

conciliari nequit. — निपातितव्यः edd. et P. mendose. सिंहे निपतितः Pp. quod prorsus alium sensum praeberet.

Dist.. 156. omittitur in codd., in ed. S. et interp. Jonesii; satis tamen se ipsum commendat atque agnoscit W.

Lin. 11. न ज्ञाने ad finem commatis reiiciunt edd.

— 12. च et mox एव om. edd.

Dist. 157. c. Pro इव Pp. एव mendose.

— 158. a. Pro तेजः S. भेदः, minus bene. — d. . . . . इतस्ततः ॥ Pp.

Lin. 17. *init.* तत् codd. — संग्रामे L. — आश्रियतां Pp. perperam; pro hoc verbo L. वरं । — In fin. अयुक्तं edd.

Dist. 159. a. प्राप्स्यामि S. — b. शत्रुं हत्वा edd.

Lin. 20. युद्धे edd. minus bene; poni debuisset genitivus; vel huic anteponendum est cum codd. compositum.

Dist. 160. a. Pro मृत्युः Pp. नाशः — c. तं कालमेकं Pp. तं कालमेक P. एकयुक्, si omnino dici posset, ab hoc loco sine ullo dubio esset alienum. Legitur distichon in codd. et S. infra p. 114, l. 13. Praemissum est ei ibi in S. dist. 161. Var. scripturae infr. haec est: 160. a. pro मृत्युः codd. नाशः; pro ध्रुवं S. ध्रुवः. — c. तं कालमेकं . . . S. — 161. a. अनियुक्तो यदा . . S.

Distt. 161. et 162. Desunt heic in codd. et S.; inserenda curavimus ex L., utroque interprete adstipulante. — 162. b. मृते वापि ex coniect. pro मृतेनापि; quia particula disiunctiva in tali positione omitti non potest.

Lin. 5. ex codd. — Edd. pro प्रकाशं praebent: एतच्चिन्तयित्वा संजीवक आह । — कथय om. edd.; pro मया exhibent मां, इति denique omittunt.

Lin. 6. Pro पिङ्गलकः edd. स्तब्धकर्णः, quod cum seqq. conciliari nequit. Cf. infr. linn. 19. et 22. — Pro उन्नतचरणः S. सन्नतपादः, codd. समुन्नतचरणः. — त्वं पश्यसि S. quo quid absurdius excogitari nequit.

Lin. 7. त्वमेव edd.

Dist. 163. c. . . . दीयते . . edd. inepte.

Lin. 10. एवं abest. a L.

— 11. Pro स आह edd. दमनकेनोक्तं, pro अयं in fine. असौ.

— 12. कोऽत्र संदेहः L.

Dist. 164. a. . . . . . दुष्टानां edd. — b. कुप्यते को न याचितः । L. male.

— 165. a. धूर्तैः L. mendose. — b. . . . . हितेच्छया S.

— 166. abest ab edd. et interpp. h. l. Cf. ad p. 120, l. 17.

Lin. 19. ततः om. S. — पिङ्गल Pp. — In fin. तत् Pp.

— 20. इत्युक्त्वा abest a P. — पूर्वोक्ताकारं L. — अथ om. L.

— 21. आगत्य L. सन् desideratur in edd. — विकृतिमापन्नं S. Eadem scriptura ante oculos fuit librario Pp. qui tamen alterum vocabulum omisit. — Pro दृष्ट्वा S. अवलोक्य.

— 22. Pro महाह्वे L. युद्धे, omisso वृत्ते. Transponit S. वृत्ते महाह्वे, quod contra leges orationis solutae est. — पिङ्गलकः ad व्यापाद्य reiicit L.

Lin. 1. संजीवकं सेवकं L. — इव तिष्ठति । L. इव व्यातिष्ठत् S. ubi praeterea कृतं omissum est. Pro अवस्थितः P. आस्थितः । — भूते च L. — मया निष्करुणेनातिदारुणं कृतं । S. कर्म desideratur etiam in Pp.

Dist. 167. a. . . . . . . वित्तं codd.

— 168. c. . . प्रणाशं Pp. — d. नष्टापि edd. et Pp. हि unice huc facit. भृत्यः L. perperam. In versu priori anacoluthon est, cuius aliud exemplum me nullum deprehendere memini.

Lin. 8. Pro नयो edd. न्यायो.

Dist. 170. a. धर्मार्थकामतत्त्वज्ञः edd. — Pro नृपः codd. अपि, minus bene, quum de regibus h. l. sermo sit, atque haud commode subiecto careat sententia. — c. pro अर्थं L. अन्नं atque mox भक्षितुं pro रक्षितुं.

Dist. 172. c. Pro हि edd. et P. तु. — d. जीवोत्सर्गात् S. sed tum अपर etiam ablativo casu poni debebat.

— 173. d. त्यक्त्वा अमी साधु कृतं न वेत्ति यः । codd. et S.; L. in eo tantum differt, quod pro अमी praebet इमे. Emendationem flagitabat versus. Corruptela inde repetenda est, quod ab aliquo margini adscripta fuerit vox साधु, quae quum in textum irrepsisset, ad finem versus reiectum est pronomen यः, omissa est copula, qua carere nequit haec sententiae pars, atque turbatum est metrum.

Lin. 19. Verba: इत्थं et quae seqq. desiderantur in edd.

Dist. 174. Auctor est Bhartrihares; vid. ed. Ser. p. 54. ubi pro रत्न editum est नित्य, pro वेश्याङ्गना autem वाराङ्गना; hoc vocabulum praebet etiam S.; retinuimus वेश्याङ्गना propter consensum codd. et L.; ad sensum nil refert. Pro रत्न codd. et S. मित्र; W. रत्न legit, J. मित्र. — नित्य ab hoc loco alienum est atque ex praecedente vocabulo intrusum videtur; praetulimus रत्न, quia melius cum antecedente नित्यव्यया, cui oppositum esse debet, congruere visum est; si sequens वेश्याङ्गना tantum respicis, optime se habet मित्र.

Lin. 22. Pro परि edd. सं.

Lin. 1. समुपविष्टः edd. qui mox अथ omittunt. — Verba शुभमस्तु सर्वजगतां । desiderantur in ed. S.

— 3. इति सुहृद्भेदः Pp. — श्रुतस्तावद्भवद्भिः edd. — सद्वृत्ताश्च भूता वयं Pp. — Edd. aliter: भवत्प्रसादात् श्रुतः सुखिनो भूता वयं ।

— 4. पुनरेवास्तु P. sed subiecto इदं nequit carere locus. Edd. = अपरमपीदमस्तु ।

Dist. 175. d. कथारम्भे रम्ये सततं etc. edd. Irrepsit prius vocabulum ex initio libri sequentis.

Lin. 1. कथारम्भे, omisso काले, P. — ऊचुः, antecedente राजपुत्राः, edd. — नः desideratur in Pp.

— 2. तदेव, om. L. एव tantummodo. S.

— 3. विग्रहः om. edd. male.

— 7. स च om. Pp. स्म substituit P. quae particula ad antecedens verbum referenda foret; sed omitti nequit pronomen स, quippe quo omisso caret subiecto sequens sententia.

— 8. राज्ये, omisso पक्षि, P.

Dist. 2. b. प्रजाः Pp. et L. quod cum seq. singulari haud congruit. — c. अकर्णधारे, L. vitiose. — d. विप्लवेत हि S.

— 3. a. . . रक्षति हि . . P. — d. pro यद् Pp. तद्, quod nullum praebet h. l. sensum.

Lin. 13. Pro कमल S. कनककोमल, P. सुवर्णकमले, hoc ferri potest, quia *aurei* flores poetica licentia dici possunt; illud absurdum est, nisi fortasse Sriramapurae *molle* aurum effoditur. — च om. edd. — वृतः sine praepositione S.

— 14. Pro तिष्ठति Pp. आसीत्. Pro तं L. ततः, pro देशात् S. द्वीपात्.

— 15. Pro दीर्घमुखः edd. सः. Semel sit h. l. monitum, in seqq. libris nomina propria a nobis posita esse, quotiescunque aliquis librorum suppeditaret, ne eis omissis narratio obscurior fieret; quod lectori edd. saepius contingere non haesitans contendo, ipse hanc rem experientia edoctus.

— 16. तां वक्तुं सत्वरमागतोऽहं । L. — आख्यातुकामः S.

Lin. 2. निवसति edd. et P. — दग्धारण्यमध्ये edd.

— 3. असीति P. Particula इति, ut saepenumero in codd. manuscri-

ptis, prorsus est otiose addita. — Pro ततो edd. तदा. — अहं om. L. male. कर्पूरतिलक S. et codd. quod si secuti essemus, incommodum genitivorum geminorum concurrentiam evitavissemus. राजचक्रवर्तिनः L.

— 4. हंसराजस्य S. Quod una manu largiuntur edd. isti, altera eripiunt; quem mox fecerant imperatorem, eum nunc in regem commutant. — अनुचरोऽहं L. — आगतोऽस्मि L.

— 5. Pro एतत् S. et P. तत्. — Init. incisi seq. तत् omisso, pergit L.: अनयोः (sic) देशयोः को etc., minus bene. ततो desideratur in L.

— 6. अन्तरमनयोः Pp. — Prius द्वितीयः om. codd. et S.

— 7. स्वर्गपतिरिन्द्र इव S. — स्वर्गपतिरेव Pp. एव haud displicet. — तद् om. edd. — पतित्वा S. et P. — यूयं om. P. et S. युयं L. mendose. किं यूयं Pp. — देशे L.; nominativus praestat, ferri posset accusativus, vitium est locativus.

— 8. ततस्तद्वचनं P. — ततस्तदस्मद्वचनं Pp. — Pro ते पक्षिणः L. सर्वे.

Dist. 5. b. Pro तु Pp. च; male. — c. अथ pro अज्ञान् L. et Pp. — d. स्थानभ्रष्टाः L.

Lin. 13. पर्वतोपत्यकायां abest ab edd.

— 14. शाल्मलितरुः Pp. compositum, nisi fallor, in tali iunctura usitatius est. — निजचञ्चुनिर्मित S.

— 15. वर्षास्वपि सुखं वसन्ति S. निवसन्ति सुखेन वर्षासु L. — अथ कदाचित् codd. — नीलपटलैरिव edd. — जलधरपटलैः P. — जलदपटलैः Pp. et S.

— 16. et 17. ex codd.; contra L. = ततो वानरांश्च तरुतलेऽवस्थितान् शीताकुलान् कम्पमानान् अवलोक्य कृपया etc. S. = तत्र तरुतले वानरांस्तिम्यतः शीतार्तकम्पमानान् अवलोक्य etc.

Dist. 6. in S. praemittitur श्रूयतां, in L. शृणुत. — d. सीदत Pp. male.

Lin. 20. गर्भावस्थिताः L. — गर्भावस्थानसुखिनः S.

— 21. पक्षिणः abest a Pp. — तद् om. L. तावत् desideratur in S.

Pergit deinde post verbum उपशमः L. अनन्तरं एकवानरेणोक्तं ।

शूचीमुखा दुराचारा मूर्खाः पण्डितमानिनः ।
अशक्ता गृहकरणे शक्ताश्च गृहभञ्जने ॥

Versus haud optimae notae in nullo alio libro reperiuntur atque sine ullo damno reiici poterant, uti fecimus. Pro शूचीमुखाः legendum esse videtur शुचिमुखाः । *Lass.* — Mallem सूचीमुखाः, derisores qui ore quasi pungunt. SCHL.

Lin. 22. पानीयवर्षे consensu librorum defenditur, quanquam negari nequit, mirum esse vocabulum. — वृक्षं edd. — तेषां पक्षिणां Pp.

Lin. 1. Verbis राजाह । ततस्ततः omissis statim ad sermonem Dîrghamukhi pergit S. *Lin.* 2. Pro ततस्ततः L. ततस्तैः किं कृतं । Verum formula ततस्ततः hominis est, impatienter aliquid ex alio quaerentis et saepenumero hac vi in dramatis Indicis usurpata; neque semel in ipso hoc fabularum libro legitur. — Pro पक्षिभिः L. तैः, quod pronomen deinde excipitur a vocabulo कोपात्. — तव om. L.

— 3. राजा कृतः edd. — अपि abest a L. — Pro अयं ते S. युष्मदीयं.

— 4. ते सर्वे S. — Pro ततः Pp. अतः — अपि ad सुविक्रमः trahit P. quod falsum est; अपि enim postpositiva est particula, hoc autem loco opponuntur sibi ते atque मया, non हन्तुमुद्यताः atque स्वविक्रमः. Pro स्वविक्रमः L. सुविक्रमः, male lectis litteris स्व et सु, quae quidem apud Bengalos facillime confunduntur.

Dist. 7. a. पुंसां edd. qui etiam mox b. योषितां ponunt. — d. वैजात्यं edd. et Pp. Frequens est commutatio litterarum ज et य in libris Bengalicis atque ab hodierna pronuntiatione orta. — सुरथेष्विव Pp. stulte.

— 9. b. श्रेयः शस्यं codd. श्रेयः पश्यतु L. Displicuit comparativus श्रेयः h. l.

Lin. 11. विलासो नाम, priore nominis parte reiecta, edd.

— 12. अतिवाहनात् edd. अतिभारवहः Pp.

— 13. अरण्यसमीपे L. — क्षेत्र om. S. क्षेत्रे, omisso मध्ये, L.

— 14. तं om. L. — आलोक्य S. — व्याघ्रबुद्ध्या तमवलोक्य codd. quae transpositio prorsus est inepta. Incisum स च et quae seqq. om. S.; substituit L. गर्दभस्तत्सस्यभक्षणाद्दिने दिने पुष्टाङ्गोऽभवत् ।

— 15. अथैकदा S. — . . . रक्षकेण धूर्त्तेन Pp. — धनुःकाण्डं S.

— 16. . . . कृत्यैकान्तस्थितः, displicet compositum एकान्तस्थितः, nominativus contra grammaticam peccat. अतिदूरे Pp. अदूरे P. — स गर्दभः Pp. et S. — जातबलः om. L. amplificavit S.: यथेष्टसस्यभक्षणाज्जातबलः.

— 17. Pro मत्वा S. ज्ञात्वा, Pp. कृत्वा, illud falsum est, hoc sensu destitutum. — उच्चैः शब्दं S. — स धावितः L. — धावितः S. et P. — ततस्तेन om. L. — शस्यरक्षकेण edd.

— 18. Pro ज्ञात्वा Pp. मत्वा, male. इति चीत्कारशब्दान्निश्चित्य S. — लीलयैव S.

— 19. राजाह । ततस्ततः । om. edd. — Pro पश्चात् तैः edd. ततः.

— 20. . . . बक अस्माकं भूमौ चरन्नस्माकं edd. — इदानीं om. L.

— 21. अस्माभिः abest ab edd. — सकोपं P. — *Lin.* 22. स हंसस्तव राजा edd. — राज्याधिकारः S. — एव desideratur in edd. — एकान्तमृदुः edd.

Lin. 1. स्वं pro गतं edd.

— 2. किं तत् तस्य codd. quae verborum positio praestare videtur. तत् abest ab edd. — किंतु त्वं च edd. Alterutra particula abundat; praetulimus cum codd. च; copulam postulat etiam sensus, non adversativam particulam. — मण्डूकगणा L. quod quid sibi velit, haud assequor.

Dist. 11. c. et d. Pro hoc versu substituunt codd. alium: पयोऽपि शौण्डिकीहस्ते वारुणीत्यभिधीयते। eandem scripturam ante oculos habuerunt interpp. quanquam W. mirum in modum sententiam sit interpretatus. Consentiunt cum codd. etiam edd. In S. tamen exhibetur versus, quem nos propter priorem distichi versum, quocum egregie convenit, non poteramus quin praeferremus, statim post versum a nobis reiectum, cum annotatiuncula hac marginali, quae per se optima est, sed in ore gruis prorsus ridicule audit: कुत्रचित् पुस्तकेऽयं पाठः। Cf. Praefat. partis prioris, p. IX. In ed. L. interpositus est aemulis hisce versibus slocus integer:

न स्थातव्यं न गन्तव्यं क्षणमप्यसता सह।
असतां संगमो मृत्युः सतां संगो हि भेषजं॥

Prior versus ex dist. 22. a. et b. variatus esse videtur.

Dist. 12. b. निर्गुणो L. inepte. Verba आधाराधेयभाव significare videntur *facultatem in arctum spatium contrahendi.* Intellige speculum concavum.

— 13. a. व्यपदेशेऽपि edd. — d. fin. मुखमेधते Pp. et L. mendose.

Lin. 11. ततो मया codd. — अपि ante वर्षासु exhibet S. male; abest omnino haec particula a Pp.

— 12. कोऽप्युपाय L. inepte. कोऽभ्युपायो S. et P. cuius vocabuli sensus est diversus, neque huc facit. Addit हि vim interrogationi. — जीवनाय om. edd.

— 13. *init.* नास्ति, omisso अत्र, edd. absurde. — निमज्जनस्थानाभावात् S. Pro अन्धाः S. मृतार्हाः, insulse. बभ्रमः om. S. कु यामः substituit L. Obiter moneo, scribendam esse hanc radicem per litteram initialem ब, non per व; est enim verbum irregulariter per reduplicationem derivatum et corruptum a भ्रम, quasi pro बंभ्रम, quae forma frequentativa legitur Mund. Upan. p. 14, lin. 12.

— 14. किं वा कुर्मः (sic) L. — किं कुर्मः कु यामः (sic) S. — तेषां ex codd.

— 15. *init.* ततो दिनेषु गच्छत्सु S. — स्थिताः P. — गजयूथपदाहतिभिः L. — गजपादाहतिभिः S. — Scribendum est omnino पाद, quod praebent etiam codd. — क्षुद्रशशकाः S. quod vocabulum praeterea in fine sententiae collocat. — चूर्णिता बभूवुः L. चूर्णीकृताः P.

Lin. 16. सर्वान् आहूय insertum est ex P. — विचारयामास ex coniectura pro चिन्तयामास, quod huic loco minime est accommodatum, ut verba mox seqq. satis superque demonstrant.

— 17. एव abest ab edd.; praebent etiam अतो pro ततो. — विनंक्ष्यति S. — Pro अथ edd. ततः

— 18. मा विषीदत desideratur in P.

— 19. ततो pro इति S. male. — असौ om. L. — मया abest a S. ubi pro निकटे dictum est समीपे.

Dist. 14. Desumptum est ex Rameide. Cf. Lib. II, XXVI, 35. ed. Schl.

Lin. 1. *init.* अथ pro अतः L. male. — निवेदयामि pro वक्ष्यामि L. संवादयामि S. — तेन तथा S.

— 2. Pro दूतः S. शशकः. — भवदन्तिकं प्रेषितः S.

— 3. शृणु गजेन्द्र additum ex Pp.

Dist. 15. c. et d. सदैवावध्यभावेन यथार्थस्य हि वाचकः ॥ edd. Praetulimus scripturam codd. quia hoc praecipue inculcandum erat hoc versu, nunquam laedi debere legatum, vel ingrata proferentem. *Lass.* — Recte quidem hoc monuit Lassenius noster; sed hanc ipsam ob caussam neutra lectio mihi prorsus satisfacit. Nam यथार्थं significat *apte, accommodate;* cf. *Col.* ad AM. Co. Praeterea omnes, tum codd. tum edd. in genitivo conspirant; at vehementer dubito, an hoc vocabulum, quod ab Amarasinha inter indeclinabilia duntaxat recensetur, nisi aliud quid accedat, pro adiectivo usurpari possit. In nostra scriptura facile est supplere अ privationis: तेऽयथार्थस्य, et omnino sic scribere debebamus. Manet tamen contractio particulae अपि ante caesuram, paullo durior. Mallem legere: अयथार्थस्य वक्तापि न हन्तव्यो भवादृशां । nisi haec foret nimia emendandi licentia. SCHL.

Lin. 6. *init.* तदा pro तद् L. male.

— 7. Pro न भद्रं codd. न युक्तं, S. अनुचितं. — ततो Pp. male. शशकाः ante ते inserit idem, prorsus otiose. — S. = ते शशकाश्चिरमस्माकं रक्षिताः । omisso यतः. — L. = यतोऽस्मदीयरक्षकाः, quod absurdum est; nam subiectum et obiectum in unum vocabulum compositum congregari nequeunt. — लोके ex P. — मम pro मे L. — Pro इति P. एव, male.

— 8. स om. edd. — आह । प्रणिधेहि इदं etc. S. Significatio verbi प्रणिधा huic loco accommodata nulla mihi innotuit.

— 9. न गमिष्यामि L. Pro hoc verbo substituit S. कर्तव्यं. — यथैवं गदत्र etc.

S. — प्रकल्पमाणां Pp. Ingratam hanc praepositionis प्र repetitionem evitavit L. scribendo कोपात् प्रकल्पमानं; utrique vocabulo praepositionem demit S. भगवन्तं चन्द्रमसं L. भगवन्तं शशाङ्कं S.

— 10. प्रसाद्य प्रणम्य Pp. copulam omittit S. quoque, ordinem verborum ipso sensu commendatum servat. — तेन om. S. — तं नीत्वा Pp. यूथपतिं नीत्वा S. Utraque scriptura, ex studio perspicuitatis, ut videtur, orta, constructionem prorsus evertit, quum eiusdem vocabuli nominativus casus in eadem sententia sequatur. — तत्र om. codd. — सरसि जले L. male. जले, omisso हृद S — चन्द्रबिम्बं P. et S. चन्द्रप्रतिबिम्बं Pp. — स यूथपतिः Pp. — अज्ञानादेव Pp. Particula tolerari potest, praepositio haud item. — S. = कारितः । उक्तं च तेन । देव अज्ञानादनेनापराधः कृतस्ततः क्षम्यतां नैवं वारान्तरं विधास्यते इत्युक्त्वा etc. S. Verbo प्रस्थापितः praemittit L.: तेन शशकेन स यूथपतिः ।

Lin. 13. अस्मत्प्रभू राजहंसः S. — महाप्रतापवान् Pp. — Post अतिसमर्थः sequitur in cdd. त्रैलोक्यस्यापि प्रभुत्वं तत्र युज्यते । Hisce verbis addit porro S.: किं पुना राज्यमिति । Pro अथ S. तदा. — तैः om. Pp.

— 14. बद्ध्वा abest a S. in qua editione interrogationi कथं praemittitur दुष्टः.

— 15. पुरतः, L. - उपदिश्य L. प्रदर्श्य S. - तैः ante प्रणम्य collocant edd. - दुष्ट L.

— 17. राजहंसस्य post nomen Hiranyagarbhi collocant edd.; omisso राज्ञः, हिरण्यगर्भनाम्नः S.

— 18. Pro तत्र codd. तस्य. — मुख्यो edd. — ततो मया codd. — सर्वशास्त्रार्थपारगः सर्वज्ञः etc. edd.

— 19. प्रयुज्यते Pp. — Pro ज्ञातः edd. ज्ञः.

Dist. 16. a. . . . . कुलाचारे L. कुलाचारं S. Suspicor adiective non poni posse hoc vocabulum. — b. . . . अथवाशुचिं S. Quocunque modo verba haec disponas, absurda est scriptura. — c. अस्वतं codd. मन्त्रतं S.

Dist. 17. a. . . . व्यवहारतं edd. — b. मौनं L. Culpa est editoris inconsiderate legentis; न et ल enim in scriptura Bengalica haud facile distinguuntur. — c. . . . . प्रास्यं P. — Pro सम्यक् S. चैव.

Lin. 3. मन्त्रिशुकेन Pp. — देव om. codd. . . . . आद्योऽपि codd. — लघुद्वीपाः om. Pp. — लघुद्वीपान्तर्गताः P. Fraudem fecit librario vox द्वीप bis recurrens.

— 4. अत्रापि Pp. contra nexum orationis. — . . . पादानामेव S. Si quis particulam एव huic sententiae inserere velit, is eam adverbio तत्र subiungere debebit. — आधिपत्यं L. male.

Dist. 18. b. प्रमादी edd. — धनगर्विता Pp. perperam. — c. अभि pro अपि

edd. et P. — d. . . . लभ्यतेऽपि यत् edd. प्राप्यते तु यत् P. Sic etiam Pp. prima manu, secunda, uti nos.

— 7. मात्रेण edd. — अपि abest a codd.

— 8. अस्ति desideratur in codd. minus bene, quia h. l. affirmationi vim addit verbum substantivum. — उच्यतां om. edd.

— 9. तु abest ab edd.

— 10. तदा pro तदनन्तरं edd. — प्रयास्यति S. प्रस्थास्यति L. — तत्र ex Pp.

Dist. 19. d. प्रतिभानवान् Pp. Disputabat de incerta huius vocabuli significatione Boppius V. cl. ad Indralôkâg. p. 92.

Lin. 14. गृध्रो वदति deest in codd. minus recte, ut seqq. docent. — एव दूताः pro एवंभूताः edd. qui mox pro तथापि praebent किंतु atque दूतः omittunt.

Dist. 20. a. प्रसादं edd. perperam. — b. . . . नाभियाच्यते L. et P. नाभिव्रा-जति S. Neutrius scripturae vim me assequi confiteor. — c. . . . कालकूटस्य edd. mendose. — d. नापैतीश्वरसंगमात् L. et P. Cum his facit S. ubi tamen mendose editum est मा pro न.

Lin. 17. राजा पुनराह ex Pp. desunt verba in ceteris. — एव abest a P. — वकेन om. edd. et Pp. — तत्र deest in edd. — किंत्वेवं दुर्जनः Pp.

— 18. तद् omisso, L.: दुर्जनेन सह क्वचिन्न गच्छामि.

Lin. 3. उज्जयिन्यां Pp. — वर्त्मप्रान्तरे S. — प्रान्तरे om. P. — महान् omisso, प्लक्षतरुः pro पिप्पलवृक्षः S. पिप्पलो Pp.

— 4. पथि श्रान्तः Pp.

— 5. *init.* पान्थस्तत्र Pp. Pro तत्र L. तत्. — च om. edd. — संनिधाय edd. — तत्कापो P. — तत्क्षणेन Pp. Pro ततः L. तत्र.

— 6. Pro अनन्तरं edd. ततः.

— 7. Loco तद् L. exhibet कृपया, quod verbum omnino abest a P. कृपया तद्वृक्ष etc. Pp. . . . स्थित L. — पुनस्तत्र om. L. पुनस्तन्मुखे S.

— 8. सुखेन L. - तेन om. P. अधुना abest ab edd. — पर om. edd. pessime. Initium huius commatis usque ad तन्मुखे desideratur in P. — स्वभावाद् दौर्जन्येन Pp.

— 9. तस्य मुखे L. तत्र मुखे S. — यावद् abest a L. असौ a codd.

— 10. Pro सहसोत्थाय S. पान्थ उत्थाय. L. om. सहसा. — Pro वृक्षाग्रं edd. et P. उदूर्ध्वं; pro निरीक्षते L. पश्यति. Post तेन pergit P. हंसोऽवलोकितः । काण्डेन हत्वा व्यापादितश्च । Copulam Pp. omittit; recte, nisi legatur हतो. Nos secuti sumus S. addita tantummodo copula in fine commatis. L. = तावद्धंसो दृष्टस्तेन शरेण हत्वा व्यापादितः.

— 11. अतोऽहं ब्रवीमि et quae seqq. om. S. Post इत्यादि hosce versus ceteris ignotos inserit L.:

यतः । त्यज दुर्जनसंसर्गं भज साधुसमागमं ।
कुरु पुण्यमहोरात्रं स्मर नित्यमनित्यतां ॥

देव वर्तक etc. L. — Pro वार्त्तां S. कथां.

Lin. 12. Mutat constructionem S. ए° भग° ग° या° सर्वे पक्षिणः । — समीपयात्राप्रसङ्गेन Pp. idem vult P. praebens: ग्रमीयात्राप्रसङ्गेन; neutrum quid sibi velit, nimis intelligo.

— 13. Pro प्रचलिताः L. et P. चलिताः, S. गताः. — Pro तत्र S. ततः male. — गोपस्य L. गोपालकस्य P.

— 14. मस्तकावस्थितस्य P. शिरसि स्थित L. abest utrumque a S. — खाद्यते edd. खादितं codd. — दधि L. perperam; est praeterea inopportuno loco collocatum, ante वारं.

— 15. Pro निधाय P. धृत्वा.

— 16. Contra consensum codicum et editorum pro खेदितः legendum esse censeo: खेटितः । Istud quidem est participium legitime formatum a caussativo radicis खिद्; sed significatio huc non quadrat. Verbum minus usitatum खिट facile a librariis corrumpi potuit. SCHL. — काकश्च Pp. qui mox प्राप्तः om. — Edd. = वर्तकः (deest च) स्वभावनिरपराधो मन्दगतिस्तेन प्राप्तो etc.

— 17. दुर्जनेन न गन्तव्यं इत्यादि Pp. sed cf. dist. 22.

— 18. श्रीमद्देवस्तथा S.

— 19. एवमस्तु किंतु L. अस्त्येवं किंतु P. अस्त्येवं किंच S. किंच huc non facit; in formula hac, quae per se concessiva est, sed ita usurpatur, ut statim restrictio sequatur, praesens frequentioris esse usus videtur quam imperativus.

Dist. 23. b. संचितानि Pp. संमतानि L.

Linn. 21. et 22. दुर्जनत्वं (horrendum vocabulum iam in dist antec. legitur) भवतो वाक्यादेव ज्ञातं यद् etc. S. — च om. P. — तव वाक्यव्यापारादेव Pp. — मया om. L. — यतोऽनयोः etc. codd. quod ad idem redit (utrumque enim, यत् et यतः, h. l. valet *quia*) sed in hoc praestare videtur codd. scriptura, quod ex ea constructionis ratio manifestius appareat.

Dist. 24. a. प्रत्यक्षेण कृते . . codd. — b. शान्तेन S. et P.

Lin. 3. यौवन desideratur in L.

— 4. एव om. edd. male. किंतु quoque S. pessime. Cetera verba praebent edd. alio tamen ordine eoque minus apto.

— 5. हि quanquam insolentius in hac positione propter auctoritatem utriusque codicis recepimus. — अहं om. L. — गमिष्यामि id.

— 6. सन् ex codd. Dictum est de hac constructione supra ad p. 35. l. 18. — खट्वातलं प्रविश्य L. खट्वायां, omisso gerundio, S. — निभृतं om. codd.

— 7. Pro मम भर्ता S. et codd. रथकारः. — प्रज्ञात P. — तया om. Pp. — Brevius, sed minus bene L. = इति विश्वासात् जारः. S. = इत्युपजातविश्वासः स जारः संध्याकाल एवागतः.

— 8. एव desideratur in L. — दूरतः sine praepositione Pp. — सह pro सार्धं L. — सा om. L. सा निर्भरं om. S. — क्रीडति L.

— 9. खट्वातले किंचिद् etc. L. खट्वातलस्थितस्य भर्तुः किंचिद् etc. S. खट्वातलेन (corr. तले) स्थितेन तेन सह भूता किंचिद् etc. P. — स्वामिनं मायाविनमिति विज्ञाय S. — सा विषण्णा L. et P.

— 10. Pro किमिति L. किं, omisso त्वं — रमसि L. Minus usitatum est activum huius verbi.

— 11. विस्मित एव L. absurde. — प्रतिभासि P. stulte. — प्रतिभासि मे त्वं S. — अथ तयोक्तं । शृणु मूर्ख योऽसौ मम प्राणेश्वरः etc. Pp. Aliam prodosin praebet S.: अनभिज्ञोऽसौ मम प्राणेश्वरो येन ममाकौमारं सख्यं सोऽद्य etc.

— 12. विना om. codd. et L. quo facto, तेन accipiendum foret pro अतः, quod re vera eius loco praebet Pp. — अयं om. S. — ग्रामो मां प्रति अरण्यवत् भाति S. ग्रामो मां प्रत्यरण्यवत् प्रतिभाति P. ग्रामस्तावन्मां प्रत्यरण्यमिव प्रतिभाति L. — किं भावि et quae seqq. usque ad virgulam desiderantur in codd.

Linn. 14. et 15. Post virgulam तत् किं etc. L. quem ceterum in hoc inciso secuti sumus. Codd. et S. in diversa abeunt: S. तव किमेवं स्नेहभूमी रथकारः । बन्धक्यवदत् । रे बर्बर किं वदसि । P. = किं एवंविधः स्नेहभूमिः स ते रथकारः । बन्धकी ब्रूते । शृणु रे बर्बर किं त्वं ब्रवीषि । Pp. = किमेवंविधः स्नेहभूमिः स ते रथकारः । तत् कथमेवं करोषि । बन्धकी ब्रवीति । शृणु रे बर्बर किं ब्रवीषि ।

Dist. 25. a. . . . . . या प्रोक्ता S. — c. या . . . . L. . . . . मुक्ता P. — d. . . . . . भाजनं P.

— 26. d. तासां लोके सुखोदयः L.

— 27. a. . . . . . . नार्याः edd. — c. . . हि रहिता . . Pp. — d. शोभनापि न शोभना edd.

Lin. 1. च ex codd. — जारः पापमतिर्मनो etc. S. — . . कदाचित् सेव्यसे कदाचिन्न च S. — स च मे स्वामी Pp.

— 2. विक्रेतुं om. P. — Pro वा edd. अपि, minus bene. — Pro समर्थः S. ईश्वरः. — समर्थः स्यात् L.

Dist. 28. Accidit nescio quomodo, ut hoc distichon in codd. et ed. Ser. prorsus fuerit corruptum, ita ut orationis solutae more scribe-

retur: S. = तस्मिन् जीवति जीवामि तन्मरणे चानुमरणं करिष्यामि इति प्रतिज्ञा वर्तते । — इति निश्चयः in fine Pp. cetera ut S. neque melius quidquam e P. erui potest. Recepimus igitur scripturam ed. L. emendato tantum hemistichio c. ubi editum est contra metrum: तन्मरणे चानुमरणं.

Dist. 29. a. . . कोट्यर्द्धकोटी च L. corrupte; corruptius S. . . कोट्यऽर्द्धकोटी च. Tribuitur hoc distichon vetustissimo vati, Angirasi. Vid. RÉMUS. Mélang. Asiat. T. I, p. 393.

— 30. d. तेनैव सह मोदते । Pp.

— 31. Abest a codd. et interpret. Wilkinsii, qui tamen aliud ex suo codice protulit, ab editore L. receptum:

यस्मै दद्यात् पिता त्वेनां भ्राता चानुमते पितुः ।
शुश्रूषेज्जीवितं हि तं वृत्तं चानुशयेदिति ॥

Corrigendum est शुश्रूषेज्जीवितं तं हि et अनुशयीत च. — वृत्त h. l. significat *mortuus*, quo sensu in legum codice haud semel reperitur. Ceterum in dist. 31, hem. c. editum est in ed. S. कृत्वापि पापं शतसंख्यमप्यसौ, quod propter particulam अपि bis in eodem hemistichio obviam et productam primam syllabam minus placet.

Lin. 12. सर्वं abest a P. — . . रथकारोऽवदत् । धन्योऽहं यस्येदृशी प्रियवादिनी स्वामिवत्सला भार्या इति etc. S. — Pro सहजवत्सला L. स्नेहवती, cetera ut nos, modo च omittit l. 13. — P. pro एतादृशी exhibet ईदृशी, in ceteris cum nobis facit; neque dissentit a nostra scriptura Pp. nisi in eo, quod post धन्योऽहं inserit: इत्यभिधाय, quae varia est lectio mox seq. निधाय, alieno loco inserta.

— 13. जार pro पुरुष Pp. — शिरसि pro मूर्ध्नि codd. — Pro चिरं S. सानन्दं; abest a codd.

— 14. नृत्तवान् P. — Pro ततः L. et Pp. अतः, quod vel propter mox praemissum अतः displicet.

— 15. . . . व्यवहारेण codd. — आगच्छन्नेव आस्ते Pp. De आस् verbi auxiliaris partes agente dictum est ad p. 47. l. 13.

— 16. ज्ञात्वा pro विज्ञाय L. परिज्ञाय S. — अनुसंधीयतां S. इति ante virgulam inserit L. male.

— 16. Vox चक्रवाक infra l. 21. recurrens fraudem fecit qui codicem. P. exaravit, ita ut omnia, quae hisce duobus vocabulis interponi debebant, oculos eius fugerent.

— 17. Pro वकेन Pp. एकोऽपि, prorsus absurde. — देशान्तरमपि Pp. et S. Otiosa est particula. देव post किंतु inserunt Pp. et S. — Pro एष L. एव.

— 18. मूर्खाणां om. Pp.

Dist. 32. b. इति विज्ञस्य संमतं ॥ S. In Pp. primum distichi hemistichium tantum, adiecto इति, legitur.

Lin. 21. Omnia usque ad चक्रवाकः desiderantur in Pp. — Pro अलं S. किं, quod h. l. ad idem fere redit. — Pro अतीत L. अनेन.

Dist. 33. a. Pro वर्ण Pp. कर्ण; male. — प्रतिध्वनैः edd. — b. pro गात्र edd. वक्त्र. — c. . . . . मन्तो धीराः edd. et Pp. Addit ed. S. sola aliud distichon, W. etiam ignotum, verum a Jonesio, ut videtur, Anglice expressum: आकारैरिङ्गितैर्गत्या चेष्टया भाषणेन च । नेत्रवक्त्रविकाराभ्यां ज्ञायतेऽन्तर्गतं मनः ॥ Cf. ad II, dist. 46.

Lin. 3. Alterum ततः om. L.; utrumque S. — स्थितः S. minus recte.

— 4. एवं S. quod haud prorsus est spernendum. — प्रेरणाय edd. male.

Dist. 34. a. . . . . . . श्रीमान् codd. — b. व्यसनी च Pp. व्यसनीयः edd. perperam. — d. सद्वर्णो नृपतेऽज्ञेनः (sic) S. corruptissime.

Lin. 7. Pro निरूपणीयं codd. चिन्तनीयं, omisso पश्चात् — यथा संप्रति यत् Pp. quod ferri potest, in primis si sequatur तत् तथा. — Pro ब्रूहि S. निरूप्यतां.

— 8. Pro गच्छतु S. प्रहीयतां, L. प्रस्थीयतां omisso तावत्.

Dist. 35. b. . . कार्यावलोकने edd. Praestat विलोकन, quia praepositioni वि inest vis *distinguendi.*

Lin. 12. बकः om. edd. — द्वितीय codd. — Sequens incisum concinnatum est ex discrepantibus inter se librorum lectionibus: S. . . . स्वयं तत्रावस्थाय द्वितीयं तत्रत्यमन्त्रकार्यं सुनिभृतं निश्चित्य निगद्य प्रस्थापयति । Ad haec proxime accedit L. omittit तत्रत्य et निश्चित्य, pro निगद्य exhibet संपाद्य, pro praes. प्रस्थापयति futurum ponit. Codd. usque ad अनुष्ठाय cum nobis faciunt: deinde pergit P.: द्वितीयं कार्यं सुनिभृतं सम्पुष्य प्रस्थापयेति । Pp. in fine tantum dissentit, प्रस्थापयति exhibens. Textus, qualis a nobis constitutus est, facile defendi potest; hoc enim in consilio erat, ut speculator cum comite suo communicaret, quae exploraverit, et nuntium eum ad regem de illis certiorem faciendum mitteret.

Dist. 36. a. तीर्थाश्रमपुरस्थाने L. तीर्थाश्रमे सुरस्थाने S. तीर्थाश्रयमवज्ञाने P. तीर्थाश्रमसुरस्थान Pp. Quae lectiones omnes contra sensum peccant; emendandi igitur necessitas nobis imposita erat. हेतुना h. l. accipiendum est eo sensu, quo frequentius invenitur व्याजेन, interdum, praecipue apud serioris aevi scriptores, द्वारेण, i. e. praetextu. — d. pro स्व Pp. स.

8. *Lin.* 17. गूढचारश्च यो जले स्थले चरति ततोऽसावेव वक्रो नियुज्यतां edd. Praetulimus uti debebamus, scripturam codd. in qua emendatum est वेतनो pro वेतने. — युज्यतां, omissa praepositione P. — Post नियुज्यतां pergunt edd. एतादृश एव कश्चिद्बको द्वितीयत्वेन प्रयातु । तद्गृह etc. quae nimis prolixe sunt dicta.

— 18. तद्गृहं लोकश्च . . . . तिष्ठतु P. तद्गृहे लोकश्च – तिष्ठतु Pp. Singularis ferri potest, गृहे atque गृहं aeque corruptum est; गृह igitur recepimus ex edd. cum quibus pluralem etiam dedimus, राजद्वारे eis relinquentes. देव एतदपि सुगुप्तं etc. edd. — देवैः pluralis est maiestatis; tertium casum recte intelliges, si reputabis, in passiva constructione instrumentalem casum idem valere, atque in activa nominativum; nominativus autem cum tertia verbi persona e reverentia ponitur; haec eadem est ratio formulae sexcenties in dramatis obviae: यथाज्ञापयति देवः quod reverentius dictum est quam: यथाज्ञापयसि देव । Similes dictiones ex linguis Europaeis pro doctrina sua quisque comparet.

Dist. 37. b. तथा प्राप्तश्च वार्तया S. तथा गुप्तस्य वार्तया L. Neutra lectio sensum commodum praebet; in nostra quoque nexus secundi hemistichii cum primo est satis obscurus. Supple भवितव्यं. Similis ellipsis est bis posita in dist. 16. prooem. *Schl.* — d. . . . . महीभुजा L.

— 38. a. Pro ऽपि Pp. हि. — b. भवन्ति पृथिवीपते S. भवन्ति पृथिविपतेः L. Mendosum utrumque. — c. . शक्यन्ते . . . . Pp. Aegre desideratur, praemisso relativo, in apodosi demonstrativum.

9. *Lin.* 1. मम pro मया P. — देव deest in S. — तदा pro तर्हि edd.

— 2. संग्रामविजयः S. संग्रामेऽपि जयः Pp. Male posita particula अपि; nam in quanam alia re quam in bello vincere voluit rex iste? verum id dubitari posset, utrum vinceret, necne. — प्रविश्य om. P.

— 3. शुकः om. Pp. — आलोकते edd.

— 4. कृतावासे तं स्थापय पश्चादानीय द्रष्टव्यः । L. तावत्कृतावासे तिष्ठतु पश्चादानीय द्रष्टव्यः S. Sequens comma om. codd. Aliis verbis expressum est in S. प्रतिहारस्तमावासस्थानं नीत्वा गतः.

— 5. समुपस्थितः S. आगत्योपस्थितः P.

— 6. चक्रो ब्रूते S. et P. Reperitur saepius, praecipue in P. haec forma चक्र pro चक्रवाक, quae omni quod sciam auctoritate caret, atque ex compendio scripturae orta videtur. — देव प्रागेव विग्रहो न विधिः । S.

Dist. 39. abest a L. et Pp. — a. स किं भृत्यः स किं मन्त्री S. — d. . . . अविचारयन् P.

— 40. c. Pro साधितुं P. विजेतुं । . . . प्रयते चारीन् edd. sensu cassum. Ceterum abest hoc distichon a Pp. Pro duobus huius distichi versibus quatuor nobis venditant edd. hoc ordine:

a. विजेतुं यतते चारीन् न युद्धेन कदाचन ।

b. अनित्यो विजयो यस्माद्दृश्यते युध्यमानयोः ॥

c. साम्ना etc.

d. साधितुं et quae seqq.

Facile nobis erat intellectu, alterutrum tantum distichon esse retinendum, versusque a. et d. minima varietate inter se differentes in caussa fuisse turbarum. Praetulimus igitur versus c. et d. receptis ex aliis libris, quae magis placerent; cuius consilii ratio est obvia; h. l. enim de varia belli fortuna nondum disseritur, sed id inculcatur, alia in promptu esse eaque minus aerumnosa remedia ad hostem profligandum. Posthabuimus igitur iudicio nostro auctoritatem cod. P. et interpp. qui versus a. et b. agnoscunt, c. et d. omittunt. Dum haec typis mandabantur, obliti eramus loci in legibus Manûs exstantis, qui et veram nostri distichi scripturam et caussam turbarum indicat. Locus est VII, 198. 199. ubi haec duo leguntur disticha: साम्ना दानेन भेदेन समस्तैरथवा पृथक् । विजेतुं प्रयतेतारीन् न युद्धेन कदाचन ॥ अनित्यो विजयो यस्माद्दृश्यते युध्यमानयोः । पराजयश्च संग्रामे तस्माद्युद्धं विवर्जयेत् ॥ Vides, ut hoc primum absolvam, विजेतुं genuinam esse auctoris manum, pro qua in textum Hitopadesi irrepsit साधितुं, verbum ad hunc contextum satis accommodatum. Meminerat deinde doctus quidam lector legum codicis, et adscripserat in margine versum, qualis apud Manum legitur विजेतुं etc. Hic versus, in textum inscite invectus, loco suo depulit alterum dist. 199. versum (पराजयश्च etc.); nam utrumque distichon e Manu laudasse Hitopadesi auctorem, vel inde mihi persuasum est, quod arcto vinculo inter se coniuncta sint ambo atque prius miram exhibeat quodammodo sententiam, nisi altero quasi fundamento suo nitatur. Omisso isto versu a पराजयः incipiente, et eiusdem argumenti versu bis recurrente, non potuerunt quin orirentur turbae, quibus amovendis infelicem adhibuit manum is, qui dist. 198. reiecit, 199 retinuit depravatum, neque maiore laude dignus est is, qui ordinem distichorum invertit. Restituendi igitur erunt ex mea sententia duo sloci,

aut si quis unum tantum malit, retinendus erit is, qui a nobis est receptus eas propter rationes, quas supra indicavi. Ceterum cave ne dist. 40. d. iungas न कदाचन; nam न opponit युद्धेन ceteris instrumentt. कदाचन ad verbum pertinet: „interdum *non bello, sed* etc. Aliter quidem sentit Culluca-Bhattas; sed refragatur usus loquendi; न कदाचन semper significat *nunquam.*

Dist. 41. b. कृतनाशादितिविग्रहः edd.

— 42. b. प्राणिभिः edd. male; — in fin. L. तथा, pessime.

Lin. 15. तथापि विग्रहः समुपस्थित (:)। व्यवर्ह्यितां P. corrupte. — विलोक्य edd. - व्यवह्रियतां edd. et Pp. perperam.

Dist. 43. a. यथाकालं समारब्धा P. sic etiam Pp. prima manu, altera, uti nos. — यथाकालकृतोद्योगात् edd. — c. pro चापि edd. देव.

— 44. a. . . . दूरे . . . L. contra metrum. — b. . . . गुरुता . . codd. — c. pro च L. et Pp. हि. — लोको Pp. et S. — d. धीरतामनुगच्छति। S.

— 45. b. . . . प्रथमः किल। edd. — d. fin. भूतलं L.

Lin. 22. देव om. edd.

Dist. 46. d. . . . मृत्युमावहेत् edd.

— 47. et 48. om. P.

— 47. d. . . पद्मोद्गमोपमः Pp.

— 48. b. . . . . . वर्धयेत् S. et Pp. Voluisse videntur वर्जयेत्. — c. संप्राप्तकाले . . . Pp. minus bene omissa particula adversativa.

Lin. 7. शृणु देव om. edd. देव abest a P.

Dist. 49. a. . . अल्पो . . . . Pp. अपि pro copula haud frequentatur, at commonstrat sequens versus अल्पे veram esse scripturam, unde sequitur, अपि h. l. idem esse atque तथा; respondet enim वृत्त antecedenti महत्, तृण autem अल्प; ad infinitivum subaudiendum est क्षमः — b. सम एव L. quod pro समे acceptum volueritne, an pro समः, parum liquet; neutra tamen ratio huc quadrat; समं est: *aeque.*

Lin. 9. Variant in hoc commate libri: edd. अतस्तद्दूतोऽप्याश्वास्य तावद्ध्रियतां यावद्दुर्गः (sic utraque ed.) सज्जीक्रियते। P. = अतस्तद्दूतोऽयं समाश्वास्य प्रस्थाप्यतां यावद् etc. Pp. अतस्तद्दूतोऽयं शुकः समाश्वास्य प्रहीयतां यावद्. Primum sequenti narrationi (cf. p. 92, l. 20. 21.) hoc adversatur, dimissum esse legatum istum, antequam arx exstructa fuerit; ex consilio contra fuit, eum *retinere;* ध्रियतां igitur scribendum erat cum edd. Praestat etiam addere तावत्; quo adverbio addito perspicuitati admodum consulitur. *Lass.* — In utroque codice negatio ante imperativum excidisse videtur. SCHL.

Dist. 50. d. . . . . विश्रूयते codd. In legum codice VII, 74. unde desumtum est hoc distichon, pro श्रत legitur दृश, et विधीयते pro विशिष्यते.

— 51. a. et b. सदुर्गविषयो कस्य राज्ञो (sic) परिभवास्पदं । L. quod ferri sane posset. अदुर्गो विषयः कस्य नारेः etc. S. quod per interrogationem idem exprimit ac nostra scriptura. सुदुर्गो विषयः कस्य नारेः परिभवास्पदः P. quod absurdum est; idem valet de Pp. सदुर्गो विषयः कस्य नारेः परिभवास्पदं । — c. अदुर्गो (ऽ) नाश्रयो राजा S. haud male. अदुर्गो विषयो राजा codd. corrupte, nisi fortasse dicere voluerunt अदुर्गोऽविषयो, ita ut posterius praedicatum sit, prius epitheton ad subiectum राजा referendum. — d. गोत्र pro पोत L. male.

Dist. 52. b. . . . . . संवृतं edd. Deteriorem hanc scripturam secunda quaedam manus codici Pp. obtrusit. — c. सयंत्रापुत्तलं Pp. सयंत्र सतलं S. सयंत्रास्त्रजलं L. — शैलं codd.

— 53. a. विस्तीर्णा चातिवैषम्यं L. विस्तीर्णा चातिविषमं S. विस्तीर्णा इति वैषम्य Pp. Corruptae huic scripturae insunt vestigia verae, a P. suppeditatae. Adiectiva in edd. obvia a loco sunt aliena; flagitantur nomina, ut nemo non videt. — b. धनधान्यरसान्वितं edd. व्यसनानीन्धनगहः P. व्यसनीन्धनगृहः Pp. (sic contra metrum). In desperato loco opus erat emendatione; in edd. scriptura hoc primum offendit, quod adiectivum praebeat, propter quam solam rationem relinquenda fuisset. In codd. इन्धन speciem veri prae se fert atque in promptu fuit, इन्धनं scribere; compositum enim huius loci non esse, demonstrat primum vocabulum inflexum व्यसनानि, tum, quamvis ipsum corruptum, गहः vel गृहः, singularis signo instructum. Pro hoc scripsimus गुहा, magis propter inopiam melioris emendationis, quam quia veram scripturam divinasse nobis fuerit persuasum. यावसानि pro व्यस° coniectura, quam praeter utriusque vocabuli similitudinem in sono, indicavit ipse Indorum legislator, arcem hunc in modum instrui iubens: तत् स्यादायुधसंपन्नं धनधान्येन वाहनैः । ब्राह्मणैः शिल्पिभिर्यन्त्रैर्यवसेनोदकेन च ॥ — c. अप्रवेशप्रसारश्च S. *Lass.* — Inter septem commoda arcis munitae vix omitti potuit aquae copia. Rescribe in fine prioris versus: प्रधिः, puteus. SCHL.

Addunt edd. hosce duos slocos:

स्वाम्यमात्य(ः)सुहृत् कोषो राष्ट्रदुर्गबलानि च ।
परस्परोपकारी च [कारीणि?] राज्यं सप्ताङ्गमुच्यते ।
दुर्गाध्यक्षो बलाध्यक्षो धनाध्यक्षश्च भूपतिः ।
दूतः पुरोधा दैवज्ञो भिषज्ञो मन्त्रिणो मताः ॥

Ex silentio interpp. apparet, ed. Seram. deberi haec disticha inscite h. l. intrusa. Corrige in tertio versu भूपतेः, in quarto भिषक् च.

Lin. 18. Pro दुर्गं L. दुर्गपुरस्य. — चक्रः S. et P. qua de re iam dictum est.

Dist. 54. b. तत्र तं L. — c. कार्येष्वदृष्ट . L. — Pro यः P. च, male. — d. . . . . विमुञ्चति edd.

Lin. 21. याति om. P. — समागतं L. — समाश्वास्य Pp. आलोक्य edd.

— 22. भो सारस S. — सत्वरं edd.

Lin. 1. एव abest a codd. — किंतु om. Pp. किंतत्र pro किंत्वेतत् S. — वर्ति S.

— 2. Pro धान्य codd. et S. द्रव्य; cf. autem initium dist. seq. — कार्यतां S.

Dist. 55. c. निःक्षिप्तं Pp. मुखं P. utrumque mendose.

— 56. c. गृहीतं च . . . . S.

Lin. 7. तं om. edd. et mox इदं. — अनुतिष्ठ S. — पुनः om. codd.

— 8. एष om. codd. — वायसः, omisso राज्ञः, edd.

— 9. द्वारि तिष्ठति pro प्रणमति edd. — पुनः om. codd. — . . . द्रष्टा च भवति । तद्भवति etc. codd. Displicet admodum repetitio. S. = काकाः पुनः सर्वज्ञा बहुदृष्टारश्च (sic) — दृष्टः pro द्रष्टा L.

— 10. देव — किंतु om. L. insertis contra post स्थलचरः hisce verbis: वयं जलचराः.

— 11. विपक्षपक्षे नियुक्तः P. विपक्षे नियुक्तः S. utrumque ferri potest. — विपक्षपक्षे निक्षिप्य L. perperam. — संग्रामः Pp. et S.

Dist. 57. a. . . पक्षपरित्यागात् codd. et L. — b. . . पक्षे च L.

Lin. 14. अरण्ये कश्चित् शृगालः S. — स abest ab edd.

— 15. भ्राम्यन् नगरोपान्ते codd. — नीलभाण्डभाण्डे L. — पतितः S. — ततः om. L.

— 16. संप्रदर्श्य Pp. — नीलीसंधानभाण्डस्वामिना L. — Seqq. iusto brevius in codd. expediuntur: . . . स्वामिनासौ दूरं नीत्वा धृतः । (l. 18.) S. brevis etiam est, verum aliter: . . . स्वामिना इति ज्ञात्वा तस्मात् समुत्थाय दूरे नीत्वा अपसारितस्तस्मात् पलायितः । ततोऽसौ etc. (l. 18.) Recepimus scripturam L. inserto दृष्ट्वा, correcto मृत pro मृतं, post गत्वा omisso तदुत्थाप्य, recepto denique ex codd. धृत्वासौ pro परित्यक्तः.

— 18. स्वकीयमात्मानं S. absurde.

— 19. इदानीं नीलवर्णो उत्तमवर्णः । तदात्मनः औत्कर्षं (sic) किं न साधयामि । L. — . . . उत्तमवर्णस्तदाहं स्वकीयोत्कर्षं किं न साधयामि । S. Pro उत्कर्षं Pp. उत्कारं. - विदधामि pro साधयामि । P. — Pro आलोच्य L. उक्त्वा.

— 21. पश्यत यूयं, omisso तत्, L. Totum hoc incisum desideratur in S. — Pro अरण्ये Pp. राज्ये. — तदत्रारण्येऽस्मदाज्ञया व्यवहारः कार्यः S.

— 22. ततः शृगालाश्च Pp. — Transponunt edd. ते त्रिशिष्ट॰. — अष्टाङ्गपातं sine स codd.

Lin. 1. आज्ञापयसे S. — इति om. L. — ततो om. S. — अनेनैव codd. et S. Recipiendam particulam esse arbitror. पशुषु स्वाधिपत्यं L. praebet स्व vestigium incaute omissi antecedentis vocabuli. — पशुषु om. S. — अरण्यवर्तिषु om. P. अरण्यवासिषु legitur in S.

— 2. तस्याभवत् om. L. — Pro अभवत् S. बभूव. — ततः etiam priori तेन praemittit S. — आधिक्यं S.

— 3. परिजनानवलोक्य शृगालांश्चावलोक्य codd. — Post प्राप्य addit S. सदसि. — अवज्ञया om. P. अवज्ञाय L. — स्वज्ञातयः सर्वे दूरीकृताः edd.

— 4. शृगालान् om P. — केनचित् om. L. — . . . शृगालेनैव P.

— 5. मा विषीदत यदनेनानभिज्ञेन नीतिविदो मर्मज्ञा वयं स्वसमीपात् परिभूताः S. मा विषीदत एवं चेदनेनानीतिज्ञेन वयं मर्मज्ञाः परिभूताः । L. Nostra scriptura codd. nititur, in quibus tamen च post एवं inopportune est additum; मर्मज्ञाः om. P. Finem commatis hunc exhibuit Pp.: वयमवधीरिता मर्मज्ञाः । — Non intellexerunt editores यावता, quod cum vi peculiari positum est pro यदेतादृशेन. Cf. p. 19. l. 3. SCHL.

6. नश्यति edd. न पश्यति P. — तथा pro तत्, omisso मया S. — ततः pro यतः S. et codd. male. — Pro असौ L. अत्र.

— 7. Pro इमं Pp. इव. — परिचितो भवति S. — Pro तथा P. तत्. — तथाहं करिष्यामि Pp. परिचित i. e. *notus*, cf. Wils. s. v. परिचय et initium dramatis Mudrârâxasae, ubi hic versus legitur: नामैवास्यास्तदेतत् परिचितमपि ते विस्मृतं कस्य हेतोः । Ex participio colligi potest significatio ipsius verbi.

— 8. च om. L. — अनुष्ठेयं edd. — Pro यदा L. et codd. यत्, S. यतः; emendavimus यदा, quae coniunctio unice huc facit. — सर्वे om. L. — तत् om. S. et Pp. अस्य substituit L. — यूयं inserunt codd. post तत्संनिधाने. — Pro एकदैव L. एकं.

— 9. ततस्तात् श्रुत्वा P. — ज्ञातिस्वभावात् edd.

Dist. 58. Praemittit S. haec verba: ततस्तथानुष्ठिते etc. l. 12.; male per se et contra ceteros libros. — 58. a. . . . . . यस्यास्ते S. Pro यः init. Pp. यत्. — b. स नित्यं . : . . . S. — c. राजा pro भोगी edd. et P. — d. तत् किं नाग्नात्युपानहं (sic) S.

Lin. 12. ततः शृगालः शब्देनाभिज्ञाय etc. P. In proximo commate idem om. सति. Admodum variant edd. in hisce duobus incisis; S. posterius supra l. 9. collocat, hic praebet: ततः शब्दादभिज्ञाय स व्याघ्रेण हतः । L. = ततस्तथानुष्ठिते शृगालोऽयं इत्यभिज्ञाय व्याघ्रेण व्यापादितः ।

Dist. 59. a. चित्रं pro छिद्रं P. absurde. — Pro मर्म codd. कर्म. — b. ... हि यो . . L. — d. शुष्कं S. et P.

Lin. 16. यद्येवं तथापि दृश्यतां तावदयं दूराद्गतः । edd. — Ut nostra scriptura recte intelligatur, monendum est असौ haud ad वायसः esse referendum, sed subiectum esse sententiae parentheticae, particula इति finitae et insignitae. — Pergit post hoc comma P. ततो विग्रहे विचारः । etc. lin. 20. cetera igitur desiderantur. Nos debemus Pp. Edd. cum P. in omittendo consentiunt, sed pro verbis iam ex P. laudatis praebent: तत् संग्रहे विचारः कार्यः; similitudo verborum संगमे, संग्रहे et विग्रहे fefellit oculos librariorum. Operarum culpa factum est, ut omissum sit स ante वासितः । Sed vel hoc pronomine inserto aliquid desideratur; inserendum est aut चक्रवाकेण, aut scribendum वासितवान्.

Lin. 20. तत्र post ब्रूते reiiciunt codd. Pp. tamen eius loco praebet ततः; neutram particulam agnoscunt edd. — प्रणिधिस्तत्र Pp. प्रणिश्चेत P. corrupte pro प्रणिधिश्चेतः.

— 21. Pro संप्रति edd. अतः, P. ततः. — Pro आनीय P. आलोच्य. Pp. समालोच्यवाक्यस्य. — प्रत्युत्तरं दत्वा ex Pp. ceteri om. — यतो देव et quae seqq. absunt ab edd. et P. retinenda tamen erant, in primis quum coloris quid narrationi addant; sensus autem hic est; dimittendum esse hostium legatum, quanquam explorandi caussa venerit, dicit consiliarius, hanc maxime ob caussam, quod ipsi, haud secus atque adversarii, exploratores sub legatorum nomine misissent. Deinde autem lacunam in codice esse, ex disticho seq. apparet; quae Latine hunc fere in modum expleri potest: «Cave autem, ne sine stipatorum praesidio legatum istum in praesentiam tuam admittas.» Distichon ipsum spectat ad traditionem historicam, cuius mentio in dramate Mudrâ-Râxaso saepius iniicitur: Chânakyam a summis consiliis fuisse Chandraguptae, atque regem Nandam dolo interemisse, missa ad eum venefica. Quae omnia fusius exponuntur in ipso isto dramate, ad cuius imitationem Anglicam ablegare possum qui plura hac de re edoceri velit. Variare in priore distichi versu codices et editiones, non mirabitur, qui librariorum ignorantiam, editorum socordiam reputaverit. S. नन्दो जघान चानक्यं तीक्ष्णादूतप्रयोगतः । P. मल्लं जघान चानक्यस् etc. L. मंत्रज्ञयो न चाणक्यस् etc. Pp. नन्दं जघान चाणक्यस्तीक्ष्णाशास्त्रप्रयोगतः । — hem. c. तद्दूरान्तरितं . . L. तद्दूरान्तरितं . . S. ततश्चाराचितं . . Pp.

Lin. 3. ततः सभां कृत्वाहूतः शुकः काकश्च edd. ततः सभां कृत्वा शुक आहूतः काकोऽपि P.

ततः स राजहंसः समागत्य सभां कृत्वा स शुकस्तत्रानीतः काको ऽपि । Pp. - राजहंस eo quo oportet casu positum ex Pp. scripturae edd. addidimus; शुक आहूतः transposuimus suadente P. — तत्र om. edd. — शुकश्च Pp. — उन्नत edd.

— 4. दत्त्वासने उपविश्य S. दत्त्वासनमुपविश्य L. — चोपविष्टः । ततो ब्रूते । P. — महाराजाधिराज (sic) श्रीमच्चित्रवर्णस्त्वां S. Sic etiam L. omissis tamen भो भो हिरण्यगर्भ, et posito gemino puncto post . . अधिराज. - श्रीमत् om. P. — श्रीमान् legitur in Pp. additis hisce verbis: महानन्दिसम्भासवदनश्चित्रवर्णो मयूरराजः.

— 5. तव प्रयोजनं Pp.

— 6. न चेद् edd. male. — Nimis prolixe in h. l. versatur Pp. . . . प्रणाम। त्वदर्पितस्य सकलकर्पूरद्वीपस्य समस्तकरभागराजार्हराज्यानि धनधान्यान्यादाय त्वमस्मान् मिलिष्यसे। नो चेद्वस्थातुं आत्मस्थानं त्राणं च चिन्तयिष्यसि । वयमपि तत्रागतप्राया एव । ततो हिरण्यगर्भो राजा सकोपं ब्रूते । etc. — Pro स्थानान्तरं P. स्थानं.

— 7. को ऽपि नास्माकमत्रेति । यो क्रमं घातयति । तत etc. P. — ततः om. S. — देव आज्ञापयसि दुष्टशुकं निहन्मि, omissis तावदमुं, Pp.

— 8. तावदमुं om. edd. — दुष्टं शुकं S. et Pp. — शान्तयन् (sic) ब्रूते S. अत्रान्तरे चक्रवाको राजानं शान्तयन्नाह । L. शान्तयति forma est verbi, quae in catalogis radicum non reperitur, quanquam per se nulla obstat ratio, cur minus a part. शान्त, quam a gerund. शान्त्वा verbum derivetur. — युवां etc. om. L. शृणु तावत् S. et P. — मैवं युवां etc. Pp.

Dist. 61. b. . . . . ये प्रवदन्त्यधर्मान् Pp. — d. . . . . यद्व्यम . . . । L.

Lin. 11. चैषः S. et codd. pro ह्येषः.

Dist.. 62. d. नृपतेः codd. et L.; hic genitivus nimium distat a vocabulo, ad quod unice referri potest; praestat vocativus. — द्वितं L. mendose. — S. = दूतो वदति नान्यथा; quae verba ex dist. 15. huc invecta sunt.

— 63. a. et b. स्वापकर्षं परोत्कर्षं न दूतो मन्यते क्वचित् । L. — स्वापकर्षं परोत्कर्षैर्दूतोक्तैर्मन्यते तु कः । S.

Lin. 16. स्वां प्रकृतिं S. et Pp. — आपन्नः edd. — Pro च edd. अपि.

— 17. आनीय प्रबोध्य edd. — आदिकं om. codd. — शुकः om. edd. स्वदेशं abest a S. — Additamentis ceterum auctus est Pp. hunc in modum: . . . आनीय आतिथ्यसत्कारं विधाय कनकालंकारं विधाय दत्त्वा संतोष्य शुकः etc. — Pro अथ in fine L. ततः. — S. शुको ऽपि, omisso ततः ।

— 18. स्वराजानं चित्रवर्णं L. — विंध्याचलराजानं, omisso गत्वा, S. perperam. — स ex Pp. — तं . . चित्रवर्णो absunt a Pp. — मयूरो राजोवाच Pp. —

— 19. एव om. codd.

— 20. संप्रति युद्धोद्योगं L. संप्रति युद्धोद्योगः S. — स्वर्गोकाङ्गः om. Pp. स्वर्गैकदेशः edd.,

3. interponentes praeterea huic vocabulo atque sequenti कथं haec verba: राजा च द्वितीयः स्वर्गपतिः । cf. p. 80. l. 7.

— 21. ततस्तद्वचनं श्रुत्वा राजा सर्वान् आहूय codd. — सर्वान् शिष्टान् edd. — स आह L. male; आह च S. et P. quae scriptura ita intelligenda est, ut उपविष्टः pro verbo finito accipiatur. — Inseritur in cod. Pp. post शक्यते haec sententia: जिह्वासहस्रद्वितीयेनापि सर्पेश्वरस्तं स्तोतुं समर्थो यतः गुणाः श्लाघा च तस्य का कथितव्या । Priora verba usque ad यतः ex libro primo (vid. p. 27. l. 7.) huc irrepserunt.

— 22. विग्रहविषये L. Recentioris usus est haec additio vocabuli विषय, quo saepius nihil aliud exprimitur, quam notio, quae propria est casui septimo, ut ipso hoc loco: «quod attinet ad bellum instans.». — कर्तव्यमुपदिश्यतां L. — . . कर्तव्योपदेशं ब्रूत S. — पुनर् om. L.

Dist. 64. a. et b. Singulari numero omnia exhibet nomina Pp.; संतुष्ट et पार्थिव tantum P.

Lin. 3. ततः et मंत्री om. edd. et P.

Dist. 65. a. . . . . सुहृद्गणाः L. — c. . . . विपरीताश्च S. idem voluit L. ubi editum est: विपरिताश्च.

— 66. c. यदि तत् . . . . . Pp.

Lin. 8. Haud paucae exstant huius loci variae scripturae in codd. et edd. unde consultius cum lectore actum erit, si primum ex unoquoque libro verba separatim apposuero. L. = राजाह । मम वचनादिदं तावदवलोकयतु मंत्री तदेतेषामुपयोगः केन वर्तनदानेन क्रियतां । तावदाहूयतां मौहूर्तिकः । S. राजाह । मद्बलं तावदवलोकयतु मंत्री तदेतेषामुपयोगो ज्ञायतामेवमाहूयतां मौहूर्तिकः । P. राजाह । मम बलानि तावदवलोकयतु मंत्री तदेतेषामुपयोगः किं केषामुपयोगः किं वर्तनदानमेवं तदाहूयतां मौहूर्तिकः । वर्तनमेव परं ततश्च मौहूर्तिकः शुभलग्नं etc. quae postea tractabimus. Pp. राजोवाच । मम बलानि तावदालोकयतु मंत्री । तदेतेषामुपयोगः । किमेतेषां वर्तनदानमेव परमस्तीत्यभिधाय साटोपं पुनरुवाच । तदाहूयतां मौहूर्तिकः et quae mox enotabuntur. — Ut dispiciat lector, quasnam habuerimus rationes huius loci eum in modum quo a nobis exhibitus est constituendi, dicendum erit, quid significent vocabula उपयोग et वर्तन; ab horum enim significatione omnia pendent. Quod ad posterius attinet, non est quod in eo moremur, est enim stipendium, quod militibus persolvitur; difficilius est prius definire, quippe quod haud secus atque उपयुज् verbum, et उपयुक्त participium in lexico Wilsoniano non sit enotatum; nam quod dicit उपयुज् valere *apprehendere*, neque huc facit, neque satis est probabile. *Rosenius* s. v. युज् locum laudat Hitopadesi (p. 98, l. 14. ed. nostr.) ubi उपयुक्त significet *utilis*, pro quo fortasse rectius dixerit *idoneus*. In hac

exemplorum penuria haud alienum erit ab hac annotatione locos laudare, quibus vocabulorum istorum significatus accuratius definiri possit. Mégh. Dût. 13. खिन्नः खिन्नः शिखरिषु पदं न्यस्य गन्तासि यत्र । क्षीणः क्षीणः परिलघु पयः स्रोतसां चोपयुज्य ॥ Coniungenda sunt gerundia न्यस्य et उपयुज्य; „pede (nubem alloquitur) montibus summis imposito atque rivorum aqua perlevi assumta". Est h. l. primaria ut videtur verbi compositi vis: subiungere, sibi adiungere, apponere, assumere. Drâupadîpramâtha IV, 19. न वै प्राज्ञा गतश्रीकं भर्तारमुपयुञ्जते । युञ्जानमुपयुञ्जीत न श्रियः प्रत्यये वसेत् ॥ Reddit cl. *Boppius* उपयुज् h. l. per *amare*, quod nimis a vi verbi propria mihi recedere videtur; quanquam Vir. clar. auctoritate scholiastae probabiliter se tueri poterit; sed is sensum non significatum reddere voluit. Est potius *adiungere sibi* (medium est enim) quod pro istius loci sensu, non tam nubere, quam fidem praestare marito valere videtur; युञ्जान autem idem est atque युक्त, idoneus, dignus. A primaria ista significatione *adiungere* longius iam distat उपयुक्त, quum sit *idoneus*, quae translatio eadem fere est, quae in Latinorum *aptus* cernitur; *utile* etiam hoc participio designari, Rosenio omnino, non negaverim. उपयोग denique, si originem spectas, est adiunctio, qua res quaedam alii subiungitur; ex vi participii probabile est, eadem voce designari idoneitatem, si ita dicere liceret, utilitatem; si alios Hitopadesi locos comparas, p. 50, l. 7. p. 57, l. 2. p. 58, l. 12. p. 99, 12. potius est *usus*, qui ex re quadam peti potest. Nostro loco est utilitas copiarum, quae alacriores redduntur dato stipendio. Aliam vocabuli vim ex hisce grammatici verbis eruere licebit (Pan. I, 3, 32.) उपयोगो धर्मादिफलको विनियोगः । E caussativa verbi forma est उपयोजन, qua significantur iumenta, quorum alia *iungebantur* curribus aliorum deorum. Vide Rigved. Spec. ed. Rosen.. p. 7. Obiter moneo in hymno isto in Auroram verba वहन्ति सीम् अरुणासो रुशन्तो गावः non vertenda esse cum Rosenio meo: vehunt eam lucentes fulvi *radii*, sed v. eam l. f. *boves*. Id docent verba a Rosenio in nota allata. Enumeratis diversis animalibus additur: इति दशादिष्टोपयोजनानि ॥

Quae quum ita sint, iam patet per se ratio, cur nulli librorum obtemperandum fuerit, sed eligendum ex variis scripturis, quod loco accommodatius videretur. Longius foret ostendere, quid in quoque libro minus recte se habeat; id silentio praetermitti nequit, in cod. P. केचासुपयोगः notam esse marginalem cuiusdam, qui de sensu loci dubitaret. Ce-

terum video aliorum quoque librorum scripturam esse foedatam notis marginalibus lectorum, varie locum tentantium. — निर्णीय ex S. — यात्रां P. male. — करोतु L. — Pp. = ... मौहूर्तिकः । सोऽस्माकं समरविजययात्रार्थं शुभलग्नं सत्वरमागत्य ददातु ।

Lin. 10. देव om. P. et S. देव तथापि L. — अयुक्तं L.

Dist. 67. om. Pp. — b. ये विशन्ति बलाबलं P. (येऽविचार्य बलाबलं?)

Lin. 13. अस्मिन् मम यात्राभङ्गे etc. codd. अस्मिन् corruptum est pro मंत्रिन्. — विजिगीषुर् . . आक्रमति (S. आक्रामति) तथा कथय । edd.

— 14. देव तत् कथयामि edd. — अपि ex codd. — अनुचितं codd. pro अनुष्ठितं, quod vocabulum moveri nequit propter distichon seq.

— 15. एव om. codd. — फलदं P.

Dist. 68. a. अननुष्ठानात् S. Alium versum substituunt codd. श्रुतेन मंत्रसिद्धिश्च भवेन्न पृथिवीपतेः. — — d. व्याधः शान्तिं . . . . Pp. mendose.

Lin. 18. च नाति° Pp. — इति om. S. — यथा श्रुतं तन्निवेदयामि S. यथा तन्निवेदयामि codd. — देव om. S.

Dist. 69. b. . . . . . . नृपः L. absurde; नृप S. — c. सेनानी Pp. et edd. — d. बहुतरैर्बलैः । L.

Dist. 70. d. कोपभूतं . . . . L. कोपः फल्गु . . . . S. फल्गु a loco omnino est alienum.

— 71. b. . . . पार्श्वतो . . edd. — c. . . . पार्श्वतो . . L.

— 72. a. यथा . . . . . . P. perperam. — b. in fine. जनैः P. male. — c. . . . सुभटैर्युक्तः edd. — d. प्रतिगृह्य . . . . P. प्रतिगृह्य बलं नृपः edd. —

— 73. a. समेऽश्वैर्विषमे नागैः codd. quae scriptura vix defendi potest.

— 74. c. तदङ्गचतुरङ्गानां codd. sensu cassum. तदन्यच्चतुरङ्गानां L. itidem.

— 75. a. शैलेषु pro वनेषु edd.. — c. सुयोधे Pp. सुस्वयोधै (sic) P. — d. शयनं pro स्वपनं edd. — योग codd.

— 76. b. दुर्गैः L. — मर्दकैः S. utrumque male. c. . . . . प्रवेशेन Pp. — d. . . आटविकान् . . । edd. perperam.

— 77. a. . . . . ततःकोषाः S. — b. . . कोषान् . . . . S. — c. स्वभृत्येभ्यः . . . . edd. — d. . . दातुर्न युध्यते edd. Pro युध्यति P. स्वध्यति, quod nihili est.

— 78. b. द्रासश्चार्थस्य . . . S. minus bene. — भूपतेः L. male.

— 79. a. . . . . . बुध्येत P. absurde. — b. रक्षेचैव . . . . edd. — d. . . सैन्यस्य . . . codd.

— 80. a. पदातिश्च edd. stulte. Iidem mox महीपाल pro assueta eorum negligentia. Legitur hic versus Man. VII, 175. exceptus ab alio, qui in Hitop. est 82, a et b. Praemissus contra versus 82, c d. est alii, ab Hitopa-

desae compositore ut videtur omisso: समवस्कन्दयेच्चैव राज्ञो वित्रासयेत् तथा. — c. उपवध्याराातिमासीद् P. quod sensu est destitutum. अवरुध्याराातिमाराात् Pp. quae lectio si metrum respicis minus placet. आसीत corruperunt edd. et L. quidem in आसीत्, S. in आसीश्च.

— 81. b. अनुपे L. mendose. — c. वृते pro आवृते Pp. — Ex Manu VII, 192.

— 82. b. यवसान्नौदनेन्धनं Pp. Aqua haud libenter carebimus. — c. भिन्द्यैव codd. perperam. — d. परिश्रांस्तथा edd. male.

— 83. a. ज्ञनेषु . . . . . codd. — d. pro स्मृतः codd. च सः ।

— 84. a. बलमध्यस्य . . . codd. quae scriptura admitti nequit, quia mentio fiat in priori versu equorum necesse est. — b. प्राकार L. vitiose.

— 85. a. युद्ध्यमाना (sic) हयारोहाः Pp.

— 86. c. . मार्गयोधशोधित्वं S. Pro विशोधित्वं P. विरोधित्वं — d. प्रचक्षते L.

— 87. a. . . . शूरमंत्रत्तं codd. corrupte — b. . . . . ज्ञितश्रियं Pp. Contra sensum. — c. प्रसिद्धं L. — Pro प्रायं codd. प्राप्तं. Potestne प्राप्त significare *oriundus*?

— 88. a. तया . . . . . . Pp. male — b. युध्यते Pp. perperam. युध्यन्ते . . मानवाः. edd.

— 89. b. न कुर्यात् pro न ब्रूही S. — मुण्डमण्डली edd.

— 90. a. अप्रमादो Pp. vitiose. b. देशानां . . . . . codd. mendose ut videtur. — c. . . . . ऽप्रतिकारः L. — d. तनुरेवात्र कारणं codd.

— 91. a. . . . . . . शत्रोः edd. perperam. — b. . : . . . पोषयेत् edd. absurde. अभिवेलयेत् Pp. — c. सुखसाध्यं L. सुखसाध्य S. — d. . . काल L. — प्रपीडनं Pp. दीर्घप्रायापापीडितं S.

— 92. a et b. P. praebere videtur (difficilior lectu est enim h. l. codex) . . . . . . न क्षयोयस्त्याकर्षणो . . । unde coniicio scribere voluisse aut sane debuisse istum librarium: . . . . . . नास्ति योत्यो क्ष्याकर्षणो द्विषां । quod transpositione tantum differt a scriptura codd. Pp. — Ed. = ... मंत्री नास्ति भेदकरो द्विषां (S. मंत्रो). Sed nec मंत्रिन्, nec मंत्र ex hoc loco est.

— 93. a. . . . . . राज्येन edd. perperam. — d. अभियोक्तुः स्थिराद्बलं P. अभियोक्तुं स्थिराद्बलं Pp. Neutra scriptura magnopere commendabilis, utpote obscurior.

— 94. Asterisco notavimus hunc slocum tanquam corruptum supra quam ut sine aliorum codd. ope restitui possit. Exhibebo primum varias librorum quorum consulendorum data nobis erat facultas, scripturas; indicabo deinde, ubi lateat corruptela: S. = क्रूरं मित्रं रणे चापि भङ्गं दत्वा विघातयेत् । अथवा गोग्रहाकृष्टात् तल्लक्ष्याश्रितबन्धनात् ॥ — L. = द्वेष्यं मित्रवैश्चापि भङ्गं दत्वाभिघातयेत् । अथवा गोग्रहाकृष्टः तन्मुख्यं प्रतिबन्धनात् ॥ — P. = दृष्यामवलैश्चापि (sic) भङ्गं दत्वा विघा-

तयेत् । ग्रथवाणाग्रहाकृष्ट्या तल्लक्ष्यस्यातिबन्धनात् ॥ — Pp. = पुष्यमित्रबलैश्चापि भङ्गं दत्त्वा विघातयेत् । ग्रथवाणाग्रहाकृष्ट्या तल्लक्ष्यस्यातिबन्धनात् ॥ Denique ut omnia quae huc faciant, unum in locum congesta habeamus, interpp. verba ipsissima apponam: W. *And when a chief shall have given him an overthrow by means of his nearest friends, he may put his enemy to death.*" Quibus verbis haec subiuncta est nota: „*This verse is defective in the original.*" JONES loco quo exhiberi oportet hoc distichon, haec verba habet, quibus quae subiecta fuerint Indica difficile est dictu: *He may even after having defeated the enemy destroy them, with troops eager for gain; or seize and carry off their cattle or even imprison their chief.*" Ex hemistichio b. quod in omnibus libris admodum sibi constat, hoc primo adspectu apparet, sermonem esse de hoste fraude circumveniendo, quae fraus, ut ex eis, quae in hem. a. sana sunt, coniici potest, in eo consistat, quod discordia excitetur inter hostem atque amicos eius, quibus ipsis utendum sit ad eum profligandum. Quae quum ita sint, prior versus scribi potest, qualis a nobis exhibitus est neque haerendum est in चापि, quod multo potius huic disticho cum antec. coniungendo inserviat. Ista autem regula illustrata fuit simili, quod omnino obscuratum est culpa librariorum, ita ut vix huic versui probabilem opem afferre possimus; simile esse ex arte sagittandi petitum demonstrant vocabula बाण, ग्राकृष्टि, लक्ष्य (i. e. scopus); sed corruptela in eo primum cernitur, quod omissa sit particula comparativa; hanc tamen facile restitues legendo यथा pro ग्रथ. Hemist. d. porro sanum esse crediderim, praebet enim hunc sensum: siculi propter scopum nimis alte colligatum, ita ut sagitta ad eum usque sursum mitti nequeat. Cum ceteris haec satis bene conveniunt; nam dicere vult auctor, hostem nimia potestate valentem quam ut vinci possit, adeundum esse insidiis, veluti sagittarius, qui scopum propter celsitudinem attingere nequeat, artificio quodam utitur; quodnam autem hoc sit artificium, id hem. c. contineri debet.

Dist. 95. a. , . . वा एरेन्द्राजा codd. perperam. — b. . . देशावगाहनात् S. . . . . . हारणात् L.

— 96. a. . . . . . . ध्यानिः Pp. et S. — c. इत्युरीकृत्य . . . L. तदूरीकृत्य . . . S. — d. वाचस्पत्यः Pp, mendose. — प्रतायते P. प्रभायते Pp. Neutrum quid sit, assequor. — ऊरीकृत्य (per ऊ longum enim effertur a Panine, I. 4, 61.) huc facere non videtur; nam ex praecedentibus regis verbis manifestum est,

hoc distichon eo consilio esse allegatum, ut admoneat, agendum esse, non verba facienda. Hinc sequitur construendum esse दूरीकृत्य वाचस्पत्यं, (abiecta arte oratoria) कृतिभिः प्रतीयते; postremo verbo qui sensus h. l. tribuendus sit, accurate definire haud ausim. *Lass.* — तत् h. l. non est coniunctio caussalis, sed pronomen, quod referri debet ad द्वयं. Attamen dubito, an तत् प्रतीयते dici possit pro: तस्य प्रत्यय उत्पाद्यते. Praeterea suspicionem movet triplex variatio in ultima distichi voce. Denique nimis contorta est constructio. Mallem rescribere: तद्दूरीकृत्य कृतिभिर्वाचस्पत्यं प्रहीयते। SCHL.

Lin. 10. मंत्रिणा विहस्योक्तं सर्वमेतत् किंतु। L. मंत्रिणा विहस्योच्यते सर्वमेतत् विशेषतश्च उच्यते। किंतु etc. S. Praestat scriptura codd. a nobis recepta; सर्वमेतत् ex edd. est additum, haud scio an recte.

Dist. 96. b. . . शास्त्रं . . . . codd. male. — c. सामानाधि . . . . edd. et Pp. सामान्याधि . . . . P.

Lin. 13. ततः om. P. दूतं substituit Pp. — प्रहित omisso तत्र edd.

— 14. प्रणिधिश्चरः edd. male. — गर्भसमीपमागत्य प्रणम्योवाच। L. — समागतः P. समागतो, sequente प्रायः L. Hoc peius illo, neutrum bonum.

— 15. Pro उपत्यकायां S. अधित्यकायां. — कटक om. codd. — Hoc vocabulo una cum anteced. समावासित omisso, स्कन्धावरे L. — अनुव्रतो S. — दुर्गसाधनं L. — दुर्गशोधनं च P. Unde ortum sit hoc च, docet plenior codicis Pp. scriptura: तथा च देव बहुधानुरक्षणं दुर्गशोधनं च मनु (sic) संधातव्यं, unde apparet च esse insertum; scriptum enim olim erat: -शोधनमनु- atque च inserto relicta est inopportune littera म, expressa iam per punctum litterae न superscriptum. च autem si additicium sit, idem pronuntiandum est de अनुरक्षणं.

Lin. 16. *init.* Pro अनु L. अत्र. — Pro असौ codd. अयं. — किंच केनचित् सह तस्य विश्वास etc. edd.

— 17. Pro एतद् S. एव तद्. — इङ्गितं edd. — मया om. L. — Pro अनेन edd. एतेन. — प्रागेव om. L. — विनियुक्तः P.

— 18. तर्हि post देव inserit Pp. — अगो abest a codd. — राजाह desideratur in Pp.; consiliario igitur tribuitur regis sermo, cui praeterea haec verba adduntur in eodem libro: न तत्र युज्यते भवता। यतः शृणु। यथैवं etc.

— 19. तदा om. P. — Pro तेन Pp. अनेन राजहंसेन शुकस्य etc. — अभिभवोद्योगः S. minus bene. — शुकस्य गमनात् codd. quod sequi nos oportet: »post eius discessum«. — Pro तत्र edd. तस्य, ad quod subintelligendum foret राज्ञः; sed praestat तत्र intellectu facilius. — Sequens comma virgula distinguendum

erat, ea omissa obscurior fit in edd. sermo; augent obscuritatem codd. omittendo स, quod de cornice intelligendum est: «iste iam inde a longo tempore apud nos moratur.»

— 20. आगन्तुकः L. — सदैव ex Pp.

— 21. Post शंकनीयः । pergit Pp. आगन्तुः कदाचिदपि नोपकुरुते यतः । तत् श्रुत्वा राजाह etc. — Incipit in Pp. sequens incisum a कदाचित्. — आगन्तुका हि edd. — उपकाराः Pp. — L. = हितकरा दृश्यन्ते क्वचित्, omisso कदाचित्. — शृणु om. Pp.

Dist. 98. a. . . . हि हितो . . Pp.

— 99. b. शुभकस्य महीपतेः L. — Pro महीभुजः S. महीभृतः; illud exquisitius. शुभक etiam in seqq. repetit L.; veram lectionem esse a nobis receptam probat tum ceterorum librorum consensus, tum hoc, quod Sudraci nomen Indorum traditionibus sit celebratum; tribuitur huius nominis regi antiquissimum, quod exstet, Indicum drama. Eodem modo scribitur nomen in Vetâlapanchavinsatide, cui libro inserta est haec de Vîravaro narratio. Cf. Wils. *Hindu theatre* Vol. I. Proleg. ad Mrichchhakatim.

Lin. 6. Pro सह edd. महा (महानुरागवान्).

— 7. महाराजपुत्रः S. — द्वारि, omisso राज, codd. — राजद्वारमुपगम्य प्रतीहारमुवाच S.

— 8. उपागम्य L. — मां deest in S. — 9. मया abest a Pp. — 10. किं तव Pp. — 11. Pro टङ्क L. सुवर्ण. — S. = प्रत्यहं सुवर्णशतानि पञ्च देहि ।

— 12. द्वितीयश्च Pp. absurde. — दातुं om edd. — तत् pro एतत् edd. — प्रणम्य om. S.

— 13. Pro दत्त्वा codd. कृत्वा fortasse melius. — 14. अथ om. edd. Vix monendum est coniungendum esse अथ cum seq. वा — Pro ततस्तद् S. इति ततो मंत्रिवचनात्. - L. om. ततः, in ceteris ut S.

— 15. वीरवराय S. Om. L. — टङ्कक P. cf. Wils. s. v. टंकपति. — दत्तं codd. — पंच शतानि सुवर्णानि दत्तानि S. — L. = . . . दत्वा तद्वर्तनं दत्तवान्. Subiungit deinde hosce versus prorsus inopportune narrationis nexum turbantes, in ceteris libris omissos, e Wilkinsii codice petitos:

ताम्बूलं कटुतिक्तमिश्रमधुरं क्षारं कषायान्वितं ।
वातघ्नं कफनाशनं कृमिहरं दौर्गन्धिदोषापहं ।
वक्त्रस्याभरणं मलापहरणं कामाग्निसंदीपनं ।
ताम्बूलस्य सखे त्रयोदश गुणाः स्वर्गेऽप्यमी दुर्लभाः ॥

pergit deinde वर्तनविनियोगश्च राज्ञा सुनिभृतं निरूपितः । In postremis verbis consentit etiam S.

— 16. तदर्द्धं वीरवरेण, omisso posthac तेन, edd. — Pro अपरादूर्ध्वं et quae seqq. S. स्थितस्यार्द्धं दुःखितेभ्यः तदवशिष्टं भोज्यव्ययविलासव्ययेन । — L. = अपरस्तृतीयो भागो दीनेभ्यो दत्तः तदवशिष्टं च भोजनाय विलासाय च व्ययितः (sic) ।

— 17. व्यायेन Pp. mendose. — तथैतत्, omisso एव, P. — एतत् omisso तथैव edd. — च om. edd., et mox स.

— 18. राजम्, omissis ex nimia festinatione syllabis द्वार Pp. — Pro सेवते S. श्रेरते. Invenerunt boni isti viri in codd. श्रवते (nam व et र in codd. Bengalicis nulla certa regula distinguuntur) unde infelici coniectura fecerunt श्रेरते quod vel propter pluralem numerum reiiciendum est. — आदिशति Pp.

— 19. Pro उप edd. अपि. — अथैकदा कृष्णाचतुर्दश्यां S. Sic etiam L. omisso tamen एकदा. — निशीथे स abest ab edd. — सकरुणां (L. सकरुणा) क्रन्दनध्वनिं edd. — तं श्रुत्वा ex codd.

— 20. द्वारि तिष्ठति । तदा तेनोक्तं L.

— 21. Pro वीरवरोऽपि L. सोऽवदत् । S. — वीरवरः omisso अपि. — Pro यद् edd. यथा.

— 22. प्रणम्य चलितः । codd. — ततः om. edd. — राज्ञा च S. — कृतं(।)अयमेकाकी राजपुत्रो मया सूचीभेद्ये etc. S. Omissis न-कृतं pergit L. eodem modo atque S. अयं etc. sed mox monstrum vocabuli profert सूचीभेद्ये. Nos codd. secuti, emendato यद्यं pro यतोऽयं. Pro सूची P. शूचि Pp. सूचि. Utraque forma, सूचि et सूची legitima est. Ne in vocabulo सूचीभेद्य haereant tirones, haec moneo. Compositum est e सूचि *acus* et भेद्य, *findendus*, *fissilis*. Valet igitur: *quod acu perforari potest.* Comice h. l. vocabulum de tenebris ita densis, ut prehendi quasi et acu perforari possint, usurpatum esse dicerem, nisi invenirem Calidâsam eadem usum fuisse voce Megh. Dût. 39. - रात्रौ । रुद्धालोके नरपतिपथे सूचिभेद्यैस्तमोभिः ।

Lin. 1. प्रणिधि(:)प्रेषितः Pp. Pro postremo verbo S. प्रेरितः. L. प्रहितः. Addit L. तदनुचितं, omisso तद् ante अहं. — Pro अहमपि गत्वा S. अनुगत्वा; sed licentia haec in usu formarum त्वा et य poetica est et ne omnis quidem generis poetis permissa; frequens est in epica poesi antiqua, in Rameide, Bharatea, et quorum dictio utrumque carmen presse imitatur, in Puranis; rarior in legibus Manus; rarissima, si omnino obvia, apud epicos recentiores, scenicos et lyricos. Quae licentia quibus sit legibus circumscripta,

nondum satis indagavi neque huius loci esset docere. — किमेतदिति om L. verbo निरूपयामि adiiciunt codd.

Lin. 2. Pro तद्-क्रमेण L. तदनुचलितः — तत्र om. S. ततः substituit L. अथ Pp. — Transponunt codd. च गत्वा.

— 3. काचित् स्त्री post भूषिता reiiciunt edd. — Pro विलोकिता edd. दृष्टा.

— 4. का त्वं om. Pp. — इति abest ab edd. — Omisso ततः, pro तया edd. स्त्रिया — राज्ञ S.

— 5. लक्ष्मी L. mendose. — महता om. Pp. — च ex Pp. — अन्यत्र om. codd. — दुःखिता in fine incisi inserit L.

— 6. Post ब्रूते pergunt edd. यत्रापायः (L. यत्रोपायः) संभवति तत्रोपायोऽप्यस्ति (L. तिष्ठति, omisso अपि) तत् कथं स्यात् पुनरिहावलम्बनं भवत्याः (L. भगवत्याः) । — Nos तत् retinuimus ex edd. cetera ex codd. dedimus; in P. भवत्याः legitur.

— 7. त्वं om. P. त्वां Pp. perperam. — प्राशितुं S.

— 8. तद् pro तदा Pp. mendose. — सुखेन et mox सा abest ab edd.

— 9. निद्रायमाना स्ववधूः प्रबोधितः पुत्रश्च edd.

— 10. उत्थाय om. codd. — Pro उपविष्टौ Pp. प्रबोधितौ, male. — च तयोः समस्तं om. edd.

— 11. सानन्दः प्राशितुः S. प्राशितुः सानन्दः L. Illud ad idem fere quo scriptura codd. redit; hoc ferri non potest, nisi corrigatur सानन्दं; in prosa enim oratione epitheta praemittuntur nomini, ad quod pertinent, paucis admodum locis exceptis, ubi aliud postulat orationis ratio. De adiectivo, quum sit praedicatum, hoc non valet; quod vix me monitore eget. — धन्योऽहं यदेवं etc. P.

— 12. एवंभूतो यत् स्वामिरक्षणं ममोपाययोगः (sic) Pp. minus bene. — स्वामि om. L. — Pro रक्षायां S. रक्षार्थं. — Pro यस्य P. मम; S. यन्मम. Optandum erat inter यस्य et यत्; quod vocabulum in hac iunctura naturam coniunctionis induit, sicuti Latinorum *quod* eodem modo in coniunctionem transiit. Praetulimus यस्य, quod exquisitius est et h. l. idem valet atque यन्मम; uti editum est in ed. Ser. Observavi hanc vim accedere relativo, quum praecedant vocabula एतावत् et composita cum एवं, fortasse etiam cum तथा; quanquam hoc dubium mihi est, quia ex linguae Indicae ingenio est praemittere relativa, ita ut तथा plerumque ad antecedens यथा referendum sit; quo facto, constructioni, de qua hic agitur, nullus potest esse locus. Luculentum huius constructionis exemplum invenies p. 11. l. 5. Haud opus est addere h. l. मम; nam praecedens अहं primae personae vindicat

etiam sequens यस्य. — Ed. Ser. habet: . . उपयोगः श्लाघ्यः, additum fuisse videtur verbum ex linea sequenti. — तत् om. L. — तावत् om. S. — अधुना abest a L. — विलम्ब codd. विलम्बस्य S.

— 13. कदापि तावत् om. edd. — एवंविकर्मणि codex uterque; quod miror, duntaxat non intelligo. विकर्मन् verbum est optimae notae; cf. Bhag. Gît. IV, 17. Sed quomodo nomen esse potest, praemisso एवं? aut quomodo aliter accipi potest एवं? — एतस्य om. edd. — Addunt post श्लाघ्यः codd. interpp. et S. slocum a nobis supra iam exhibitum I, 38. — *Hem.* c. S. सन्निमित्तं.

— 14. अस्मत्कुलोचितं om. codd. — केनाप्यन्येन कर्मणा मुख्यस्य S. sed अपि interrogationem tollit. मुख्यस्य corruptela est ex अमुष्य orta; primam syllabam अ absorbuit praecedens vocalis; pro ष in nonnullis provinciis Indiae scribitur et effertur ख; मुख्य igitur factum est, quod quum minus bene cum seq. महावर्तन in unam coalescat vocem, emendatum est in मुख्यस्य. — तदा केनापरेण कर्मणास्य. L. तत् केनाप्यनेन कर्मणामुष्य codd.

— 15. महा om. Pp. वर substituit P. — Pro निष्क्रयः L. निस्तारः et mox भवेत्. — . . मङ्गलायाः स्थानं S. सर्वे et गताः iuxta collocant codd.

— 16. विजयतां geminat S. — महाराजः edd.

— 17. अयं abest a S. — चिच्छेद L. चिच्छेदः (sic) S. — Pro अथ- edd. ततः.

— 18. तावत् om. edd.; qui mox कृतः pro भूतः — Pro अधुना L. संप्रति. — निष्पुत्रस्य S. — Pro विडम्बनं S. अलं. In L. deest hoc verbum una cum seq. इति.

— 19. अपि om. edd. — शिरश्छेदः कृतः S. — छिन्नवान् (sic) L. — स्वामिपुत्रशोकार्तया तदनुष्ठितं edd.

— 20. ततः स राजा एतत् सर्वं श्रुत्वा दृष्ट्वा च चिन्तयामास L. तत् सर्वं (omisso ततः) दृष्ट्वा साश्चर्यं चिन्तयामास S.

Dist. 100. a. जिवन्ति L. vitiose. — b. क्षुद्रक्षुद्रयः L.

Lin. 1. Pro त्यक्तेन P. मुक्तेन. — Mox अस्ति om. idem. — L. = एतत्परित्यागाद्राज्येन मम किं प्रयोजनं । S. = तदेतेन परित्यक्तेन मम राज्येनापि अप्रयोजनं । — Pro इति edd. ततः. — शूद्रकेनापि S. शुभ्रकेन राज्ञा L. — चेत्तु L.

— 2. खड्ग उत्थापितः L. खड्गः समुत्थापि (sic) S. — Pro साक्षान्मूर्तिमत्या edd. भगवत्या; in L. tamen post मंगलया legitur प्रत्यक्षभूतया. — राजहस्तः edd. unde fecimus राज्ञा हस्ते; prius verbum sic scribunt codd. alterum omittuut. — उक्तञ्च S.

— 3. पुत्र प्रसन्नास्मि ते एतावता साहसेन अलं (L. अलं साहसेन, om. एतावता) जीवनान्तेऽपि तव राज्यभंगो नास्ति edd. — राजा च edd.

— 4 et 5. वा किं (conservato etiam priore किं) S.; ibidem deest अस्ति.

L. = देवि राज्येन आ मम प्रयोजनं नास्ति। — In seqq. S. admodum differt: यद्यहमनुकम्पनी-यस्तदा ममायुःशेषेणा अयं सदारपुत्रो वीरवरो जीवतु। — L. ab his in initio dissentit scribens: यदि मय्यनुकम्पा क्रियते तदा ममायुःशेषेणाप्ययं राजपुत्रः सपुत्रदारो जीवतु। — Nostra scriptura e codd. — जीवितुं। Pp. mendose; deinde hunc in modum pergit: अहं पुनर्मागमि-ष्यामीति। idem praebet P. quae scriptura, ut nemo non videt, emendatione eget; certam in promptu non habentes, recepimus scripturam edd. अन्यथा etc. *Lass.* — Fortasse rescribendum erat यथाप्राप्ति SCHL.

— 6 et 7. Ex codd. -पुत्र अनेन S. — ते सत्योत्कर्षेण edd. — सर्व om. L. eius loco in S. est तव. — तुष्टा edd. — इदानीं om. edd. qui et mox pro सदा-रपुत्रः praebent सपरिवारः।

— 8 et 9. Ex L. omisso tantum तथैव ante गत्वा, et mutato पृष्ठं in गर्भे. Ceteri narrationem invertunt: S. . . . अभवत्। ततो वीरवरः सपुत्रदारो गृहं गतः। राजापि तैरलक्षितः सत्वरमन्तःपुरं प्रविष्टः। अथ etc. de quibus mox agemus. Codd. om. verba: इत्युक्त्वा . . . अभवत्; deinde pergunt: तथाभूते सति वीरवरः सपुत्रदारो गृहं गतः। राजापि तैरलक्षितः प्रासादगर्भं गत्वा तथैव सुप्त्वा स्थितः। अथ etc. — *Lin.* 9. fin. पुनः sequenti भूपालेन praemittunt codd., eius loco in S. legitur प्रभाते. Transponitur in iisdem libris: वीरवरो द्वारस्थः. — द्वारःस्थः exhibet P. द्वास्थः Pp. hoc nisi Visarga addatur, mendosum est. *Lass.* — Auctor commentarii in Paninem, qui *Câsikâ-Vritti* dicitur, docet, spiritum finalem ante sibilantem, sequente consonante muta, legitime elidi posse: खर्परे शरि वा विसर्गलोपो वक्तव्यः। Eandem regulam repetit *Bhattoji-Dîxitas.* SCHL. — Pro पृष्टः codd. दृष्टः. — आह pro उवाच edd. — अवलोक्य edd.

— 11. वार्त्ता विज्ञप्तिः edd. — ततः et संतुष्टः absunt a codd.

— 12. श्लाघ्यः edd.

Dist. 101. a. . . कुर्याद् . . . . S. — b. . . . अपिकथनः P. vitiose. — c. . . सत्पात्र . . स्यात् L.

Lin. 15. शिष्ट om. P.

— 16 et 17. सर्वं Pp. — प्रसादात् तस्मै edd. — आगन्तुकातिरिव दृष्ट(:)। codd. — किंतु sequenti तत्रापि praemittunt iidem. — Pro संभवन्ति edd. सन्ति.

— 18. मंत्री ब्रूते codd.

Dist. 102. d. तन् प्रासेदकार्यतः edd.; quid sit प्रासेत्, videant ipsi. मन्दाशो न त्वकार्यतः codd. Initium hemistichii emendationem flagitabat, nostram certissimam esse censeo. Explicata est supra constructio वर . . न तु। — तस्य (तन्नाम्नः valet enim तस्य नाम्नः) referendum est ad नृप.

— 103. om. codd. et interpp. — कोषेभ्यः insolentius pro कोषैः।

— 104. c. . . भिक्षुं महालोभान् edd. — d. . . . . . . मृतः P. यथा edd.; at verbo finito carere nequit sententia.

Lin. 3. पुरि ex codd. Desideratur apud Wilsonem vox पुर्, nom. पूः.

— 4. . . . मणिनामा Pp. — धनार्थिना edd. — चिरमाराधितः iidem.

— 5. Verbis ततः — प्राप्तवान् omissis, pergit L. तस्याश्चया यक्षेश्वरेण स्वप्ने आदिष्टः। यत् त्वमद्य et quae seqq. S. locum hunc in modum variat: ततः क्षीणपापोऽसौ स्वप्ने दर्शनं दत्त्वा भगवदादेशाद्यक्षेश्वरेणादिष्टः । यत् त्वमद्य etc. — आदेशप्रसादात् codd.

— 6. . . . हस्तः सन् स्वगृहे L., लगुडं हस्ते कृत्वा गृहे S.; द्वारि igitur omittitur in utraque ed. sicuti mox सु.

— 7. ततो यदागतं भिक्षुकं, omisso sequente यं, L. ततोऽस्मिन्नेवाङ्गने भिक्षुं, यदा atque यं aeque reiecto, S. — पश्यसि edd. — एव om. S. — लगुडप्रहारेण edd.

— 8. ततोऽसौ भिक्षुकः तत्क्षणात् सुवर्णपूर्णकलसः L. — स भिक्षुः om. S. — परिपूर्णः om. S. et P. — एव in fine om. edd.

— 9. स्वेच्छया om. S. — Pro तदनन्तरं P. इत्यनन्तरं, Pp. इति तदनन्तरं, L. अथ तद् (mendose, nisi aut addatur अनन्तरं, aut corrigatur तस्मिन्, vel potius तद् corruptum est ex तथा, quod deest); S. ततः. — सति repetimus ex L.; ceteri om.

— 10. init. तद्वृत्तं edd. — तच्च om. L.; तत्र substituit S. — .. कर्णपरम्परा-नीतेन edd. — तत्सर्वमालोक्य L. — आलोक्य etiam S. — Pro अये S. et Pp. अहो.—

— 11. तद् deest in S. — स om. S. — प्रतिदिनं post लगुडहस्तः reiicit L.; प्रत्यहं praebet S.

— 12. तथाविधः edd. – प्रातः om. edd. — Pro भिक्षोः L. भिक्षुक. — उपेक्षते codd. अपेक्षते L.

— 13. तेन om. L. — तथा om. edd. — Pro प्राप्तः L. समागतः. — भिक्षुकः L. — हत्वा om. S. — Absurdam scripturam mox exhibet L. तेनापराधेन राजपुरुषैस्ताडितः पञ्चत्वं गतः । Pro ताडितः पञ्चत्वमगमत् S. व्यापादितः insulse.

Dist. 105. c et d. स्यान्निष्कारणो बन्धुर्वा किं वा . . . . . . edd.

Lin. 18. अनुसंधीयतां S. — चेत् चित्रवर्णः S. Particula conditionalis ab hac sententia aliena est.

— 19. आगत pro आयात edd. — मया श्रुतं edd. — Pro यत् L. तत्, male. Omittit coniunctionem यत् Pp. यः praebet S., omittens verba mox seqq. महामंत्रिणः — उपदेशे: perperam.

— 20. उपदेशः L. absurde, quum seqq. non mutata sint in अनादरीकृतः. — Pp. चित्रवर्णो नाम देवः कृतः । inscite. — ततोऽसौ मूढो जंतु शक्यः edd.

Dist. 106. a. . . क्रूरोऽवशः . . L.; in eadem ed. mox legitur भिद्यः, sed

talia peccata silentio praetermittere praestat. — b. प्रमादिभिरवस्थित: S. — c. pro मूढ: codd. नृप:. — d. . . भेद: . . . . L.

Lin. 1. ततोऽसौ यावदस्मद्दुर्गद्वाररोधं न करोति edd. Facile est perspectu, अवरोध corruptum esse in अररोधं (दुर्गाररोध) quod quum nihili sit, inde factum est द्वाररोध. — Pro वर्त्मसु codd. दुर्गेषु.

— 2. नियुज्यन्तां edd. et P.

Dist. 107. Om. Pp. — hem. d.: . पिपासाहितक्रमं P.

— 108. a. प्रसक्तं . . . . . L. — b. . . . . . पीडनं P. Prior huius disticli versus desideratur in Pp. — c. असंस्थितं . . . . edd.

— 109. a. Pro क्लिन्नं S. छन्नं, P. आकीर्णं — b. . . . वर्त्मवर्जितं L. दस्युविद्रुतं tuentnr codd. et S.; interpp. nil certi praebent. Est autem compositum haud satis mihi expeditum; potest enim विद्रुत vario modo intelligi; vero simillimum est vocabulum explicandum esse per दस्युवद् विद्रुत, i. e. exercitus latrocinandi caussa huc illuc discurrens. — Dist. d. . . . . विनाशयेत् L.

— 110. a. अवस्कन्नं Pp. — c. दिवा सैन्यं समाहन्याद् codd. समाहन्याद् legitur etiam in S.

Lin. 11. ते omisso, in fine commatis S.: दिवानिशं घ्नन्त्वस्मत्सेनापतय: । — यथाकालं Pp. — वा ante घ्नन्तु inserit L. male.

— 12. Incisum a तथा incipiens iusto brevius contraxit L. in: बहवो निहता: । — S. = चित्रवर्णस्य सैनिका: सेनापतयश्च बहवो निहता: । — तत: om. Pp.

— 13. Pro किं priori edd. किमिति, et pro किं वापि paullo post किं क्वापि; praestat omnino codd. scriptura.

Dist. 111. d. Pro ज्वरा Pp. राज्ञा, e transpositione syllabarum orta corruptela.

— 112. In ed. Lond. more orationis solutae dispositum est hoc distichon neque dubito, quin editor iste metrum omnino non assecutus fuerit. a. श्रियं L. mendose. — b. कल्याणं P. minus bene et vetante metro. — अरोगी च S. अरोगो न च L. utrumque contra metrum.

— 112. d. Pro च विनीत: S. विनीतत: male.

Lin. 18. देव शृणु edd.

Dist. 113. b. शास्त्रबुद्धोपसेवया L. — c. . . श्रियं L.

— 114. a. . . . . . . दूतं Pp. mendose. — b. . . भूषणं . . . Pp. — c. . दण्डायश्च . . . S. corrupte. — d. दूषणानि महीभुजां L. व्यसनानि महीभुजां S.

— 115. a. Pro रस L. वश; sed ponendum erat रस propter eiusdem vocabuli repetitionem l. 3. In codd. scriptum quidem est वस, sed hoc

potius legendum est रुस, quoniam punctum diacriticum, quo in scriptura Bengalica distingui vulgo dicuntur litterae र et व, sine ulla regula certa a librariis ponitur, littera स autem rarissime vocabulo वश tribuitur, atque constanter in nomine रुस invenitur. — b. अन्तर् om. L. flagitat metrum. — c. .... शक्यमवाप्तुमूर्जिताः edd.; quam scripturam reliquimus hominibus istis. — एकान्त eodem modo alii nomini subiungitur quo अन्तर, मात्र, अतिशय, alia eiusdem generis vocabula, quae in plerisque aliis linguis per adiectiva reddi debent; अन्तर ex gr. per *aliud;* एकान्त per *solum.* Modo prorsus simili in lingua Arabica usurpatur vocabulum غير. Cf. supra I, 46.

Lin. 3. च excidit in edd. — Pro रसिकेन S. वसिना. — उपन्यस्तेषु edd.
— 4. Pro अवज्ञानं edd. अनवधानं.

Dist.. 116. d. स्त्रीकृताः edd. absurde. — Pro न Pp. नि (स्वीकृतानि) corrupte.

Subiungitur in edd. hocce distichon, quod ante oculos habuisse etiam W. videtur, quanquam pro certo haud affirmaverim, prorsus eadem verba, atque in edd. leguntur, in eius libro inveniri:

मुदं विषादः शरदं हिमागमस्तमो विवस्वान् सुहृदः कृतघ्नता ।
विशुद्धबुद्धिः शुचमापदं नयः श्रियः समृद्धा अपि हन्ति दुर्नयः ॥

In ed. Ser. legitur सुकृतं pro सुहृदः, quod placet; pro विशुद्धबुद्धिः editum est प्रियोपपत्तिः quae scriptura Londinensi anteponenda esse videtur.

Lin. 9. इत्युक्त्वा तेन मंत्रिणालोचितं । S. perperam. — राजा ex S. — नो चेत् et quae usque ad finem commatis sequuntur, ex S. desumta sunt; L. mutilus est et sensu cassus: कथमन्यथा मम नीतिकथाभिर्वर्त्तयति । — Codd. aliam scripturam praebent, quae mihi nondum satis est expedita, in primis quum varios legendi modos admittat scripturae Bengalicae squalor. Cod. P. exhibet: नो चेत् नीतिशास्त्रकथां सुवागुर्पर्णाभिरन्तरयति । e quibus verbis sensus vix elici poterit. In Pp. scriptum esse videtur: नो चेत् नीतिशास्त्रकथां गुवागुर्णाभिरन्तरयति । Id certum est, कथं ab hac sententia haud bene abesse, unde suspicari fortasse licet, hunc in modum corrigendum esse locum: - नीतिशास्त्रकथां कथं स्ववागुल्काभिरन्तरयति । Sic legisse Ionesium, e verbis eius apparet: *consumes the dictates of sound instruction by the fire of his own words.*

Lin. 13. इत्यालोच्य तूष्णीं S. — अथ राजा edd. — अयं excidit in L.
— 14. इदानीं यथावशिष्टबलसहितं प्रत्यावृत्य विन्ध्याचलं गच्छामि तत्रोपदिश । S. इदानीमवशिष्ट-

बलसहितोऽपि विन्ध्याचलं यथा गमिष्यामि तदुपदिश L. — यथाहमवशिष्ट etc. omisso in seqq. यथा, codd.

— 15. Pro क्रियतां L. कर्तव्यः. — Pp. चिन्तयतमत्र, inscite omissis syllabis ति क्रियता.

— 18. मंत्री प्रहस्य ब्रूते च । देव मा etc. S. Sic etiam L. omisso tamen च et विहस्य praebens cum codd.

Dist. 119. a. मंत्रीणां L. pessime. — b. सान्निपातिके S. male. — c. कर्मणि प्रेक्ष्यते प्रज्ञा S. कर्माणि युज्यते प्राज्ञः L. hoc corruptissimum. — d. सुस्थः L. minus bene.

— 120. b. in fine च pro ते edd. — d. तिष्ठति L. mendose.

Lin. 1. तदत्र भवत्प्रतापादेव edd. — Pro त्यक्त्वा iidem भंक्त्वा. — बल om. iidem. — अचिरेणैव Pp.

— 2. नेष्यामि edd. — Pro अमुना edd. अधुना; iidem तत् et संपद्यते.

— 3. दीर्घसूत्रता edd. — Pro सिद्धिः iidem सिद्धेः.

— 4. Pro भाविनी L. भाव्यः, S. भावि लक्षणां. — Pro अद्य S. सहसैव. — दुर्गद्वाररोधं करिष्यति Pp. दुर्गद्वारावरोधं (sic) विधीयतां P. दुर्गद्वाररोधो विधीयतां L. दुर्गावरोधः क्रियतां S. Post hoc comma inseritur in Pp. राजहंसो ब्रूते । विधीयतां । — अद्य abest ab edd. — प्रहित om. codd.; deinde pergunt: प्रणिधिबकेन; praetulimus scripturam codd. quanquam talia composita minime sunt inaudita.

— 5. तत् om. codd. — एवायं edd. — चित्रवर्णः excidit in codd.

— 6. -उपस्तम्भेन edd.; आगत्य om. iidem. — राजाह । S.

— 7. et 8. अधुना excidit in codd. — वदति देव दुर्ग etc. codd. — Pro दुर्गद्वारबले L. स्वबले atque pro क्रियतां praebet विचार्य, quod quid sibi velit, omnino non assequor. Hunc in modum enim procedit oratio: स्वबले सारासारः विचार्य स्वर्णवस्त्रादिदानेन यथार्हं पूज्यतां । Quae verba ex ed. Ser. emendari debent: स्वबले सारासारविचारः क्रियतां । तज्ज्ञात्वा स्वर्णवस्त्रादिकं यथार्हं प्रसादप्रदानं क्रियतां । Codd. agnoscunt तज्ज्ञात्वा, quod ut otiosum reiecimus. Cetera, in quibus a nostra scriptura variant codd. vix digna sunt quae enotentur: P. praebet सुवर्ण et प्रसादं दानं च; postremum manifesta est corruptela. प्रसाददानं च scribitur in Pp. quod ferri sane potest.

Dist. 121. b. Pro अन्विष्यते edd. समुत्सृजेत्. — c. pro स्थानेषु edd. कालेषु; स्थान i. e. *occasio.* — मुक्तहस्तस्यं L. et P. quod vel ideo corruptum est, quod caesura separatur compositum in duas partes, quarum altera (स्यं) extra compositionem nil valet.

— 122. c. . . . नारीषु नरेषु बान्धवेष्व् S. — बन्धुषु L. et P. (in Pp. omissa est ultima syllaba षु, ita ut sit बन्धु अति-) Quod ad sensum attinet, eodem redit; verum evitandus erat hiatus. — d. अभिव्ययः P.

— 123. d. इव pro एव L. mendose.

Lin. 15. इदानीं pro इहसमये L. इहसमये pro vocabulo composito est accipiendum; significatio: *his rebus*, *hoc rerum statu;* saepius: *rebus tam adversis* valere videtur. Utrum nomen sit per omnes casus flexibile, an ad locativum restrictum, ignoro; hoc coniicio propter particulam इह, quae notionem locativi vix exuere potest. Recurrit praeterea haud semel hoc vocabulum in seqq. — -तथा चोक्तं codd. Haec tamen verba fraudem fecerunt librario, qui codicem Pp. exaravit. Transiluere enim oculi eius ad eadem vocabula disticho 124. praemissa, ita ut totum locum intermedium omitteret. — Hemistichium cuius initium laudatur, exstat supr. I, 36. et desumtum est e Manûs libr. VII, sl. 213. Originem trium ceterorum hemistichiorum, hoc dialogo laudatorum, ignoro. Vix me monitore eget, quatuor hisce hemistichiis effici slocum legitimum. Notus fuit Indis ingenii lusus, quo pars quaedam proponitur distichi, ab alio quodam explendi. Pars haec proposita proprio nomine dicitur समस्या vel समासार्था. Cf. Wils. s. v.

— 16. श्रीमतां P. — कुपिता L. चलते pro कुप्यते S.

— 17. पुनर् om. S. et P. — तदेवं L. — विमुच्य pro परित्यज्य S.; ibidem transponitur: दानमानाभ्यां स्वभटाः.

Dist. 124. a. . . . . . संहृष्टाः S. — b. प्राणान् त्यक्तुं सुनिश्चिताः L. — c. कुलिनाः L. perperam. — द्विषद्बलं S.

— 125. a. स्वभटाः . . . . . edd. — b. संभूताः . . . . . Pp. संहताः . . . . . edd. — c. पंचशतं S. पंचशत L.

— 126. a. अविशेषात्तः Pp. perperam. — c. न exhibent libri nostri uno ore, quamvis in promtu foret omittere negationem, quae post किं पुनः abesse solet; verum tribuendum aliquid erat consensui codd. quorum scripturae metrum favet. — Pro hemistichio d. aliud prorsus diversum in edd. legitur: यश्चाप्यात्मम्भरिर्नरः L. यश्चाप्यात्मम्भरिर्नरः S.

— 127. a. Pro तथा edd. दया. — c. pro एतैः S. एभिः. — Pro युक्तः L. त्यक्तः, Pp. युक्तः.

Lin. 5. Praemittit S. huic commati: ईदृशि प्रस्तावे. — Pro तावद् L. एव; S. तावदेव. — अवश्यं om. edd. — पुरस्कार्याः Pp.

Dist. 128. a. प्रतिभुकः edd. प्रतिबन्धः Pp. quae scriptura habet quo se commendet; sed propter versum sequentem praestat प्रतिभुकः; de प्रतिबन्धः enim dici nequit नियोक्तव्यः. — b. उदयी व्ययी edd. Praestat scriptura codd.;

copula enim च continetur composito aggregativo et vis affixi ad utrumque vocabulum extenditur: cuius rei supervacuum erit exempla addere. — c. दु pro स edd.

— 129. a et b. Substituitur in edd. versus prorsus diversus: धूर्तः स्त्री वा शिशुर्यस्य मन्त्रिणः सुमहीपतेः । (L. मंत्रीणः absurde) Male procedit constructio. — d. . . . स निमज्जति edd.

Lin. 10. शृणु pro पश्य edd. — देवः (sic) S.

Dist. 130. a. यतो यस्य Pp. mendose omissa alterutra lineolarum, quibus insignitur diphthongus औ medialis. Pro hoc vocabulo edd. समौ, quod vix probum est. Si enim loca comparaveris, ubi सम eadem significatione atque h. l. legitur (*aequabilis, par* ea est), invenies, सम aut praefigi et dici per compositum समदुःखसुख (Bhag. Gît. II, 15. VI, 8. XIV. 24.) aut separari a nomine, cui in composito praefigi solet, et locativum regere (समः सिद्ध्यसिद्ध्योः et similia cf. Bhag. Gît. II, 48. IV, 22. IX, 29. XII, 18. bis.) qui locativus servatur etiam, quum सम pars sit alius compositi (ibid. IV, 18. समदर्शिनः शुनि श्वपाके च et his similia VI, 9. 29. 32. XII, 4.). In omnibus his locis de homine dictum est, de *rebus* etiam usurpatum reperio, sed de talibus, quae aequabili i. e. eodem loco ab homine haberi aut aequabiliter temperari possint. (प्राणापानौ समौ कृत्वा Bhag. Gît. V, 27. सुखदुःखे समे कृत्वा etc.). Verum enim vero contendo, सम nunquam dici posse omnino de rebus, quae tam inaequabiles sunt, ut aequabili loco neutiquam haberi possint, quaeque quum in hominem cadant, potius omnino sunt repellendae atque amovendae, quam aequo animo tolerandae. Quales sunt Indis ira atque exultatio. Aeque absurdum igitur foret, hominem appellare समक्रोधहर्ष atque iram et gaudium सम; quia homo, qui istis affectibus se tradat, ea ipsa re impeditur ab aequabilitate animi atque hi affectus ipsi inaequabiles semper manebunt. — b. क्रोधः स्वप्रत्ययेन च codd. Praetulimus scripturam L. siquidem प्रत्यय sensum huic versui aptum nullum vindicare posse nobis visi sumus. Habet tamen instrumentalis स्वप्रत्ययेन, quo in eo offendaris. S.: शास्त्रार्थे प्रत्ययस्तथा. — c. नित्य Pp. -भृत्यानपेक्षा L. falso. भृत्यानुपेक्षा S. quae vox est nihili.

Dist. 131. b. Hemistichium novem syllabarum praebent editi libri ac manu scripti neque in promtu est certa emendatio. — अमात्याः, omisso ते, S. male. — लब्ध्वा ex Pp. ceteri राजा. — अवमन्येत् suspectum est propter formam activam.

— 132. a. महीभुजः edd. — b. संकीर्णास्येव दन्तिनः S. — c. स्खलतो हि L mendose. — d. ससुहृत् चिरचेष्टितं edd. Corruptela orta videtur e vitiosa syllabarum transpositione, qua prima verbi सचिव syllaba a corpore suo avulsa vocabulo सुहृद् praefixa sit; चिव deinde mutatum est in चिर, seu potius ab edd. isto modo lectum.

— 16. तथा pro अथ Pp. — Pro एष युद्धार्थी S. इदानीं.

— 17. Post दुर्गद्वारि L. addit तिष्ठति, S. वर्तते. — स्व om. Pp.

— 18 et 19. पादस्य codd. — Iidem inciso addunt particulam इति. — Prius मा ex P. — दुर्गाश्रयणमेव S.

Dist. 133. a. अपि (ऽपि) pro हि L. — b. . . . निर्गतोऽवशः S. — c. pro सत्यं S. शूरः.

Lin. 22. वायसो ब्रूते देव etc. L.

Dist. 134. b. योधयेदवलोकयन् edd.

Lin. 3. Pro अनन्तरं edd. अथ. — दुर्गद्वारि Pp. — महाबलं P. minus bene, nisi pro कृतान्तः legitur दर्शितवंतः. — अपरेषु: L. mendose. — चित्रवर्णो गृध्रोवाच Pp. quo modo haud semel peccatur.

— 4. तात om. Pp. — यत् प्रतिज्ञातं तदधुना पालय L. — Pro तावत् L. देव शृणु तावत्.

Dist. 135. a. . . . . अत्यल्प (sic) S. vox nihili est et operarum negligentiae tribuenda. — b. . . . . . नामकं Pp. perperam. — c. स्वगुप्तभीरुयुद्धं च P. सुगुप्तभीरुयुद्धं च । Pp. neutra scriptura sensum praebet idoneum. सुगुप्तं भीरुयोधश्च S. contra sensum et grammaticam. अगुप्तं भीरुयोधश्च L. Prius recepimus, posterius grammatica respuit.

Dist. 136. a. . . . . चिराबोधः S. corruptela orta est ex ambiguitate scripturae Bengalicae, ut saepius. — b. . . . . . पौरुषः L. Vocabulum तीव्रपूरुष in lexicis desideratur, sensus tamen manifestus est. Significat expugnationem per vim apertam, in qua opus est militibus manu fortibus, in qua cernitur viri fortitudo. Hinc patet, formam तीव्रपौरुष haud prorsus esse spernendam.

Lin. 9. च om. S. — वक्ति pro शक्ति L. mendose. — क्रियते S. — युद्धं pro यत्नः L. — एवमेव om. L. ibidem mox pro ततः scribitur तत्र. Dubito, annon hoc loco legendum sit एवमेवं, quam formulam in iunctura prorsus simili usurpatam invenio in dramate Mudrâ-Râxaso; dicit ibidem Chânakyas, servum negotio quodam arcano instructurus: एवमेवं; praemissum est कर्णे; in narratione, uti oportuit, additum est कथयति ।

— 10. Post भास्करे addit L. प्रातः काले. — दुर्गद्वारेषु S. — वृत्ते युद्धे S. प्रवृत्ते युद्धे L. — दुर्गाभ्यन्तरे गृहे गृहे L. — Post -गृहेषु addit S. एकदा. — मेघवर्ण om. edd. मेघवर्णश्चाकेनैव Pp. काकैः S. काकेन L.

— 11. निःक्षिप्तः Pp. male. — Alterutrum गृहीत om. L. et Pp. — Pro अनेकगृहेषु S. सर्वतः.

— 12. पावकं प्रदीप्तं L. प्रदीप्ताग्निं S. omisso sequente प्रत्यक्षेपा. — राजहंससैनिका दुर्गवासिनश्च S.

— 13. Pro हृदं L. जलं.

Dist. 137. a. सुमंत्रीत L. pessime. — c. कार्यकाले . . . . S. प्राप्तकाले L. — d. कुर्यान्न तु . . . . edd.

Lin. 16. गुप्ति desideratur in S. — द्वितीयश्च edd. male. — सेनापतिः Pp. corrupte. Voluit fortasse सेनापति, ita ut compositum sit cum seq. कुक्कुटेन.

— 17. Pro राजा S. सारसं. — सारस om. Pp.

— 18. आत्मानमधुना न व्यापादय codd. — Pro न S. कथं. — त्वं गन्तुं L. — त्वमधुना गन्तुं शक्तः S. male collocatis vocabulis. — Pro गत्वा S. कृत्वा; male. Alio modo peccant codd. तद्गच्छ दुर्गद्वारि गत्वा जलं etc.

— 19: प्रविश edd.; pergit deinde S.: आत्मानं परिरक्ष अस्मत्पुत्रं चूडामणिनामानं सर्वज्ञसंमतया etc. — चूडाकर्णनामानं L. — सर्वसंगतया P. सर्वज्ञसंमतया Pp. — कारयिष्यति edd. — करिष्यसीति codd.

— 20. एव P. — यावत् चन्द्रार्कौ दिवि तिष्ठतः edd. — तावत् om. codd.

— 21. Commate posito, scribi oportet देवः, ut praebent codd. requiritur enim nominativus. — अहं देव, omisso एव post पुनर्, P. — अहं देव, omisso पुनरेव S. पुनर्देव Pp. Scribendum erat cum L. पुनरेव, nam particula एव sola praecedenti पुनर्, immo toti sententiae vim suam propriam impertit. — तद् om. S. et pro मम statum absolutum मत् ponit. — Pro दुर्गद्वारेण S. द्वारवर्त्मना, L. वर्त्मना.

— 22. अपरं च देव codd. अपरं च, omisso देव S. अपरं च et देव om. L.

7. *Dist.* 138. a. अर्थी pro क्षमी codd. — b. . . भाग्येन . . . L.

Lin. 2. Desideratur omnino in ed. L. — S.: राजाह । सत्यमेवैतत् किंतु ।

Dist. 138. d. ज्ञाने भृत्येऽपि . . . S. mendose. भृत्यः खलु सुदुर्लभः L.

Lin. 4. सारसो ब्रूते । शृणु देव edd.

Dist. 139. b. पूर्ण S. mendose. अन्यथा L. repugnat sensus. — c. एवं L. refragatur metrum. — d. युधा om. codd. tuetur metrum. L. = सधा, quod nihili est. — क्रियते codd. et S. क्रियन्तां L. prius contra metrum peccat;

hoc etiam contra grammaticam. Emendationem nostram metrum requirit atque defendit.

Lin. 9. देव त्वं च edd. — सर्वथा iidem. — In ed. Ser. praemittitur hisce verbis dist. 143. Nos servavimus ordinem a ceteris commendatum. — In codd. transponuntur distt. 141 et 142.

Dist. 141. a. . . . स्वामिनं त्यक्त्वा (sic) S. Repetit hosce versus S. infr. IV. ante dist. 58. correcto स्वामिना, at pro त्यक्त्वा aeque vitiose scripto त्यक्ता; tum ibi est गतायुषः. Repetunt eodem loco codd. sine ulla varietate.

— 142. a. नरेश्वरे जीवलोकोऽयं S. — b. उन्मीलति निमीलति L. prorsus absurde. न मीलति न मीलति Pp. quod nihili est. न मीलति निमीलति P. negatio huc non facit; corruptela orta esse videtur ex inscientia librariorum, qui non viderint, alterutrum निमीलति (prius credo) locativum esse participii, cum नरेश्वरे coniungendum. — c et d. उदेत्युदीयमाने च रवाविव सरोरुहं । S.

— 143. a. स्वाम्यमात्यं च . . . codd. Videant qui ita scripsere, an अमात्य neutro genere collective de omnibus regis consiliariis dici possit; equidem exemplum, quo id probem, habeo nullum. — c. राज्यांगानि . . . . L. mendose.

Lin. 16. Primum incisum desideratur in S. — शरीरे abest a codd. — खरतरनखाघातः edd.

— 17. ततः excidit in S. — राजा om. L. — Omisso अनन्तरं pergit S. . . राजा जले क्षिप्तः अथ कुक्कुटैर्नखमुखप्रहारैर्जर्जरीकृतेन सारसेन कुक्कुटसेना बहुशो हताः (sic) । पश्चाद् et quae mox enotabuntur.

— 18. मुख om. L. — सारसेन deest in codd.

— 19. कुक्कुटोऽपि सेनापतिः L. कुक्कुटसेनापतिरपि codd. Genitivus सेनापतेः ex emendatione; dici enim debet, a quo occisus fuerit. पक्षिभिः om. P. — Invertit ordinem verborum L.: पश्चात् सारसोऽपि भहुभिः (sic) पक्षिभिः संभूय व्यापादितः । S. = पश्चात् सारसोऽपि चंचुप्रहारेण विभिद्य व्यापादितः ।

— 20. राजा om. S. et P. — Pro तद् edd. दुर्गं; sensus haud differt, sed nimis ingrata est repetitio.

— 21. शब्दैः edd. — Pro स्वस्कन्धावारं L. वहिः, ieiunius. स्कन्द scribitur in codd. mendose, si fides habenda Wilsoni s. v. स्कन्धावार.

— 1. *init.* अथ inserit S.; ubi mox राज pro राजहंस. — असौ सारसः पुण्यवान् । येन L. स पुण्यवान् सारस एव येन S. — एवं om. edd.

— 2. त्यागेन pro दानेन S. — Pro स्वामी L. राजा.

Dist. 144. b. सर्वा एव S. — c. विषपा Pp. mendose. — उन्नमित codd. उल्लिखित edd.

Lin. 5. Pro स तावत् et quae seqq. substituit L. haecce: स्वभावतः स्वदेहेन क्रीतानन्तयलोकान् विद्याधरीपरिव्रतो ऽनुभवतु महासत्वः । S. omittit स्वसत्वक्रीतान्-प्राप्य atque l. 6. समन्वितः; in ceteris cum nobis et codd. consentit.

Dist. 145. b. स्वाम्यर्थे S. — c. कृताज्ञाश्च Pp. mendose.

— 146. a. यत्र तत्र edd. — b. . . . परिवारितः । L.

Lin. 11. Pro hisce verbis L.: विग्रहः श्रुतो भवद्भिः । राजपुत्रैरुक्तं । श्रुत्वा सुखिनो भूता वयं । विष्णुशर्माब्रवीत् । अपरमप्येवमस्तु ।

Dist. 147. b. न कदाचिद् L. contra metrum. नोदकाभिभवतां Pp. quae corruptela orta est ex transpositione litterarum क et द et permutatione labialium प et भ. — महीभुजां L. महीभृजां S. absurde. — c. समाहतां Pp. समाहतः L. quae peccata eo tantum consilio enotavi, ut commonstrem, quanta vitiorum abundantia ubique sit in edd. aeque atque codd. — Pro संश्रयन्तु P. संप्रयान्तु.

Lin. 1 et 2. Edd. = पुनः कथारम्भकाले राजपुत्रैरुक्तं । आर्य विग्रहः श्रुतो ऽस्माभिः संधिरधुनाभिधीयतां । विष्णुशर्मणोक्तं । श्रूयतां । संधिमपि कथयामि यस्यायमाद्यश्लोकः ॥ Pp. prima manu विधीयतां ।.

Dist. 1. c. स्थिराभ्यां . . . . . codd.

Lin. 5 et 6. राजहंसेन edd. — अयं deest in edd. — निःक्षिपः Pp. क्षिप P. — Pro किं etc. codd. प्रायेण केनाचिद् त्रिपक्षप्रयुक्तेन ।

— 7. युक्तेन L. — मेघवर्णो ऽभिधानः (sic) Pp. — Edd. देव भवतो निष्कारणबन्धुरसौ मेघवर्णः सपरिवारो न दृश्यते ।

— 8. -वारो ऽपि Pp. — Mox S. pro एतत् praebet एव, addito in fine commatis इदं; L. eodem loco exhibet इदं, omittit एव.

— 9. एव S. — किंतु om. edd. — Pro दुर्दैवं L. दुर्भाग्यं.

Dist. 2. a. देवस्य S. — b. न पुनर्मन्त्रिणामयं edd. — c et d. . . सुघटितं यत्नात् दैवयोगाद्विनश्यति । L. Idem legitur in S. nisi quod pro यत्नात् cum codd. praebet क्वापि.

Lin. 12. एव om. L. et P. — तत् pro एतत् Pp.

Dist. 3. c. . . . . . दोषांश्च edd.

— 4. c. कुर्म L. in qua voce sexcenties peccatur ab editore isto.

Lin. 1. मगधविषये फुल्लाभिधानं P. मगधदेशे फुल्लाभिधानं Pp. पुल्ल pro फुल्ल L. mendose; in eadem editione mox simili peccato अभिदानं.

— 2. चिरं S. Nomina anserum proferunt edd. haecce: संकटविकट L. संघटविकट S. praestare videtur scriptura L. — Testudinis nomen addunt edd. कम्बुग्रीवनामा कूर्मश्च scribentes. — निवसति Pp. — अथ एकदा edd.

— 3. अद्य et अत्र locum inter se permutare iubent edd. यद् h. l. idem valet atque Graecorum ὅτι, Persarum كه. — मत्स्यकूर्मादयः edd.

— 5. मया किं codd. atque sic legendum, quia praecipua orationis vis in मया posita est; testudini enim difficilius erat, in alias migrare sedes. — Pro विधातव्यं edd. कर्तव्यं.

— 6. Prius मा desideratur in edd. — Pro यतः et quae seqq. L.: यद्दृष्टव्यं तत् कर्तव्यं, quae corruptela orta est ex vitiosa prioris sententiae cum hac confusione.

Dist. 5. d. Pro विनश्यति Pp. भविष्यति; male.

Lin. 9. अस्मिन् pro एतस्मिन् S. — Alterum एव abest ab edd.

— 10. अवलोचितं Pp. — Transponunt edd.: -नामैको मत्स्यः । — आलोचितं pro उक्तं S. तेनोक्तं om. L.

— 11. Pro पुनर् edd. तावत्, omissa in seqq. hac voce. Pro गतः L. प्रविष्टः. — च in fine om. edd.

— 12. भविष्यदर्थे edd. — कुत्र मया गन्तव्यं edd. — 13. तदुत्पन्ने यथा कार्यं तदनुष्ठेयं edd.

Dist. 6. d. प्रत्यक्षे गोपनं कृतः S. quod nihili esse arbitror. *Lass.* — Nisi forte गोपनं significat praetextum, quo aliquid occultatur, tentare possis: ऽगोचरीकृतः । SCHL.

Lin. 16 et 17. Pro अस्ति S. पुरा. — समुद्रनामा Pp. — वनिगस्ति (sic) S.

— 18. सदा om. codd. — Post रमते inserunt codd. distichon supra exhibitum I, 189. Jon. totam fabulam IV. omisit. In L. haec leguntur disticha, quae W. etiam Anglice reddidit, unde patet ex eius codice esse desumta:

नैतावत् समवेक्षन्ते न चावयवनिश्चयं ।
सुरूपं वा कुरूपं वा पुमान् इत्येव भुञ्जते ॥
शास्त्रं सुचिन्तितमपि प्रतिचिन्तनीयं । आराधितो नरपतिः प्रतिशङ्कनीयः ।
अङ्के स्थितापि युवतिः परिशङ्कनीया । शास्त्रे नृपे च युवतौ च कुतो वशित्वं ॥

Hisce slocis interponit porro W. eundem, quem codd. et S. In prioris distichi hem. b. mendum suspicor, emendationem ignoro.

— 18. सा रत्नप्रभा S. et P.; prius vocabulum recepimus, posterius re-

iecimus; utrumque om. L. अथ सा एकदा Pp. — सेवकस्य om. L.; ubi vitiose mox legitur ददाति. — तेन समुद्रदत्तेन P. - आलोकिता L.

— 19. च abest a codd. — सा सत्वरं om. L. — S. transponit: सा अन्धकौ — उपागम्य Pp. गत्वा edd.

— 20. तावत् om. edd. — निर्वृत्तिः iidem. — Verba युष्मद्वयमग्राति om. codd. S. hunc in modum pergit: यतोऽयं चौरिकीकृत्वा कर्पूरं खादतीति मयास्य मुखमाघ्राय ज्ञातं । तथा चोक्तं । आहारो द्विगुणः स्त्रीणां इत्यादि । तच्छ्रुत्वा etc. l. 21. Distichon, cuius initium laudatur, legitur supra II, 113.

— 21. अस्य वदने कर्पूरगन्धो मयाघ्रातः । L. Post verbum आघ्रातः inserit P. ipsum illud distichon, cuius initium in S. laudatur, ut mox enotavi. — अपि ex codd.

— 22. यस्य स्वामिनो गृहे एतादृशी भार्या तत्र etc. edd. — Pro तत्र Pp. तस्य; — ibidem pro यत्र legitur यतः, praemisso इति. — Edd. गृहीणी mendose; pro hac voce P. वधूः in Pp. vitiose exaratum est बधः.

— 1. सन् ex codd.; om. S.; eius loco in L. legitur: ततोऽसौ; male; nam eisdem verbis incipit sententia. — प्रबोध्यानीय omissis pergit L. यत्नात् संतोष्य रक्षितः । S. eodem modo pergit post omissa ista verba, sed pro संतोष्य praebet प्रबोध्य.

— 3. Pro initio distichi laudati totum exhibet S. Legitur apud nos Prooem. 28. — Pro अथ edd. ततः. — सन् om. iidem; scilicet non assecuti sunt huius constructionis vim, quam explicui ad p. 35. l. 18.

— 4. संदर्श्य edd. दर्शयित्वा P. — उत्पत्य codd. Sed प्लु melius de piscibus dicitur, quam पत्. — गंभीरनीरं P. गंभीरं जलं L. गभीरं नीरं S.

— 5. अद्यं excidit in Pp. — 6. Pro तथा codd. तत्.

— 7. *init.* जलाशयान्तरे प्राप्ते तव कुशलं स्थले गच्छतसे को विधिः । edd. quae quamvis nimis verbosa, per se sensum satis bonum praebent; interpungendum est post कुशलं. — Pro कुतः P. कथं. — अपि deest in edd.

— 8. यामि pro गच्छामि edd.; et mox pro स उपायः substituunt तथा. — कथमुपायः संभवति edd.

— 9. Pro काष्ठं P. काष्ठखण्डं; obiter observo, एक h. l. non recentiorum Indicarum dialectorum more esse positum; idem enim lignum ab utroque ansere ferri vult. — कर्तव्यं codd. mendose. Edd. sic: युवाभ्यां चञ्चुधृतं काष्ठखण्डमेकं मया मुखेनावलम्ब्य गन्तव्यं युवयोः पक्षबलेन मयापि सुखेन गन्तव्यं ।

— 10. खण्ड Pp. mendose. — आलम्बनं P. perperam.

— 11. एव pro एषः L. et Pp.

Dist. 7. b. Pro हि L. अपि (ऽप्) pessime, sequente paulo post eadem particula. I

Lin. 14. पर्वतः pro गिरिः L. — नाम्नि पर्वते S.

— 15. तत्रैव रेवातीरे L. Revam fluvium, utpote qui septentrionem versus collocari nequeat, ab hoc loco esse alienum, nulla eget demonstratione; ita tamen legit etiam W. qui nota sua ostendit, nominis significationem sibi esse ignotam. Reva aliud Narmadae sive Nerbuddae est nomen: cf. Wils. s. v. et ad Megh. Dut. p. 26. Alium in modum fluminis nomen corruperunt codd.: तत्रैवातीरन्यग्रोधे; verum praebet J. In S. fluminis nulla omnino fit mentio: post पर्वते enim pergit: महान् पिप्पलवृक्षः। तत्रानेकवका निवसन्ति। — न्यग्रोधपादपे L. — तद्वृक्षस्याधस्तात् L. — तस्य वृक्षाधस्तात् S. corrupte. In eadem editione contrahuntur duo commata: सर्पो बालापत्यानि खादति।

— 16. स च सर्पस्तेषां वकानां codd. — Pro ततः edd. अथ.

— 17. विलापं S. — केनापि Pp. — वृद्ध deest in S.; ibidem अभिहितं pro उक्तं. — यूयं कुरुत P. कुरुथ L. mendose. — एवं न कुरुत यूयं S. — Pro आनीय S. उपादाय.

— 18. आदाय om. L.; substituunt codd. आगत्य. — एकैकशो मत्स्यान् om. S. — Pro धत्त S. विकिरत, L.: आस्तीर्य दातव्याः; absurde.

— 19. नकुलैरयमागत्य द्रष्टव्यः Pp. Nomen सर्पः omittit etiam P. nullo tamen substituto pronomine. — द्रेष्यात् S. — Post द्रेयात् L. pergit: सर्पविवरं दृष्ट्वा प्रविश्य स सर्पो हन्तव्यः। — च in fine ex Pp.

— 20. L. om. तद्वृत्तं। अथ, post अनुष्ठिते addens: सति. — ततस्तत्र वृक्षे नकुलैः omisso: S. तैः; — ibidem रावः pro आरावः. — Diffusius L. post अनुष्ठिते सति pergit: तैर्नकुलैस्तद्विवरं प्रविश्य सर्पो मारितः। ततो नकुलैर्वृक्षोपरि पक्षिशावकानां रावः श्रुतः। अनन्तरं तद्वृक्षमारुह्य पश्यतां वकानां शावका भक्षिताः। — पश्चात् तैर्वृक्षमारुह्य वकशावकान् खादन्ति। (sic) S. — पश्चात् तैर्नकुलैस्ते शावका वृक्षमारुह्य सर्व एव etc. codd.; quae verborum collocatio in eo peccat, quod वृक्षमारुह्य positum est, quasi ad शावकाः referendum esset; quod contra contextum est.

— 22. एवं et च om. edd.; त्वां abest a codd. — दृष्ट्वा pro अवलोक्य L. ubi in fin. commatis additur: आश्चर्यत्वात्; quod παρέλκει.

Lin. 1. यदि edd. — दास्यसि S. — तव pro त्वत् L. — खलु om. S. भविष्यति substituit L. — Pro इह edd. अत्र.

— 2. अप्रमत्तः Pp. अमत्तः P. prius mendose. — Sequens comma augent edd. his verbis praemissis: नाहमुत्तरं दास्यामि; deinde transponunt: किमपि न वक्तव्यं मया; S. om. मया. — वक्तव्यमिति ततस्तथा etc. P. — ततः praebet etiam Pp., verum om. तथानुष्ठिते. — अनुष्ठिते सति L.

— 3. *init.* आकाशे नीयमानं तं कूर्मं, omisso तथाविधं, L. — आलोक्य edd. — Post वदन्ति च inserit L. अहो महदाश्चर्यं पक्षिभ्यां कूर्मः समुह्यते ।

— 4. Pro यथयं etc. codd. = अत्रैव पक्का भोक्तव्योऽयं कूर्मः । — भोक्तव्यः ex codd. eius loco S. खादितव्यः, L. खादितव्यः मया. — Deinde S.: कश्चिद्वदति । अत्रैव दग्धा (l. दग्ध्वा) खादितव्योऽयं । कश्चिद्वदति । गृहं नीत्वा भक्षणीयः । Quae hunc in modum variantur in L.: कोऽपि निगदति खण्डशोऽयं कृत्वा नेतव्यः । कश्चिद्वदति । गृहं नीत्वा दग्ध्वा भक्षणीयः ।

— 5. एवं दुःसहं पुरुषवचनमाकर्ण्य L. इति तद्वचनं श्रुत्वा S. — क्रोध codd. — S.: कोपाविष्टो विस्मृत etc. — अथ ex Pp.

— 6. तान् om. edd. — Pro अवदत् S. प्राह. — पतन्नेव codd. quod propter seq. पतितः ferri non potuit. — S.: वदन्नेव पतितस्तैर्व्यापादितश्च । L.: वदन् काशात् पतितो गोरक्षकैर्व्यापादितः ॥

— 7. च om. P. — In L. sequitur post इत्यादि hoc distichon, quod praeter W. nullus librorum agnoscit:

रक्षितव्यं सदा वाक्यं वाक्याद्भवति नाशनं ।
हंसाभ्यां नीयमानस्य कूर्मस्य पतनं यथा ॥

cuius sententiae meminisse debebat ipse distichi auctor.

— 8. प्राक् प्रहितः om. edd. — तत्रागत्य edd. — तं om. S. et P. — निगदितं pro निवेदितं S.

— 9. यद् desideratur in edd. et abesse sane potest; amant Indi quae est linguae eorum in periodis formandis inopia, orationem directam. — हि प्रतीक्षणं S. — कार्यं codd. — अतस्तदनवधानस्य L. sic etiam S. omisso अतः. — इदं om. S.

— 10. अनुभूतं pro आगतं edd. इति addit praeterea S. — चायं abest a S. — मेघवर्णेन, omisso नाम्ना idem. — वायसराजेन P.

— 11. निश्चयस्य S. et P.

Dist. 8. b. विश्वसति L. mendose. — c. स सुप्तः Pp. — वृक्षाग्रात् edd.

Lin. 14. Pro इतः edd. ततः — तदागतेन प्रसादितेन चित्रवर्णराजेनोक्तं । Codd. Irrepsit vox आगत e mox antecc.

— 15. अयमेव codd. quod placet.

Dist. 9. d. दिष्ट्या P. दृष्ट्वा S. neutrum huc facit; deest totum distichon in Pp.

Lin. 18. Verba देव-राजाह desunt in S. et codd.; Pp. om. etiam चक्रवाको ब्रूते.

— 19. कथयति pro उवाच codd. haud male. — Pro उक्तं S. अभिहितं.

— 20. किमपि ante क्रियतां inserit S.

Dist. 10. a et b. Pro scriptura ed. Londin. quae unice in hunc contextum quadrat, codd. et S. praebent: अविचारयतो युक्तिकथनं तुषखण्डनं । Quae scriptura me iudice sana non est; nostram ante oculos habuit W. neque non, si recte video, J. — hem. d. वालुकमिव . . . L. वालुकामिव मूत्रितं S. hoc procul dubio mendosissimum. Pro ultimo vocabulo scribere fortasse voluit सूत्रितं, uti legitur in Pp.

— 11. b. कदापि न कर्तव्यः, omisso altero versu, codd. et S. Solutam igitur orationem ponunt. Consentiunt interpp. Ingeniosior tamen versus posterior visus est nobis, quam qui omitti deberet.

— 12. b. हन्तुं pro लोप्तुं edd.

Lin. 5. Pro दूरदर्शी L. गृध्रः, S. मंत्री. — गोतमस्य S. — ऋषेः Pp. मुनेः L.

— 6. Pro मुनिः Pp. ऋषिः. — Pro श्येन L. काक. Longius abest S.: तत्र तेन मुनिना काकेन नीयमानो मूषिकशावको दृष्टः । ततः स्वभावदयात्मना तेन मुनिना etc.

— 7. पश्चात् omisso, L.: तेन दयायुक्तेन स्वकीयाहारविशेषैः पालितः । — तेन ante मुनिना inserit P. — सः deest in P. et S. — Pro पालितः S. संवर्धितः. — Pro तं च S.: ततो विडालस्तं, omisso, ut oportet, in seqq. विडालः.

— 8. अन्विष्यन् Pp.; — मुनिना deest ibid. — Dissentit S.: खादितुमनुधावति । तमवलोक्य मूषिकस्तस्य मुनेः क्रोडे प्रविवेश । ततो मुनिनोक्तं । मूषिक त्वं मार्जारो भव । ततः स विडालः कुक्कुरं दृष्ट्वा पलायते । ततो मुनिनोक्तं । कुक्कुराद् बिभेषि त्वमेव कुक्कुरो भव । स च कुक्कुरो व्याघ्राद् बिभेति । ततस्तेन मुनिना कुक्कुरो व्याघ्रः कृतः । etc. quae postea enotabuntur. — Verba ante तपःप्रभावात् hunc in modum variat L.: तं मूषिकं भीतमालोक्य तपः- etc.

— 9. Pro मूषिकः legitur in L. बलिष्टः, quod epitheton foret sequentis विडालः, nec tamen huc faciens nec recte scriptum. — च om. P. et L. — विडालः repetit post स L. — असौ om. P. असौ विडालः om. L.

— 10. सोऽपि व्याघ्राद् बिभेति । ततोऽसौ व्याघ्रः कृतः । L.

— 11. तं व्याघ्रं S. — विशेषेण P. male. निर्विशेषं L. मूषिकोऽयमिति पश्यति । S. — अतः सर्वे तत्रस्था जनास्तं मुनिं दृष्ट्वा वदन्ति । L. अथ तं मुनिं दृष्ट्वा व्याघ्रं च सर्वे वदन्ति । S.

— 12. अयं deest in S.

— 13. च व्याघ्रः Pp. स व्याघ्रः S. — व्यथितः सन् Pp. सव्ययः deest in S. — स्थातव्यं pro जीवितव्यं S. — Pro इदं L. मम, S. इदं मे, omisso in seqq. मम.

— 14. Post पलायिष्यते S. addit मूषिकः; scilicet non intellexere edd. isti rariorem huius verbi usum, quo significat: *cessare*, *abire*. — समालोच्य et mox समुद्यतः L. — Pro उद्यतः S. गतः ।

— 15. मुनिना om. codd. — Pro ततो मुनिना etc. L.: मुनिस्तस्य चिकीर्षितं ज्ञात्वा. — मूषिको भव इत्युक्त्वा desunt in codd.

— 16. सुकरमिदमिति न मन्तव्यं edd.

Dist. 13. c. ..लौल्यात्मकः.. Pp. — d. स मृतः कर्कटग्रहात् Pp. मृतः कर्कटकग्रहात् S.

Lin. 19. अस्ति मगधविषये पद्मकेलिनामधेयं सरः। S.

— 20. वृद्धः S. — सामर्थ S. mendose. — इव abest a L.

— 21. केन pro केनचित् Pp. perperam. — दूरादेव om. edd. — भवान् अत्र edd.

— 22. त्यागेन S. — Pro उक्तं L. अभिहितं Pp. काकेनोक्तं, absurde. — जीवित Pp. — Pro ते L. mala repetitione: मत्स्याश्चात्रावश्यमेव प्रातः कैवर्त्तैः etc. Verba चावश्यमत्र desunt in S.

— 1. इति वार्त्ता, omisso posthac पर्यालोचना, edd. — Pro आकर्णिता S. श्रुता.

— 2. *init.* अतः S. तदितः P. — अभावादेव S. अभावेन L. — अहं deest in edd. — अनादरः S.

— 3. कृतः om. P. — तच्छ्रुत्वा सर्वैः om. edd. eorum verborum loco in L. legitur ततः — एवायं लक्ष्यते edd.

— 4. पृच्छन्तीं L. absurde.

Dist. 14. d. लक्षं edd. et Pp.

Lin. 7. भो वक कोऽत्र S. भो वक अस्माकं कुत्र L. — Pro रक्षाहेतुः repetunt edd. रक्षणोपायः.

— 8. Pro गमनं edd. आश्रयणं. — एकैकशो युष्मान् edd. male; dissimulare enim debet grus. — मत्स्या आहुः, perperam omisso भयात्, S.

— 9. दृष्ट om. S. — तावन्मत्स्यांस्तान् L. तान्मत्स्यान् S. — Pro अभक्षयत् S. खादति; post नीत्वा pergit L.: कस्मिंश्चिद्देशे खादित्वा पुनरागत्य वदति ते मया जलाशयान्तरे स्थापिताः। अनन्तरं etc.

— 10. कश्चित् deest in edd. — In P. कुलीरश्चित् lapsu calami. — नयेति codd.

— 11. Pro नीतवान् et quae seqq. edd.: नीत्वा स्थले धृतवान्। — In fin. कुलीरोऽपि edd.

— 12. मत्स्यकण्टकाकीर्णां भूमिं दृष्ट्वाचिन्तयत् L. मत्स्यकण्टकाकीर्णं तत् स्थलमालोक्याचिन्तयत् S.

— 13. व्यवहरिष्यामि edd. — Post hoc vocabulum inserunt codd. et S. dist. I, 50. hac varietate: a. . . भयाद्धि भेतव्यं S. b. तु pro च S. et codd. Pro दृष्ट्वा S. वीक्ष्य. — d. गृहीतव्यमभीतवत् codd. — प्रहर्तव्यमभीतवत् S. — Sequitur deinde in S. aliud distichon, quod apud nos legitur II, 161.; huic porro subiunctum est II, 160. Posterius praebent etiam codd. prius S. habet sibi proprium. Tria agnoscunt cum S. interpp.; nullum L. — इत्यालोच्य कुलीरस्तस्य (वकस्य addit L.) ग्रीवां चिच्छेद। स वकः पञ्चत्वं गतः। edd.

— 14. तं कर्णेन Pp. insulse.

— 15. स atque राजा om. L. पुनः deest in P. — Confusa sunt inter se verba in S.: शृणु ततश्चित्रवर्णोऽवदत् । मंत्रिन् तावत् मया etc.

— 16. महामंत्रिन् L. — यद् om. L. — अनेन ante मेघवर्णेन inserit L. — मेघवर्णेन om. Pp.

— 17. वस्तूनि तावन्ति pro द्रव्याणि तानि L. Sic etiam S. sed male transpositis vocabulis: वस्तूनि कर्पूरद्वीपस्योत्तमानि तावन्त्यस्माकं etc. — च om. edd.

— 18. महासुखेन S.

— 21. देवकोटकनगरे Pp. देवीकोटे नगरे L. — देवीकोटरनाम्नि नगरे S.

— 22. तेन महाविषुवसंक्रान्तौ शकुपूर्णशरावैकः प्राप्तः edd. — ततः excidit in S. — Secuti sumus codd. utpote duces maiore fiducia dignos, quanquam confitendum est, in utravis scriptura quaedam inessse, quae haud satis expedita nobis sint; neque enim nimis patet, quid sit शक्तुभृतः शरावः, neque cur aequinoctii tempore tale quid potissimum acceperit Devasarman.

Lin. 1. कुम्भकारस्य S. — मण्डप S. मण्डपस्य L. मण्डविका P. मण्डपैवैकदेशे Pp. ex quo composito exit forma vocis inauditae: मण्डपैव. मण्डप forma a Wilsone sola recepta est, sed inde legitime derivari potest मण्डपिक, quo deducit scriptura cod. P. व enim pro प posita recentioris est corruptelae e depravata pronuntiatione ortae, loquelam vulgarem, Pracriticam dictam, iam pervadentis. Tertiam formam aeque legitimam मण्डपक ex Sinhâsani prooemio enotavi. — शयने क्षिप्तदेहः L. quibus verbis et sequenti रात्रौ, omisso सन्, haec interponit: शकुरक्षार्थं हस्ते दण्डैकमादाय; quae verba agnoscit etiam S. praemissis praeterea hisce: रौद्रेणाकुलितः सुप्तः ततः शकुरक्षार्थं etc. quae cur omiserimus, in manifesto est.

— 2. इमं om. S. — कवर्दकान् P. — प्राप्स्यामि S. — तदत्रैव तैः कपर्दकैर्घटशरावादिकमुपक्रीय, omisso seq. विक्रीय, edd.

— 3. घटान् Pp. — तद्धनैः S. — पूगवस्त्रादीन् Pp.

— 4. Post उपक्रीय inserit L. तं विक्रीय, S. विक्रीय. — Pro उत्पाद्य edd. कृत्वा. — Iidem mox करिष्यामि. — Pro ततः S. अनन्तरं.

— 5. तासु सपत्नीषु रूपयौवनवती या S. तासु या रूपवती L. — अतीवानुरागं Pp. अधिकानुरागं edd. qui deinde करिष्यामि ponunt. — अनन्तरं जातेर्ष्यास्ताः desunt in edd. — सत्पत्न्यः codd. absurde. Corrigi posset सपत्न्यः; सपत्नी suppeditabat S.

— 6. करिष्यन्ति edd. — तदा abest a codd. — पत्नीः et इत्थं om. edd.; ताडयिष्यामि iidem.

— 7. उत्थाय om. edd. — तेन post क्षिप्तः reiicit S. — प्रक्षिप्तः L. — अतः om. edd. अथ P. — च deest in S.

— 8. तत्स्तेन शब्देनागतेन edd. — Pro तद्दृष्ट्वा स edd. तथाविधानि भाण्डानि अवलोक्य.

— 9, मण्डपात् omisso गर्भात्, edd. गर्भ eleganter ponitur pro interiori aedium parte; sic Mâlatimâdh. Act. I. p. 17. गर्भभुवनात्, e medio aedium; scholiastes explicat per मध्यावासात्.

— 10. गृध्रं मंत्रिणं पप्रछ L. — तथोपदिश edd. उपादिश P.

Dist. 16. b. Pro इव P. एव.

Lin. 13. शृणु (om. L.) देव किमस्माभिर्बलदर्पाद्दुर्गं भग्नं न किंतु तव प्रतापाधिष्ठितेनोपायेन edd. In utraque scriptura, codicum dico et editionum, aliquid corruptelae suspicor.

— 14. तथापि P. — Pro तदा P. ततः

— 15. स्वदेशं गम्यतां L — स्वदेशो गम्यतां, omisso अधुना, S. — वर्षाकाले प्राप्ते edd. — तुल्यबलेनानेन सह om. S.

— 16. Verba पुनर्विग्रहे सति in edd. ante अस्माकं leguntur.

— 17. -शोभार्थं edd. — च ante संधाय legitur in codd. — दुर्गं भग्नं कीर्तिश्च etc. edd. minus bene pro orationis huius tenore.

Dist. 17. a. Pro धर्म Pp. सर्व. — b. भित्वा Pp. male. — प्रियाप्रिये L. — c. pro आह Pp. अपि, omisso omnino verbo, quo carere nequit sententia.

— 18. c. : . . . . . द्दालस्यं L. mendose. — Ceterum disticha haec 18—20. iuxta argumentum disposuimus; 18. in edd. ultimo loco legitur; et distichi 19 versus alter neque non dist. 20. priora duo hemistichia desiderantur. Praeterea observandum est, fabulam IX. totam desiderari in codd. et apud Jon.; neque sine caussa; vix enim quempiam vel paullo accuratius legentem fugiet, dicendi genus per hanc narrationem obtinens toto coelo distare ab oratione, quae in reliquis Hitopadesae fabulis regnat. Medium locum tenet, si dicendi genus tantum respicis, haec fabula inter simplicem Hitopadesae orationem prosariam et calamistra ista, quibus usi sunt plerique scenici poetae atque earum narrationum, quas चम्पू Indi vocant, auctores.

Dist. 20. d. नष्टौ तुल्यबलौ न किं ॥ edd. — Accusativus अन्योन्यं, quum neque a नष्टौ, neque a हतौ, regi possit, adverbialiter positum esse videtur. — Seqq. usque ad राजाह l. 19. omissa sunt, ut iam dixi, in codd.

Lin. 6. काय et राज्य om. S.

— 7. परितुष्टो वरं वृणेयां पार्वती याचितव्येति मनसि कारितं यथावयोः etc. S. Deest igitur totum comma l. 8. positum.

— 8. अभिहितवन्तौ pro अभिहितौ ex emendatione.

— 9. भवान् S. — 10. निर्मितेन वरदानस्य etc. S. perperam. — Pro विचारमूढयोः L. मूढतया च. — पार्वत्या इव प्रदायि S.; nominativo opus est.

— 11. तस्यामनुरूप S. male. — लावन्या L.

— 12. पृच्छतां edd. mendose. — 13. Pro भर्ता S. भट्टारकः. — नृपः S. — इति e coniectura insertum. — पृछतां L. mendose.

— 17. Ex coniect. pro क्षत्रधर्मानुगो युद्ध एव etc.

— 18. Pro उक्ता edd. कृत्वा. — रामकालं S. — अतोऽहं-इत्यादि desunt in S.

— 19. तत् प्रागेव codd. — 20. इदं om. edd. इयं P. mendose. — Pro तदा किं मम वचनं edd. मद्वचनं किं.

— 21. श्रुतं pro अवगतं edd. — तथापि iidem. — यतः e codd. — Pro संधेय edd. साधु; Pp. संदेह qui lapsus est calami.

— 22. हिरण्यगर्भो राजा codd. — च e codd.

Dist. 22. a. सत्यार्यो धार्मिकोऽनार्य edd. — d. pro सप्त Pp. परि.

— 23. a. सत्येन . . . . . L. अनुपालयेत् S. — b. pro संधितः codd. संहतः. — c. प्राणबाधे edd. प्राणाबाधे P. — d. याति pro आयाति codd.

— 24. a. अभिमुखस्य S. mendose. — b. pro युध्यते edd. पृच्छते; perperam. — d. दुःखोच्छेद्यः S. दुःखोछिद्यः (sic) P. दुःखच्छिद्यः Pp.

— 25. a. . . कार्या edd. mendose. — b. . . . नियतं सति codd. — d. कुर्यान्न . . . . . edd.

— 26. a. संहत्वा तथया . . S. absurde.

— 27. a. यांछव्य P. vitiose.

— 29. c. तःप्रतापानतस्याशु codd. — d. . . आयान्ति शत्रवः ॥ edd.

Lin. 17. तत्र तावत् pro तदत्र S. — राजहंसः L.

— 18. Quae uncis inclusa sunt, a nobis sunt addita, postulante simile quid narrationis perspicuitate. Adstipulatur J. in cuius interpretatione haec leguntur: *When the Chakra had heard this conversation repeated by the spy.*

— 19. अधिगतं codd. — भो वक desunt in codd. — Pro विधिं L. विश्वं. — इति in fine addunt codd. — S. brevius et peius exhibet hoc comma: प्रणिधे सर्वमवत्रज गत्वा पुनरागमिष्यसि । — Pro अथ हिरण्यगर्भः S. राजा.

— 20. Pro कति Pp. के तु. — अपि male omissum in edd.

Dist. 30. c. . . . भीरुक . . S. exquisitiorem formam e codd. dedimus. L. = . . . भीरुजनको, mendose.

— 31. a. विविक्त . . . . . codd. विरिक्त S. quod est idem verbum aliter lectum; neutra scriptura placet. — b. pro अति Pp. अपि; perperam. — शक्तिमान् codd. et L.

— 32. b. तथा दैवपरायणाः । S. दैवचिन्तक एव च । L. Rarissimi usus est affixum क in partic. praet. pass. in त; इतक significatione tamen ab इत differre nequit.

— 33. a. . . . . . . रिपु L. vitiose. — d. विंशति L. mendose. — अमी edd.

— 35. d. शतुं P. et S. quae lectio ob seq. व्यसिनाः haud prorsus est contemnenda.

— 37. c. त (i. e. ते) ज्ञातयः . . . .; S. absurde, sequente statim in eodem versu eadem voce. — तत्र चैनं . . . . L. et, ut videtur, P.; facillime in scriptura Bengalica confundi possunt signa त्र et ए. — d. कृतयत् pro ज्ञातयत् Pp. quod nihili est. — आत्ममानिनः L. minus bene. आत्मसात्कृत explicari potest ex hoc Bhartriharis loco p. 74. ed. Ser. ज्ञातं ज्ञातमवश्यमाशु विवशं मृत्युः करोत्यात्मसात् ॥ in quo loco significatus *sibi subiiciendi*, *sibi arrogandi*, manifestus est; unde participio accrescere potest vis *subiectus sibi*, i. e. qui tantum a studio omnia in usum suum convertendi regnatur, ut sui sit quasi servus. Simili sensu usurpatur participium कृत in अलंकृत.

— 38. b. . . एव प्रपश्यति S. — c. तथैव भीरुजनकः L. भीरुको भीरुपुरुषैः S. Scripturam codd. ut oportuit, praetulimus, emendato पुरुषैः cui emendationi munimentum est primum hem. c. dist. 30, deinde sequens तैः, cui in ista scriptura nullus est locus; nostra emendatione posita eleganter refertur pronomen तैः ad nomen, quod composito continetur. Cuius rei, si velim, exempla proferre possim permulta.

— 39. a. Pro असंविभागित्वात् S. आसन्नभागित्वात्, quod sensu est destitutum. — b. कुर्वन्ति L. minus bene. अनुयायिनः S. — c. लुब्धानुजीविकैरेष S. लुब्धानुजीविभिरेव codd. लुब्धानुजीविकैरेषो (sic) L. Ansam praebuere codd. emendationi nostrae, qua nulla certior esse potest, nec magis necessaria.

— 40. a. . त्यज्यते . . . . edd. perperam. — b. वियुक्त . . . . . P. male. — c. . . . योज्यो . . . edd. — d. . . . . . . शक्तिमान् L. et codd. contra sensum.

9. — 41. a. . . . . तु S. et codd. — b. भेद्यो भवति मंत्रिणा S. — d. pro कार्ये तैः S. कार्यतः; quod quanquam minus placet, sensum praebet haud ab hoc loco alienum. — समुपेक्ष्यते codd.

— 42. c. क्षेव pro क्षेव L.

— 43 et 44. Anteponuntur in S. dist. 42. eorumque loco repetitur versus posterior distichi 40. hac varietate: गुणाभियोगेन भवति विषयेष्वतिसक्तिमान् ।

— 43. c. . . दैवं . . . . L. mendose. — d. आत्मानमपि चेष्टते । edd. absurde.

— 44. a. दुर्भिक्षो व्यसनी . . Pp. male. — b. विसीदति S. अभिसीदति codd. neutra praepositio praestat h. l. scripturae L. अवसीदति. — d. यंत्रिशक्तिः S. quod quid sibi velit, haud assequor. — Pro विद्यते edd. जायते ।

— 45. a. Pro हि Pp. अपि, minus bene. — b. in fine: हन्यते edd. — d. गजेश्च Pp.

— 46. a. Pro बहु L. भहु, stulte. — d. Pro असौ S. et codd. आशु.

— 47. b. Syllabae ते काल exciderunt in P.

— 48. b. संदध्यान्न . . . . S. — c. . संहितः codd. quod eodem redit.

Lin. 17—21. Locus hic, qui e Manu VII, 157-168. illustrari potest, in edd. et codd. mala virgularum positione prorsus est obscuratus; accedunt scripturae vitia, quae breviter enotabo. l. 17. संश्रयात् S. — द्वैधीभावात् codd. — षड्गुणाः L. — कर्मणा pro कर्मणां P. male.

— 18. उपायाः Pp. perperam. — Pro संपद् codd. संमत absurde. संपद् L. male omisso signo quietis. पुरुषत्वे द्रव्यसंपद् S. quae scriptura e glossemate orta videtur. — अरिनिपातः प्रतीकारः S. अरिनिपातप्रतीकारः L. निपातप्रतीकारः Pp.

— 19. इति excidit in S. — In fine शक्ति om. L.

— 20. मंत्रशक्तिः desideratur in P. — उत्साहप्रभुमंत्र इति L. vocabulo शक्ति ter ponendo omnino omisso. — Pro नीत्या P. नीपा, S. नित्य, L. नित्यं.

— 21. Pro महान्तः codd. राजानः.

Dist. 49. c. Pro वेश्म, L. गेहे, S. पश्य. — d. Pro प्र codd. च.

— 50. a समं विभक्तं pro च संविभक्तं S. — b. गुळ्श्च L. mendose. गूळ्श्चरः संनिभृतश्च . . S. — d. pro प्र Pp. स, male.

Lin. 5. देव deest in edd. — संधिं L. absurde. — न ante तथापि P. contra sensum repetita eadem particula. — राज्ञा abest a codd. — तेन राज्ञा om. S.

— 6. संप्रति om. S. — ज्ञयगर्वान्न मन्तव्यं L. — अवमन्तव्यं S. — देव तदेवं edd. — अस्मिन्मित्रं ante जम्बुद्वीपे leguntur in S.

— 7. पश्चात्प्रकोपं P. पश्चात्कोपं S. et Pp.

Dist. 51. a. सुगुप्ति S. — सुसिंहतेन S. sensu cassum. — b. Pro वीरः codd. श्रीमान् — c. . . . . . सुसंप्रतप्तस् codd.

Lin. 10. ततः om. S. — राजा edd. vitiose. — निगद्य pro उक्त्वा S. — सुगुप्त edd.

— 11. *init.* प्रहितः S. — पुनः om. S. — उक्तवान् L. — तत्र pro तत्रत्य P.

— 12. यद्रदेव codd. et S. Cf. quae de यद् dicta sunt ad p. 110. l. 3. — संधेयगुणायुक्तः edd.

— 13. राज्ञा om. S. — ततोऽसौ समाहूय राज्ञा पृष्टः, brevius edd. — आहूय codd.

— 14. वायस कीदृशः edd. — राज्ञा om. S. — मंत्री वा कीदृशः edd. — वायस उवाच S.

— 15. सः om. S. — युधिष्ठिर इव L. — सत्यवाक् deest in S.

— 16. Pro सदृशः edd. समः, omisso च. — आलोक्यते codd. — राजोवाच । कथमेतत् । Pp. quod est initium fab. X. desunt igitur quae l. 17. et 18. ed. nostr. leguntur neque non dist. 52. Fraudem librario fecit vox कथं. — Pro तदा P. तत् .

— 17. Pergunt dein edd. et P.: विहस्य (om. L. et P.) मेघवर्णो ब्रूते । देव (om L) । विश्वासप्रतिपन्नानां वञ्चने का विदग्धता । (विचित्रता L.) अङ्कमारुह्य सुप्तं हि हत्वा किं नाम पौरुषं ॥ शृणु देव तेन etc. Distichon supra iam legitur II, 166.; quo etiam melius facit. — चक्रवाकेण मंत्रिणाहं, omisso तेन, P. — प्रथमदर्शन एव ज्ञातः S. et P. Melius huc convenit विज्ञातः. Cf. quae de ज्ञान et विज्ञान docte disputata sunt in bibl. Indic. II, p. 350.

Dist.. 52. c. Pro तथा P. एव. Particula एव ab hoc loco minime abhorret, sed opus est तथा. Pro धूर्तैः ibid. तेन; minus bene, solet enim auctor personas in fabulis partem primariam agentes hisce distichis indicare.

Lin. 21. गौडारण्ये S. गौतमस्यारण्ये L.

— 22. उदासीनः ante कश्चित् inserit S. - Pro सः Pp. स्व. - च यज्ञार्थं om. codd. — ग्रामान्तरात् et mox उपक्रीय स्कन्धे desunt in S. — Pro कृत्वा edd. नीत्वा.

— 1. प्राप्य om. L. et P. — लभ्यते pro खाद्यते L. — S. = - धूर्ताः समालोच्य वृक्षत्रयतले etc. l. 2. unde patet, verba यथेष et quae seqq. usque ad प्रान्तरे excidisse.

— 2. अश्वतले pro वृक्षत्रयतले P. — तले क्रोशान्तरेण तस्य ब्राह्मणस्यागमनं प्रतीक्ष्य पथि स्थिताः । तत्रैकेन etc. l. 3. edd.

— 3. Pro तत्र P. ततः. — Edd. transponunt: गच्छन् स etc.

— 4. त्वया om. edd. — किंतु यज्ञच्छागः, omisso अयं, edd.

— 5. अथानन्तरमितरेणान्येन धूर्तेन तथैवोक्तं । edd. — तं om. iidem.

— 6. Alterutrum मुहुः om. edd. — दोलायमानः, omisso मति L.

Dist. 53. a. सत्यं pro नूनं S. — c. त्रिभिः pro ताभिः S. male. — चासौ pro यः स S. योऽसौ L. — d. Nomen cameli minus idoneum चित्रवर्ण legitur in codd. L. et W. verum praebent S. et J.; quod in seqq. ubique reposuimus.

— 10. मदोत्कोटः L. sensu cassum.

— 11. सेवकाः pro अनुचराः S. जम्बुकः pro शृगालः ibid.

— 12. सार्थाद्भ्रष्टः om. L. — कृशगतः codd.

— 13. ततस्तैः, omisso च, edd. — सिंहेऽसौ edd. — च post तेन deest in edd.

— 14. Post स्थापितः inserit L.: एवं कालो गच्छति। — वैकलात् Pp. — वैकुल्यात् S. — भूतातिवृष्टि etc. codd.

— 15. आहारमेव P. — Pro व्याकुलाः edd. व्यस्ताः. In P. huius vocabuli loco व्याघ्रादयः; sed praedicato opus est sententiae. — ततस्तैरालोचितं S.

— 17. अस्माकं deest in edd. — Pro स्वीकृतः L. गृहीतोऽयं। S. अनुगृहीतः. — तत् om. L.

— 18. संभविष्यति। L. — काको ब्रूते S.

Dist. 54. a. . . क्षुधार्त्ता महिलां स्वपुत्रं S. mendose. — b. भुङ्क्ते L. contra metrum.

— 55. a. . . . . . . चोन्मत्तः edd. et codd. Delenda erat copula a loco omnino aliena. — b. श्रान्तः क्रोधी . . . . L. श्रान्तः praebent etiam S. et P. Pro क्रोधी S. क्रुद्धः; लुब्धः tuentur codd.

Lin. 1. सर्वे om. codd. — किंचित् प्राप्तं S.

— 2. Pro काको ब्रूते S. तेनुक्तं. — किंचिन्न प्राप्तं L. et P. न प्राप्तं किंचित् S.

— 3. नाथ स्वाधीन etc. codd. देव स्वाधीन . . S. — परित्यागात् edd.

— 4. समुपस्थितः P. — कोऽत्राहारः, omisso स्वाधीनः codd. — कर्णे om. P.

— 5. कथयते L. minus usitate. — ब्रूते च om. edd. — गर्वेतस्य om. S.

— 6. प्राक् deest in edd. — अभयवाचं दत्वा गृहीतं च कथमेवं क्रियते। L. अभयवाचं दत्वा धृतोऽयमस्माभिस्तत्कथमेवं संभवति S.

Dist. 56. a. . भू . . . . सुवर्णदानं S. . . . . . न च भूमिदानं L. — b. . गोप्रदानं - तथान्नदानं। S. . . . . . न पय(:) प्रदानं L. — d. सर्वेषु दानेष्वभय . . . S.

— 57. c. . . . लभते सम्यक् edd.

Lin. 11. किंत्वस्माभिरेव तथा कर्तव्यं edd.

— 12. स्वयमेव om. edd. — स्वदेह edd. nec non P. Utroque posito nimis abundat oratio. — अङ्गीकरोति est *offerre, praebere.* Bhartrih. p. 59. किंत्वङ्गीकृतामुत्सृजन् न मनसा श्लाघ्यो जनो लज्जते। — तच्छ्रुत्वा om. Pp.

— 13. असौ om. S. — कूटं कृत्वा edd. — Pro गृहीत्वा iidem आदाय. — सिंहान्तिकं S. — आगतः L.

— 14. यत्नादपि om. codd. — Pro क्लिष्टः S. खिन्नः.

— 15. Loco सर्वथा in edd. legitur इदानीं.

— 71. E codd. inseruimus distichon hoc dignum omnino, quod hic locum obtineat. Sequitur in codd. aliud, quod e variatione distichi 68. ortum esse apparet:

पञ्चभिः संभृतः कायो यदि पञ्चत्वमागतः ।
कर्मभिः स्वशरीरोत्थैस्तत्र का परिदेवना ॥

— 72. Omisso priore huius sloci versu, alium exhibet L. post cum, qui in libris ceteris secundum locum tenet, collocatum: जन्मान्तरसहस्राणि वियोगः संगमं जगं ॥ Hemistichium d. corruptum est.

— 73. c. अपथ्यानां edd. et pro अस्त्वानां S. अन्नानां, L. अन्धानां. — d. pro हि edd. अति.

— 74. E codd. receptum legitur Râm. II.

— 76. a. Pro लवः edd. परः; pro तु codd. हि. लव recurrit infr. sl. 99. Aliud exemplum est Mêgh. Dût. 22, d. शारंगास्ते जललवमुचः सूचयिष्यन्ति मार्गं । लव nomen est, quod eodem modo atque अन्तर, मात्र etc., alii nomini subiunctum notionem adiectivi nomini praefigendi continet; cf. not. ad III, d. 115. — d. . . . सुवि Pp. unde emendavimus सुवि a सू procreatio; ceteri धुरि, quod vix h. l. probum est.

— 77. c. Pro असि Pp. अलि vel अनि, quod nihili est.

— 78. a. सत्कृतान्येव . . . codd.

— 79. b. मनुष्य L. contra metrum. — d. सर्वं edd.

— 80. b. निवासो edd. mendose. — c. प्रयासः S. male.

Lin. 17. अतः pro अथ P. et S. haud male. ततः Pp. अविचारयतां edd. in quibus mox एव deest.

Dist. 81. Libri nil variant; in interpretatione haereo.

— 82. a. Pro पत्र edd. पात. — b. अस्त्राणां . . . . . edd. — d. अचिन्तेव Pp. male. — महौषधं L. महौषधी S. — Una tantum me iudice patet via, quam in hoc disticho interpretando ingredi oporteat. अचिन्ता regit genitivum प्रहाराणां, nulla vulnerum, quae a profundo moerore oriuntur, cogitatio. Ad haec vulnera referenda sunt epitheta अकाण्डपत्रजातानां et मर्मभेदिनां; a मर्म pendet गात्राणां, intima membrorum pars; vulnera quae intimam medullam penetrant. अस्त्राणां falsa est scriptura, quia de his non dici potest अकाण्डपत्रजातानां. Taceo, viri sapientis quidem esse aerumnas fortiter pati, earumque, si possit, oblivisci; levitatis et temeritatis foret, si quis opinaretur, se immunem esse ab impetu fortunae adversae.

Lin. 1. निशम्य edd. — प्रवृद्धः Pp. perperam.]

— 2. निवासो Pp. falso. वासेन edd. — वनमेव S. — गमिष्यामि codd. — कपिलः पुनराह S.

— 83. b. गृहेषु, omisso अपि, P. — d. Ex emendatione pro निवृत्तरागस्य.

— 84. e Manu, nisi fallor memoria, petitum.

— 85. c. . . . वचनार्थाय edd. — d. दुर्गाण्यपि तरन्ति ते edd. male. — . . अभिभवन्ति. P.

— 86. a. . . . . संयमपुण्यतीर्था: (sic) S. — c. तत्र S. Desumtum est distichon ex libro nescio quo Bharateae.

— 87. a. वेदनाभीरुपद्रुतं S. ई productum mendum est; उपद्रुतं per se haud malum. Dicitur enim proprie de portentis terrorem incutientibus; अभिप्लुत de inundatione. — c. pro इमं edd. et codd. इदं — उत्पन्नं S. male pro अत्यन्तं, quod est adverbium ad असारं; ludunt perpetuo poetae Indici in अगार et संसार.

— 88. a. दुःखमेवास्ति न सुखं edd. et P. — b. . . . . . लक्ष्यते edd. — d. . . संज्ञाभिधीयते । Pp.

Lin. 15. एवमेवं Pp.

— 16. Pro कपिलो ब्रूते et quae seqq. L.: अथ कश्चिद्ब्राह्मण उवाच । कपिलोपदेशाद्विश्रान्तं ते हृदयं तथा हि शृणु ।

— 17. ते deest in Pp.

Dist. 89. b. च pro चेत् S.

— 90. b. स चोक्तातुं . . . . S. mendose. — c. स मोक्तुं . . . . . et d. स हि . . . . . . codd.

Lin. 22. कपिल om. codd. — प्रशान्त edd.

Lin. 1. ततः Pp. — वोढुं edd. — अहमत्र codd.]

— 2. मण्डूकनाथस्याग्रे L. omisso nomine regis. — जनपदनाम्नोऽग्रे S. nomen minus aptum. Pro असावागत्य L. समागत्य.

— 3. नाथस्य, omisso तस्य, uterque codex. — अधिष्ठितवान् pro आरूढवान्. codd.

— 4. ततोऽपरेद्युः codd. — असमर्थः S. absurde. — किमद्य भवान् edd.

— 5. देव आहार edd. — 6. महा om. L.

— 7. स om. S. खादितवान् S. — स मण्डूकनाथोऽपि P. — 9. पुरावृत्ताख्यानकथनं edd.

— 10. तामस्माभिः Pp. incaute omissis syllabis: वदय.

— 13. अवतिष्ठते edd. - तं om. codd. et S. neque prorsus est necessarium.

— 14. गृध्रो ब्रूते, omisso स्वगतं, L. गृध्रः स्वागतमुवाच S. mendose. — मन्त्रिन् सर्वत्र साधु साधु S. मन्त्रिन् साधु, ceteris omissis, L. — साधु सर्वसाधु codd.

— 15. तावद्यं तमेव गत्वा codd. — तावद्यं गत्वा तं L. तावद्यं गत्वा तमेव S. Quamvis haud rara sint exempla omissi pronominis primae aut secundae personae ad pronomina demonstrativa तत्, एतत्, इदं subintelligendi, ita ut dicatur स pro सोऽहं aut स त्वं, अस्य pro अस्य मम aut अस्य तव, nimis durum tamen h. l. est visum, quia primo aspectu nemo poterit non, quin अयं ad regem Jambudvipi, potius quam ad vulturem referat; ideo emendavimus अहं.

Dist. 91. b. . . . गलगर्जितं S. quod sibi habeat. — d. न pro नो P. contra metrum.

— 92. b. .. राजातिशातिनः S. .... विवादिनः। L. — d. . . . नश्यते . . L. male; नश enim ad quartae classis normam inflexa radix intransitiva est neque transitiva fieri potest, nisi ad decimam classem conformatur.

Lin. 20. किमिति P. et S. — यतः om. Pp. et L. — Pro तदा L. तत्. — अनेन om. L. न substituunt codd. — पश्चात्प्रकोपः unum est vocabulum compositum saepius per hunc librum obvium.

Dist. 93. a. यो न तत्त्वमविज्ञाय S. absurde. — d. Pro यथा L. इव; male; इव enim significat tantum rem alii esse similem, ita ut comparatio quaedam fieri possit; यथा valet rem eodem modo se habere quo aliam; translatus inde est usus, quo sensu mere comparativo ponitur; यथा est *sicuti*, इव *quasi;* hinc factum est ut इव inserviat interdum dictioni nimis figuratae vel impropriae leniendae; veluti quum de oceano dicatur .saltare et rugire: Diluv. p. 5, sl. 41. समुद्रं। नृत्यमानमिवोर्मीभिर्गर्जमानमिवाम्भसा। Correxi propter metrum ऊर्मीभिः pro ऊर्मिभिः.

Lin. 3. Pro माठरः L. माधवः.

— 4. Pro ब्राह्मणः S. विप्रः. — . . ब्राह्मणी प्रसूता बालापत्यरक्षणार्थं L.

— 5. अथ ब्राह्मणाय राज्ञः पार्वणश्राद्धं दातुं etc. S. idem praebet L. pro अथ substituto तस्मिन् काले. — Pro commate seq. codd. पश्चाद्द्विप्रश्चिन्तयामास।

— 6. श्रुत्वा inserunt edd. ante श्राद्धं; codd. om. verbum श्राद्ध. — गृह्णते P. mendose.

Dist. 94. deest in L.

Lin. 9. किंतु om. codd. et S. — बालस्य Pp. — चात्र P. अत्र om. Pp. — तत् deest in codd.

— 10. दाररक्षार्थं P. बालकरक्षायां edd. — व्यवस्थाप्य edd.

— 11. स तत्र om. edd. — Pro तेन P. तत्र. — आगच्छन् edd.

— 12. दृष्ट्वा व्यापाद्य कोपात् खण्डं खण्डं कृत्वा खादितः। qualem verborum accu-

mulationem in simplici narratione abhorret noster. — दृष्टः et mox च om. S. — Codd.: दृष्टो व्यापादितश्च (च deest in Pp.) खादितश्च (hoc om. P.) — तथासौ Pp. ततोऽसौ edd.

— 13. उपगम्य Pp. उपक्रम्य P. — Pro तस्य L. ब्राह्मणस्य, S. तत्. — ततः स विप्रः S.

— 14. बालकोऽनेन खादितः S. — बुद्ध्वा pro अवधार्य L. — नकुलं व्यापादितवान् । S.

— 15. L. pro उपसृत्य praebet आगत्य et om. ब्राह्मणः. — In S. deest असौ et ante पश्यति inseritur अपत्यं.

— 16. तमुपकारकमेवं P. तदुपकारकमेवं Pp. तमुपकारकं, omisso एव, S. तदुपकारकं L. — निरीक्ष्य pro निरूप्य S. भावितचेताः संतप्तः स etc. S. — Brevius L.: निरूप्य महान्तं संतापमवाप्नवान्.

— 18. देव om codd.

Dist. 95. a. . . . . . . मोहः S. — b. . . . . दृमस्तथा male transpositis syllabis, Pp. — c. . . . . . . एव codd. — d. तस्मिन् codd. अस्मिन् S. — Pro भवेत् codd. et S. नृपः.

Lin. 20. ते om. Pp.

Dist. 96. a. स्मृतिश्च परमार्थेषु edd. male; तत्परता nomen est unum, significatus: attentio, intentio animi.

Dist. 97. c. शृणुते edd. et P. contra syntaxin, quae pluralem flagitat. कारणं L. perperam. Rarissimi usus est, partem vocis compositae formari gerundio; quod tamen non in caussa esse debet, cur de lectione dubites.

Lin. 3. यद् pro यदि S. — न क्रियते Pp. contra sensum.

Dist. 98. a. अपि omisso उपायाश्च चत्वारः codd.

— 99. Praemittunt huic dist. codd. edd. et interpp. slocum I, 86. quem nos utpote iam exhibitum repetere recusavimus. Distichon 99. desideratur in interpret. W. Auctor est Bhartrihares, in cuius edit. Seramp. p. 42. male editum est अज्ञीयज्ञः. — c. ज्ञानलब्धुर्विदग्धं L. sine sensu. ज्ञानलवदुर्विदग्धं Pp. mendose. — d. तं नरं edd. refragante metro.

Lin. 9. विशेषतश्चायं धर्मज्ञो राजा edd. — पूर्वं ex L.

Dist. 100. a. कर्मानुमेयाः edd. — b. परोक्ष L. — c. . . परोक्षे . . . Pp. — वृत्तानां S. perperam. वृत्तिनां L. vitiose. — d. pro कार्यैः edd. फलैः. — कर्मनिर्भाव्यते S.

Lin. 13. अभिमतं pro अभिप्रेतं L.

— 14. दुर्गाद्न्तरं चलितः L. महामंत्री तत्र यथार्हं कर्तव्यमित्युक्त्वा दुर्गाभ्यन्तरं चलितः S. — Pro अथ edd. ततः. — राज्ञो हिरण्यगर्भस्य edd.

— 15. गृध्रो महामंत्री codd. — गृध्रोऽस्मत्समीपमागच्छत् edd.

— 16. पुनस्तदनुसंधिना केनचित् etc. P. पुनस्तत् न संधिना केनचित् etc. Pp. पुनः संधं-

9. धिना केनचित् L. पुनःसंधिना केनचित् S. Apparent primo aspectu duo: primum, regem, prius iam insidiis circumventum, timere, ne iterum fraus ei struatur; alterum, a lingua Indica alienam esse dictionem संधिना आगन्तव्यं. Persona, quam admittere nolit rex, nominetur necesse est. पुनस्तत्, quam scripturam tuetur codd. auctoritas, accepimus pro dictione elliptica: „en iterum istud" i. e. video insidias iterum mihi strui. अनुसंधि de persona vix dici potest; संबंधिन् sensum h. l. idoneum nullum habet; scripsimus igitur मंत्रिणा, quod si sensum respicis, optime huc facit, si syllabas, vix dubito, quin genuina scriptura aliud sit vocabulum, quo contineatur nomen a radice धा derivatum, praepositione quadam auctum. Propono अभिसंधानिन् vel simile quid. अभिसंधाय, Mal. Madh. Act. I, sl. 7. explicatur per वंचयित्वा.

Lin. 17. न om. S. et Pp. contra loci tenorem.

— 18. Alterum comma a कदाचित् incipiens desideratur in edd.

Dist. 101. a. सरसि सदृशास्तावदाश्रयेत् चणात् परवञ्चितः । P. mendose. — Edd. separant छाये चणात्; quod vitium ideo notandum est, quod facile aliquis in errorem possit induci, quasi ताराछाये epitheton esset a सरसि septimo casu rectum. — b. निशासुविचचणाः edd. lectio minus idonea, quamvis sensu non destituta. — c. न दशति दिवा ताराशङ्कानिराशितमुत्पलं Pp. — पुनः om. P. — d. चलितः pro चकितः codd. mendose. — In fine edd. अपचते. — अधि + ईच in lexicis nondum enotata significatione e Latinorum *suspicari* illustrari potest. Subiungitur in edd. hoc distichon, quod ex ed. Ser. fluxisse, testatur silentium W. qui id non magis agnoscit quam codd. et J.

दुर्जनदूषितमनसः सुजनेष्वपि नास्ति विश्वासः ।
बालः पायसदग्धो दध्यपि फुत्कृतं भुंक्ते ॥

In hemist. b. et d. vitiatum est metrum (Arya nomen ei est Indicum); in b. opus est tribus moris ad tertium pedem explendum: nempe syllaba longa, a brevi excepta aut tribus brevibus post नास्ति quod ex hoc schemate apparet:

v v — | v v — | v [— v] — — | — ‖ aut: v v — | v v — | v [v v v] | — — | — ‖

In hemist. d. exciderunt duae morae pedis secundi. Facile est in hem. b. inserere कोऽपि post नास्ति; haud scio an certum. Hem. d. legi posset: दध्यपि किमु फुत्कृतं.

0. *Lin.* 1. तु om. L. — तथानुष्ठितेन, omisso seq. सति codd.

— 2. स deest in L. — चक्रवाकोपगम्य Pp. mendose. — उपगम्य om. L.

— 3. दत्वासनोपवेशितः P. mendose. — श्चोपवेशितः edd.

— 4. सर्वं स्वेछ्योपभुज्यतामिदं राज्यं edd. — In fine pro ब्रूते S. कथयति; male.

— 5. एवं deest in Pp. — बहुप्रपंचं, omisso वचनं, L. perperam.

Dist. 102. d. यथातथ्येन codd. falso.

— 103. c. स्त्रीभृत्यौ S. mendose; dualis enim si poneretur, intelligendum esset compositum de muliere atque *uno* tantum servo. — दानमानाभ्यां S. et codd. — d. . . . इतरे जनं Pp. vitiose. इतराञ्जनान् S. quam scripturam corrigere aggressus editor L. edi curavit इतरां जनां.

Lin. 10. Pro प्रस्थाप्यतां edd. गम्यतां. — अयं om. edd.

Dist. 104. b. . . नान्यप्रतिक्रियः S. quod voluit etiam L. ubi pro नान्य absurde editum est मान्य. न ad verbum finitum semper referri debet; quod si h. l. fit, omnis evertitur sententia. — c. अन्विछन् codd. miror concentum in scriptura vitiosa.

— 105. In textu distt. seqq. constituendo saepius dubii haesimus, quum totum hoc argumentum per se tum multitudine divisionum et distinctionum, tum nominum novitate et insolentia impeditum sit neque facultas nobis data esset librorum, e quibus materia iusto illustrari posset.

— 105. b. संधानः codd.; sed consentiunt in nostra scriptura cum edd. interpp. quorum uterque haec nomina Indice exhibuit.

— 106. a. आदृष्टनर् P. — अदृष्टपुरुष J. — b. आत्मादिष्टः L. et W. आत्माविष J. quod mendum editori opp. Joness. attribuere haud haesito. तथामिषः S. — c. परिक्रमः codd et edd. परिक्रय veram esse lectionem, e sl. 120. apparet; corroborant praeterea interpp. तथाच्छिन्नः Pp. तथाछन्नः P. तथोछन्नः edd. qui उच्छिन्नः scribere voluerunt, uti est apud W. उच्छन्न hic et infra ex Jonesio sumsimus (Uch'lanna editoris est culpa). — भूषणं mendose; referendum enim est vocabulum tanquam adiectivum ad संधिः.

— 107. a. स्कन्दोपनेय Pp. et W. स्कन्धोपानेयः L. स्कन्दपन्य J. quod prorsus nihili est. — b. षोडशैते परिकीर्तिताः edd. (in L. scriptum est सोडश, perperam) — c. प्राह et mox विचक्षणाः codd. — d. . . संधिविदो जनाः L.

— 109. a. संधान codd. quod vix cum ipsa quae in hoc versu datur explicatione nominis conciliari potest. — c. तु post सन्धिः collocant edd. — d. ज्ञेयो बलसमन्वितः P. quod hemistichium inepte huc irrepsit.

— 110. a. प्रमाणं codd. — b. समानात्म . . . . L. male. — प्रयोजनः P. quod ferri potest. — c. pro वा - वा P. च - च.

— 111. a. संगतः edd. et codd. perperam. — एवायं edd. इह valet h. l. तेषु sc. संधिषु. — c. pro अपरैः edd. तथान्यैः male.

— 112. a. द्रव्यात्मकार्यसिद्धिं तु S. आत्मकार्यस्य संधिस्तु Pp. भव्यानेकार्थसिद्धस्तम् P. — द्रव्यसिद्धिं समुद्दिश्य L. ubi hem. b. sic audit: संधिश्च क्रियते यतः । — Concinnavimus ex S. et Pp. lectionem probabilem. — b. उद्दिश्य क्रियते तु यः P.

— 113. a. Pro अस्य L. अपि, male.

— 115. b. तिष्ठति pro गच्छति P. — c. स संघतप्रमाणास्तु Pp. स संहतप्रमाणास्तु P. — स संहितप्रमाणास्तु L. — d. संयोगः स निगद्यते P.

— 116. a. गुणैः L. male.

— 117. a. et b. Pro hoc versu exhibet S. variationem versus 118. a. et b. यत्र भूम्येकदेशेन पणेन परिपूजितः; quod, ut nemo non videt, huc non facit. — c. यस्मिन् निगम्य प्रब्रूयात् P. quod vix sensum praebet. — यत्र प्राक्रं वश्यं कुर्यात् S. quae scriptura prorsus est absurda. — d. यादृष्ट . . . . . Pp. quod nil est, nisi vitium a librario commissum. — उत्कृष्टपुरुषः . . P. inscite. Subiungitur deinde in codd. hic versus: अपृष्टनरदृष्टश्च सोत्कृष्टपुरुषः स्मृतः । qui versus e glossa quadam marginali conflatus videtur.

— 118. b. परेण न रिपुर्जितः S. पणेन रिपुवर्जितः L. — c. . . . . संधिरिति S. mendose. — d. स चादिष्ट उदाहृतः S.

— 119. b. आत्मादिष्ट उदाहृतः L. आमिषः स इति स्मृतः । S. — d. सर्वदा च स च ग्रहः Pp. vitiose.

— 120. a. कोशांशेनाथकुप्येन codd. et S. Cum L. facere videntur interpp. — c. शिरस्य प्रतिरक्षार्थं L. — d. परिक्रमः S. et Pp.

— 121. a. . . च प्राप्तवतीनां तु P. perperam. Pro तु Pp. च. — b. In उच्छन्न consentiunt h. l. edd. et P.; contra Pp. उच्छिन्न. — c. et d. सर्वभूमिसमुत्थानफलेन . . . . . Pp. quae scriptura minus placet, quam nostra, ex P. recepta. — भूम्सु (sic) त्यपालदानेन सर्वेषा . . . . . S. सर्वभूम्यर्थदानेन फलेन . . . . . L. — In P. scriptum est भूयपां; qua de re supra dictum est.

— 122. a. परिछिन्नं . . . . P. परिछिन्न Pp. — b. प्रतिस्कन्देन Pp. स्कन्धस्कन्धेन P. — नीयते P. — c. स्कन्दोप . . . . . Pp. — d. विचक्षणाः L. et codd. quae scriptura si proba esset, exstare deberet forma विचक्षन्.

Qui seqq. tres sloci uncis a nobis inclusi sunt; solis luce enim est clarius, eos desumtos esse ex alia quadam eiusdem argumenti expositione, in qua quatuor tantum pacis faciundae formae enumerabantur. Adscripserat aliquis margini, unde in textum invecti sunt.

— 123. a. . . . . तु edd. — b. मैत्री S. मैत्र P. — संबन्धतः L. संबन्धाती

si recte legi, P. sensu cassum. — c. उपकार: Pp. mendose e versu praeced. repetitum. — d. चैव pro त्वेव edd.

— 124. a. एष pro एक Pp. — तु pro च S. et codd. — b. . . एतन्मतं गुरोः P. . . एतन्मतं हि नः Pp. — c. उपहारस्य भेदास्तु P. उपकारस्तु भेदास्तु Pp. absurde. — d. सर्वेऽन्ये मैत्रवर्जिताः P. सर्वे ते मित्रवर्जिताः Pp.

— 125. a. अभिभक्ता Pp. inepte. बलीयस्यात् codd. inscite. अभियुक्तबलो राजा S. male. — b. अलब्धा न निवर्तते Pp. अलब्धाद् निवर्तते P. utrumque sensu est destitutum. — d. . . अन्योन्य वर्तते Pp. mendose.

Lin. 13. In P. desunt verba usque ad चक्रवाको ब्रूते; eorum loco legitur in Pp. सर्व(ज्ञो) ब्रूते । एवमस्तु । चक्र etc. — Alio modo dissentit W. cum cod. P. facit J. Satis bene in edd. libb. procedere videtur narratio; ecs igitur sumus secuti. — महान्तः पण्डिताश्च S.

— 14. दूरदर्शी (मंत्री S.) ब्रूते । अाः किमेवमुच्यते । edd. — Melius huc quadrare visa est scriptura codd.: चक्रवाको ब्रूते et quae seqq.

Dist. 126. Praemittuntur huic disticho in codd. atque in utraque interpret. duo alia, quorum prius supra editum est: I, 64., posterius I, 12. Deinde pergunt: भवन्तश्च महापण्डिताः । (hoc deest in Pp.) तद् - उपदिश्यतां । (cf. l. 13.) गृध्रो ब्रूते । किमेवं (किं मयि Pp.) उच्यते । tum denique sequitur dist. 126.

126. a. . . . . परितापैः L. — b. . . . . विनाशिनं L. absurde. — c. शरीरेषु Pp. mendose. शरीरं यः L. inepte. — d. धर्मोपेतं edd. et Pp. stulte.

— 127. a. Cernitur h. l. in editione L. magnus nasalium horror; editum enim est: जलान्तश्चन्द्रचपलं:

— 128. a. मृगतृष्णोपमं L. — c. सज्जनैः S.

Lin. 21. Pro एतद् edd. तद्, Pp. एव तदेव.

Dist. 129. a. . . . . सहस्राणि L. male. — b. . . . . . . घृतं L. mendose. — d. मत्यं S. pro सत्यं. Legitur dist. Râm. T. III, p. 31. ed. Seramp.

Lin. 3. पुरःसरयोः, omisso द्वयोः, edd. minus bene. — अभिधानसंधिः edd.

— 4. Pro गृध्रः codd. et edd. सर्वज्ञः. — राजहंसेन राज्ञा ex S. — Pp. brevius: ततो रत्नादिना दूरदर्शी पूजितः । — वस्त्रोपहारादिना L. रत्न om. S.

— 5. प्रकृष्टमनाः S. हृष्टमनाः Pp. — राज्ञो मयूरस्य संनिधानं गतः S. et codd.

— 6. तत्र तेन राज्ञा गृध्रवचनात् सर्वज्ञे मंत्रिणि बहुमान etc. codd. तत्र चित्रवर्णेन राज्ञा सर्वज्ञो गृध्रवचनाद्बहुमानदानपुरःसरं संभावितः तथाविधं etc. edd.

— 7. तथाविधं om. codd. — Post स्वीकृत्य inseritur in P. शिष्टद्वितीयः, in Pp. द्वितीयः; haud satis assequor, quid in scriptura hac corrupta lateat. — राजहंससमीपं प्रस्थापितः edd. — कटकः Pp. mendose.

— 8. Primum incisum (स - तिष्ठतु) om. edd. Sunt autem haec verba narratoris, fabulae personas dimittentis; eodem modo intelligendum est अनुभवतु l. 9. — Pro सिद्धं Pp. संधिं, P. सिद्धिं, utrumque sensu caret. — Pro नः codd. वः.

— 9. स्वस्थानमेव विंध्याचलं edd. Post विंध्याचलं inserit S. व्यावृत्य. — प्रति om. codd. qui in fine commatis इति inserunt. Sequens comma ab अथ incipiens e codd. receptum, reiecto in fine इति. यथासुखं deest in Pp. In edd. legitur: अथ सर्वे स्वस्थानं प्राप्य मनोऽभिलषितं फलं यथासुखं (deest hoc vocabulum in S.) अनुभवन्तीति । (S. प्राप्नुवन्निति sic).

— 10. *init.* अथ codd. — संधिस्तावत् कथितः om. edd. — Sequens incisum अपरं etc. deest in codd. Pro तदुच्यतां S. कथ्यतां.

— 11. Pro राजपुत्राः codd. ते. — आर्य om. S. — Pro त्वत् S. तव, L. श्रीमत्. — सकल om. S. — सकलराज्य et अङ्गं omissis, codd.: व्यवहारो जातः । — Verba: ततः - वयं om. codd.

— 12. Edd. यद्यप्येवं तथापि etc.

Dist. 130. c. Pro संस्थिता L. राजतां - d. भूमिर्भारवतीतवर्द्धिसहिता भोगाय वस्तिष्ठतु तु । L. Versus pessimus et isto editore prorsus dignus: तु abundat; sed fine, credo, opus coronare voluit iste. In S. noster versus legitur, hoc tamen mendo, quod posterius अह्नर् mutatum sit in अहो.

Finem nunc opellae meae imponere possem, nisi librario cod. Pp. placuisset, distichon quoddam textui obtrudere, tali loco minime quidem dignum, sed exscribendum tamen:

अन्यच्चास्तु । प्रालेयाद्रेः सुता प्रणयिनि वसतिश्चन्द्रमौलेः स यावद्
यावल्लक्ष्मीर्मुरारौ जलद इव तडिन्मालसेविस्फुरन्ति ।
यावत् स्वर्णाचलोऽसौ दवदहनसमो यस्य सूर्यस्फुलिङ्गस्
तावन्नारायणेन प्रचरतु चरितः संग्रहोऽयं कथानां ॥

Emendatione eget distichon, sed taedet chartam consumere in versibus tam parvi pretii.

SCHEMATA METRORUM.

A. *Slocus epicus, 'Anushtubh* proprie dictus, per Hitopadesam regnat; nimirum hoc metro utitur maximam partem prisca Indorum gnomica poesis, ad quam pertinent pleraeque sententiae fabulis intermixtae. Dixere de huius metri ratione post *Schlegelium* et *Boppium, Chézyus* et *Ewaldius* singulis libellis; a quibus viris quae prolata iam sunt, nil attinet nunc repetere.

B. *Monoschematica* metra ea dicam, quorum singulis versibus iidem pedes eodem ordine sine ulla variatione revertuntur; immo binae cuiusque versus partes plerumque inter se congruunt, ita ut totum distichon quatuor partibus invicem paribus contineatur. *Tetrasticha* tamen eiusmodi disticha cum Colebrookio appellare ideo minus aptum videtur, quod non eodem discrimine quo primum hemistichium a secundo, distinguitur prior sloci pars a posteriori. Contactus enim litterarum (*Sandhi* vocant grammatici) caesuram, qua primum a secundo, tertium a quarto dividitur hemistichium, egreditur, nunquam autem inter secundum et tertium hemistichium intercedit. Accuratior igitur est ipsorum Indorum ratio, secundum quam totum distichon sive slocus primum in duas dividitur partes, *arddhaslocos* dictas i. e. slocos dimidios; arddhaslocus deinde in duo iterum hemistichia sive *páda* dispescitur. Sunt praeterea etiam inter monoschematica metra, quorum arddhasloci quidem inter se congruunt, hemistichia autem arddhasloci differunt, ita tamen ut plerumque primum hemistichium tertio respondeat, secundum quarto. Arddhaslocum per versum solemus reddere, quamvis confitendum est, arddhaslocum in quibusdam metris iustam versus mensuram nimium quantum excedere. Sed haec hactenus. Nomina nunc et schemata proponam metrorum, quae ex hoc genere per Hitopadesam reperiuntur.

I. Ubi omnia paria sunt hemistichia, sufficit unius tantum exhibere mensuram, quam quater repetendo distichon efficitur.

1. *Trishtubh* i. e. metrum, cuius singula hemistichia syllabas continent XI. Ex hoc ordine duo genera in Hitopadesa inveniuntur:

a. *Indravajra.* Schema: ⏑̄—v— —vv— v—⏑̱ |
Vid. prooem. d. 18. d. 24. d. 47. Lib. I, d. 162. d. 163. d. 166. d. 183. d. 198. d. 201. Lib. II, d. 59. d. 65. d. 66. d. 108. d. 120. d. 149. d. 168. d. 173. Lib. III, d. 61. d. 121. Lib. IV, d. 50. d. 51. d. 54. d. 56. d. 79. d. 80. d. 86. Not. ad I, d. 24. ad p. 27, l. 15. ad II, d. 112.

b. *Rathoddhata.* Schema: —v— vvv— v—v⏑̱ |
V. Lib. III, 147.

2. *Jagatí*, cuius hemistichia dodecasyllaba sunt.

a. *Vansastha*: ⏑̄—v— —vv— v—v— |
Vid. Lib. I, d. 15. d. 19. d. 144. d. 151. Lib. II, d. 17. d. 46. d. 84. d. 150. Lib. III, d. 31. d. 115. d. 122. Lib. IV, d. 83. Not. ad p. 27, l. 15. ad III, d. 116.

b. *Drutavilambita*: vvv —vv —vv —v— |
Vid. Lib. I, d. 28. d. 45. Lib. II, d. 71.

3. *Saccarí.* Hemistichio syllabae XIV. Una tantum species in Hitopadesa invenitur, *Vasantatilaca.*
Schema: ——v— vvv— vv— v—— |
Vid. Prooem. d. 30. Lib. I, d. 34. d. 76. d. 121. Lib. II, d. 40. d. 41. d. 55. d. 63. d. 104. d. 174. Lib. III, d. 116. Not. ad II, d. 41. ad p. 110, l. 18.

4. *Atisaccarí.* Hemistichio syllabae XV. Una species *Málini* sive *Nandimukhí.* Schema: vvv vvv—— || —v——v—— | Caesura minor est post syllabam octavam.
Vid. Lib. I, d. 196. Not. ad I, d. 17.

5. *Atyashiti.* Hemistichium quodque XVII. syllabas continet. Tres species: a. *Sikharini*: v— ————— || vvvvv —— vvv— | Hypotmesis est post syllabam sextam.
Vid. Lib. I, d. 129. d. 167. Lib. II, d. 75. d. 135. d. 175. Not. ad prooem. d. 12. ad Lib. I, d. 129.

b. *Mandacránta*: ———— || vvvvv— || —v——v—— | Caesurae sunt post syllabam quartam et decimam.
Vid. Lib. II, d. 26. d. 151.

c. *Harinî*: vvvvv— ‖ —————v— ‖ vv—v— | Caesurae sunt post syllabam sextam et duodecimam.

Vid. Lib. IV, d. 101.

6. *Atidhriti.* Hemistichia syllabarum XIX. Una species *Sârdûlavicrîdita*: —— —vv—v—v vv— ‖ ——v——v— | Hypotmesis est post syllabam duodecimam.

Vid. Lib. I, d. 46. d. 90. d. 96. d. 107. d. 128. d. 146. d. 204. d. 207. Lib. II, d. 39. d. 121. d. 134. d. 144. d. 154. d. 155. Lib. IV, d. 130. Not. ad prooem. d. 48. ad p. 98, l. 15.

7. *Pracriti.* Hemistichium syllabarum XXI. Una species *Sragdharâ*: ————v—— ‖ vvvvvv— ‖ —v——v—— | Caesuris in tres dividitur hemistichium partes syllabarum numero pares.

Vid. Not. ad p. 39, l. 20. ad Lib. IV, d. 130.

II. Monoschematica metra, quorum hemistichia inaequalia sunt.

1. Metrum, cuius nomen ignoro, ex hemistichiis decasyllabis et hendecasyllabis alternatum hunc in modum:

vv— vv— v—v— ‖ vv—— vv— v—v— |

Vid. Lib. II, d. 34. d. 83. Lib. IV, d. 97. Not. ad p. 59, l. 2. ad p. 65, l. 8.

2. *Pushpitâgra* metrum, cuius primum et tertium hemistichium XII, secundum et quartum XIII. syllabas continet:

vvvvvv —v—v—— | vvvv —vv—v—v—— |

Vid. Lib. II, d. 42. Lib. III, d. 139.

C. *Aryâ.* Hoc metrum ad ea pertinet, quorum pedes non numero, sed pondere syllabarum mensurantur. Singuli pedes quaternis moris efficiuntur; syllaba brevis unam moram continet, longa duas. E varia morarum dispositione magna oritur pedum varietas, quum aut duae longae syllabae pedem constituere possint, aut quatuor breves, aut una longa cum duabus brevibus varie coniuncta, ita ut pedis mensura esse possit: ——, v. vv—, v. —vv, v. vvvv, v. v—v. Verum omnes hae pedis formae non unicuique versus sedi permittuntur. Totum distichon in quatuor commode dividi potest hemistichia. Primum et tertium ternis pedibus continetur, secundum et quartum quinis catalecticis. Pes secundi hemistichii tertius, qui est sextus prioris arddhasloci, amphibrachys esse solet, potest etiam esse proceleusmaticus. Amphibrachys contra excluditur a sede primi et tertii pedis in hemistichio primo et tertio,

nec non a sede secundi et quarti in hemm. secundo et quarto. Pes tertius ultimi hemistichii unica brevi syllaba effici dicitur; mirum sane dictu, sed consentit usus. Pedes catalectici una constant syllaba, quae quum brevis sit, producitur iuxta legem Sanscritae linguae metricam. Haec sunt, quae Colebrookio auctore ab Indis de hisce versibus docentur; quibus addere possem nonnulla, si pateretur disputationis huius brevitas. Video plura praeoccupata iam esse a *Benario,* qui docte et ingeniose rem tractavit in praefat. ad edit. *Nalodayae.* Proponere sufficiet eas cuiusque pedis formas, quae in Hitopadesa cernuntur.

Hem. 1. et 3.

1.	2.	3.
— —	— —	— —
— vv	— vv	— vv
vv —	vv —	vv —
vvvv	vvvv	
	v — v	

Hem. 2.

1.	2.	3.	4.	5.
— —	— —	v — v	— —	—
— vv	vv —	vvvv	— vv	
vvvv			vv —	
v — v				

Hem. 4.

1.	2.	3.	4.	5.
— —	— —	v	— —	—
— vv	— vv		— vv	
vv —	vv —		vv —	
vvvv				
v — v				

Proceleusmaticus omnino abhorrere videtur a pedd. 3. hem. 1. et 3., nec non a pedd. 4. hem. 2. et 4.

Vid. Prooem. d. 14. Lib. I, d. 73. d. 86. d. 130. d. 132. d. 140. d. 154. d. 168. d. 182. Lib. II, d. 3. d. 4. d. 8. d. 15. d. 25. d. 62. d. 64. d. 73. d. 147. d. 152. d. 153. Lib. III, d. 112. Lib. IV, d. 99. Not. ad I, d. 28. ad II, d. 142. De distt. II, 3. et 8. cf. addend.

INDEX.

CORRIGENDA ET ADDENDA.

P. 13, lin. 9. Not. ad p. 7, l. 12. lege गामिनां pro गानिनां

« 17, « 21. — ad p. 9, l. 8. Exemplis adde दिग्विजयक्रमेण p. 39, l. 5.

« 22, « 22. — ad dist. 9. Adde III, p. 103, l. 10. तिमिरयति, obscurat.

« 23, « 17. — ad d. 12. लोद्ध pro लोष्ट ex edit. Londin. in nostram irrepsit.

» 25, « 12. — ad dist. 17. Lege: राङ्कणा

« 52, « 11. Not. ad p. 27, l. 7. lege समर्थः pro सनर्थः

« 65, « 1. In margine lege P. 34. pro P. 35.

« 73, « 3. Not. ad. p. 39, l. 20. Admonet me *Schlegelius*, probabilius legendum esse आकृष्टि pro आकृष्ट, ita ut explicetur: भ्रूचापस्य आकृष्ट्या मुक्ता ये बाणास्ते ।

« 83, « 8. Not. ad d. 3. Suspecta est tamen nostra emendatio उपग्रहितुं propter metrum, cuius legibus amphibrachys ab hac sede excluditur. उपगृहितुं cum metro consentit, sed talis infinitivi huius verbi forma inaudita est.

« 86, « 2. Adde: Sed video, minus commode Aryae metro adaptari posse verba ista.

« 98, « 2. Pro *Bhattóxes* lege *Bhattójes.*

« 109, « 9. infr. Pro *hanc* lege haec

« 114, « 1. Lege रात्रौ

« 115, « 18. Not. ad 65, l. 5. lege पथ्य pro प्रथ्य

« 134, « 2. Lege *quos* pro quod

« 158, « 7. Lege कदाचित्

« 171, « 21. Not. ad p. 107, l. 17. Lege प्रहार pro प्रहरा

« 172, « 13. Lege commonstrarem pro commonstrem.

« 176, « 8. infr. Lege वृत्ताग्रात्

« 177, « 5. infr. Lege व्याघ्रः pro व्याध्रः

« 196, « 4. Not. ad p. 153, l. 8. Adde: Corrige in textu रुदन्तीं pro रुदतीं.

EX OFFICINA TYPOGRAPHICA THORMANNIANA.